

תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גיליון 141 | מנחות פ"ה. – חולין ה: | אייר ה'תשפ"ו

הגרלות מיוחדות
וקורסים חדשים
פרטים בסוף הגיליון

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד

ההכנה לקבלת התורה אינה דבר חד פעמי, אלא עבודת חיים, להתקדם עוד ועוד בלימוד התורה וקיום הלכותיה והלכותיה, וימי ספירת העומר נתייחדו לעסק מיוחד בדבר זה, וכפי שכתב הרש"ש בספרו נהר שלום (הובא בבנין עולם פט"ו) "ימים אלו הם שורש לכל השנה, ובדרך שאדם הולך בה מוליכים אותו כל ימות השנה". ואמרו חז"ל (אבות ב יב) 'התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך', הרי לנו שלימוד התורה צריך הכנה מיוחדת, ואינו מספיק לזה כח ההרגל.

גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה (קידושין לא), בתוס' הרא"ש מביא 'שאין הקב"ה צריך כלום לכל המצוות אלא שאומר ונעשה רצונו, הלכך המצווה ועושה הוא עושה רצון קונו, אבל מי שאינו מצווה ועושה לא שייך לומר ביה עושה רצון קונו שהרי לא צוה לו כלום'. וכ"כ הריטב"א.

יסוד נפלא וחשוב עד מאד מתבאר כאן בדברי ראשונים אלו, הן לגבי חומר העבירות, והן לגבי דרגת וחשיבות המצוות, וכפי שהרחיב בדברים בכוכבי אור (סימן ז' ח'). עבר עבירה ושנה בה נעשית לו כהתר (קידושין מו), בפשוטות הג"מ היא רק לעצם העבירה שהוא נכשל בה, ואין נ"מ עד כמה הדבר נעשה לו כחיתת, אך אמור הגרי"ב שהדבר אינו נכון, ככל שהדבר נעשה לו יותר כחיתת נעשית העבירה המורה יותר, מפני שהסיר מעליו יותר את עול הקב"ה.

מוסיף ר' אצלמה שהדבר שייך באופן מיוחד במצוות תלמוד תורה, וז"ל 'ביטול מצווה זו של תלמוד תורה נקל בעיני האדם יותר מביטול שאר מצוות, כי אם במקרה יתבטל האדם מאיזה מצווה כמו מתפילה ותפילין וכדומה, ידאג ויצטרע על זה ביותר, ואם יתבטל איזה זמן ממצוות לימוד התורה אף בלא שום סיבה, לא יחוש ולא ידאג כלל, כי אם שרידים אשר ד' קורא להם יהיה המצווה הזאת ככל המצוות'. ומסיים הגרי"ב 'זע"כ יהיה נגרע גם משכרה הגדול'.

נמצאנו למדים ש'קבלת עול תורה' מעצימה את מצוות תלמוד תורה גם בומנים שגם בלי הקבלה אנו לומדים, בבחינת גדול המצווה ועושה, וככל שנוחק יותר את חשיבות לימוד התורה, מלכד שע"ז נלמד יותר, גם שאר הזמן שבין כך למדנו שכרו יהיה גדול יותר. זאת מלבד הסגולה המיוחדת שיש בדבר וכמ"ש הנפש החיים (ד יח) 'ולזאת האדם המקבל ע"ע עול התורה הקדושה לשמה לאמיתה כמו שהתבאר לעיל פ"י לשמו. הוא נעלה מעל כל עניני זה העולם. ומושגח מאותו יתב' השגחה פרטית למעלה מהחיות הטבעיים והמולות כולם. כיון שהוא דבוק בתורה ובקב"ה ממש כביכול. ומתקדש בקדושה העליונה של התורה הקדושה שהיא למעלה לאין ערוך מכל העולמות'.

והעצה לקיים דבר זה, לקבל עול תורה, מצינו בכתר ראש 'אמר רבינו דבר בדוק ומנוסה, כשישכים אדם בבוקר ויקבל עליו ביום ההוא עול תורה באמנה בלב תמים, היינו שיגמור בליבו שלא ישמע לשום דבר ולא יבטלנו שום טירדא. אז יסורו ממנו הבטולים ובודאי יעלה ביום ההוא בתורה, וכפי תוקף קבלת עול התורה בבוקר וכפי חיזוק ההסכמה, כן יעזרה ד' וכן יסורו הטירדות ממנו'. וזו עצה קלה ופריה רב, וכפי שהעיד הגר"ח מוה"ח"ן שהדבר 'בדוק ומנוסה'.

ונעבור כדרכינו לקבל עול תורה וקיומה בנידון הלכתי בעיני ריבית. הנה ביסוד החיפוש אחרי דרכים להרויח מהמתנת מעות או לשלם עליה - מבלי לעבור ח"ו על איסור ריבית - צריך זהירות רבה, שכן אופנים רבים המותרים ע"פ שורת הדין מצוי בהם שמידי ריח ריבית לא נפקי, כלומר הם נגד רצון ח"ת המובן מן התורה, כמב' ברמב"ן ר"פ קדושים יעו"ש ובמס"פ י"ח דברים נפלאים.

לעומת זאת ריבית לגוי התירה תורה להדיא - 'לנכרי תשיך', ובה פחות מצוי ריח ריבית, אי לכך נמשיך בע"ה כמה שעסקנו בגליונות קודמים (טבת ואדר) לברר שפכה"ז אכן ישנה בארצנו הקדושה אפשרות - פרקטית וכשרה גלגט - להקים חברה להלוואות מכספי גויים.

תחילה נביא תקציר מדברינו שם, בהם תיארונו יוזמה קיימת להקמת חברה שכזו, באופן שהבעלות עליה הינה של גויים, אולם המימון להלוואות בנוי בעיקר על הלוואות שאותה חברה נוטלת מיהודים [בריבית מסויימת ומלווה ליהודים בריבית גבוהה יותר].

מחיר אישי נבחר מיוחד

חושבים עתיד כהלכה

בעידוד ובברכתם של מרת ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהדר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

הצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

אין מביאים משדה הצריכה זבל או השקיה, ולא אם זרעו זרעים אחרים בין עצי הזית מפני שהזרעים מכחישים את האילנות, ובדיעבד כשר.

אין מביאים שמן אנפקטן מזיתים שלא הביאו שלישי, (והוא "שמן המור" שהוא משיר את השיער מפני שהוא בוסר ויש בו כח ומעדן את הבשר. ולרב הונא בר חייא שמן המור הוא סטכתא), ובדיעבד כשר, ולרבי חייא שהיה זורקו (והיינו שלא היה אוכלו, אבל לא היה זורקו ממש, שהרי סכים ובכ"ל. תוד"ה זריק) הוא פסול.

"וטובל בשמן רגלו" היינו שחלקו של אשר היה מצוי שם שמן כמעין, ופעם אחת נצרכו אנשי לודקיא לשמן וכו', ומכר להם אדם מגוש חלב שמן במאה ו"ח רבוא, ומ"מ נהג המוכר כרש, לקיים מה שנאמר "יש מתעשר ואין כל, מתרושש והון רב".

פ"ו. אין מביאים מזיתים שנשרו במים ושרו בהם הרבה או שנכבשו או שנשלקו לפי שאין שומנם יפה כ"כ, (ל"א אין מביאים מגרגרים שנשרו מפני שאין מוציאים שמנם אא"כ נשרו במים או נשלקו או נכבשו), או שיצא משמרים או שריחו רע, ואף בדיעבד פסול, ואם הקדישם מסתפק רבה אם לוקה משום בעל מום כיון שהוא פסול, או שאין בעל מום אלא בבהמה, תיקן.

יש ג' לקיטות של זיתים שמלקטים בהם זיתים מן האילן, ומכל אחד מהם יוצאים ג' מיני שמנים, וכדלהלן:

בתחילה מלקט מראש הזית, והיה עושה זאת רק כשהם מלאים שמן דכתיב "שמן זית" - שיהיה שמן מזיתו (-שיהיו הזיתים באילן עד שיהיה בהם שמן). ובפעם השניה (כתבו התוס' ד"ה שלשה) שלרש"י והערך היו מלקטים ג' סוגים אלו בג' זמנים שונים, מפני שאינם מתבשלים בבת אחת. ודעת התוס' שהיו מלקטים אותם באותו זמן, דמבואר בפאה שהזיתים חייבים בפאה, וכל דבר שאין לקיטתו כאחת אינו חייב בפאה) מלקט מראש הגג, י"מ זיתים שאינם מתבשלים היטב וצריכים ריחן בגג, ו"ז זיתים שבאמצע האילן שיכול לעמוד בראש גגו וליטלם. ובשלישית לוקט את הזיתים התחתונים שלא היו מתבשלים היטב בגלל שאין עליהם משט תדיר, ומניחם במעטן בבית הבד עד שילקו (-שתתקן קליפתם וישתנה מראהם), ואח"כ מעלם לראש הגג, ועושה אותם כתמורה (-כדרך שעושים לתמרים כדי לעשות מהם גרוגרות) כדי שיזובו מימיהם.

בכל אחד מג' ליקוטים אלו היה כותש את הזיתים במכתשת (וי"א בריחיים) ונותנם לתוך הסל כדי שהשמן הצלול יזוב מעצמו בלא דוחק חוץ לסל, והפסולת והשמרים שבשמן נשארים בסל, ולרבי יהודה נותנם בצידי הסל, וזה השמן הראשון. ואח"כ טוען את הזיתים בקורה של בית הבד, ולרבי יהודה לא היה טוענו בקורה לפי שע"ז הוא נטען ביותר והשמרים יצאו ויערבו בשמן אלא טוענו באבנים, וזה השמן השני, ואח"כ טוחן את הזיתים וטוען עליהם את הקורה, וזה השמן השלישי.

למה ראוי כל שמן - השמן הראשון שבכל פעם כשר למנורה והשאר למנחות. והיה בדין שאם המנורה שאינה לאכילה טעונה "שמן זית זך" כ"ש המנחות שהם לאכילה, אבל לומדים "זך כתית למאור" ואין כתית למנחות. ולענין מנחות הראשון שבראשון אין למעלה הימנו, השני שבראשון והראשון שבשני שווים (ומ"מ השני שבראשון אינו ראוי למנורה, כיון שאינו כתית. והתוס' ד"ה שוין) כתבו שאינו "זך", דאין זך אלא נקי, והראשון לעולם נקי, וכן השלישי שבראשון והשני שבשני והראשון שבשלישי שוים, וכן השלישי שבשני והשני שבשלישי שוים, והשלישי שבשלישי אין למטה הימנו.

פ"ו: לת"ק "זך" היינו נקי. ולרבי יהודה "כתית" היינו כתוש, וכתית כשר למנחות דכתיב "ועשרון סולת בלול בשמן כתית", והא דכתיב "כתית למאור" אבל למנחות לא בעינן זך וכתית, היינו מפני החסכון, שהתורה חסה על ממונם של ישראל לפי שהמנחות מרובות וצריכים שמן הרבה.

פ"ה. כשעשה משה את האותות אמרו לו ראשי מכשפים של מצרים תבן אתה מכניס לעפוריים, אמר להם אמרי אינשי למקום הירק קח ירק למכור לפי שמתקבצים לשם לקנות.

איזו תבואה ראויה למנחות וסדר הכנתה

כל המנחות באות דווקא מן המובחר, וכל הארצות (-יהודה עבר הירדן והגליל) כשרות, אולם מצוה להביא מן המובחר ולכן היו מביאים ממכניס וזמחה שהיא התבואה המובחרת ביותר, ושניה להם היא עפוריים שבקעה.

אין מביאים (לרש"י (כת"י) היינו עומר ושתי הלחם, ולתוס' ד"ה אין) איירי בכל המנחות, לא משדה הצריכה זבל, ולא משדה הצריכה השקיה, ולא משדה אילן מפני שהאילנות עושים צל והתבואה לא גדילה יפה, ואם הביא כשר.

הכנת השדה למנחות - במתני' איתא שחורש בשנה הראשונה ומניחה בורה, ובשנה השניה זורעה ע' יום לפני פסח שכבר יש כח לחמה שזורחת עליה, כדי שתעשה סולת מרובה. (וכתבו התוס' ד"ה זורעה) שאף שבב"מ (ק"ו:) מבואר שזמן הזריעה המאוחר ביותר הוא בכסלו או בטבת, ולא בשבט, שם מייירי בחיטים, אבל בשעורים הזמן מאוחר יותר. הגמרא מסתפקת אם בשנה השניה חורש לפני הזריעה או לא, והגמרא (פ"ה:) מוכיחה שבשנה השניה לא חורש מהא דאיתא בברייתא נר חציה וזורע חציה נר חציה וזורע חציה, (וכן עשה רב חלקיה בר טובי בקרקע שלו, ועשתה פי שנים, ומכר לעשירים סלולת). ויש ברייתא שמבואר בה שבשנה השניה חורש ושונה, (וי"ל שדווקא באינה עבודה צריך לחרוש פעמיים, אבל בעבודה אינו חורש כלל כנ"ל).

קוצר ומעמר ודש וזורה ובורר וטוחן ומרקד.

בדיקת התבואה מפסולת - הגזבר מכניס ידו לתבואה, ואם עלה בידו אבק פסולה עד שינפנה. ומשום רבי נתן אמרו שהגזבר סך ידו בשמן ומכניס לתוכה עד שמעלה את כל האבק שבה.

פ"ה: אין מביאים עומר אלא משדות המודרמות (שבדרום. ולתוס' ד"ה מודרמות) הכונה שהם משופעות לצד דרום, שאז החמה זורחת בהם יותר, ואין נ"מ באיזה צד של ירושלים הם), ומנונרות (-חרושות הרבה לכף). מפני שהחמה זורחת ושוקעת שם ע' יום קודם הפסח שמאז החמה מתחילה לזרוח בקרן מזרחית צפונית ומיד עמוד החמה מושך לדרום וכל היום היא זורחת לדרום, ואבא שאול אמר שהיו מביאים מבקעת בית מקלה. ורבי יוסי אמר שהיה אפשר להביאה מכרזים וכפר אחים מפני שהם בדרום אלמלא שהם סמוכות לירושלים הרבה והם עומדות בין ההרים.

סולת או חיטים שהתליעו רובן פסולות. רבי ירמיה מסתפק אם הכונה לרוב חיטה ורק באופן זה היא פסולה, או לרוב סאה, ורובא מסתפק אם המקדיש חיטים מתולעות לצורך מנחות לוקה כמו המקדיש בעל מום, שהרי הם פסולות, או שאין בעל מום אלא בבהמה, תיקן. וכן לגבי עץ שנמצא בו תולעת שהוא פסול למזבח (והיינו עץ לח שאינו יכול לגרר ממנו מה שהתליע כמו ביבש, אבל ביבש גרורו וכשר, ו)נסתפק רבא אם המקדישו לוקה (לרבי דס"ל כ:): שעצים הם קרוב גמור. תוד"ה בע"ז, או לא, תיקן.

אלו זיתים ראויים לשמן למנחות ולמנורה,

והכנת השמן

רוב המנחות טעונות שמן (זית), ושיעור השמן בדרך כלל הוא לוג לעשרון, ונותנים את השמן בג' פעמים (-בכלי לפני תנית הסולת, על הסולת שאז בוללים את הסולת עם השמן, ולאחר הבליה. ולהלן יבואר איזה שמן כשר למנחות (ולהלן המנורה) לכתחילה ובדיעבד, ואיזה שמן פסול אף בדיעבד, וכיצד היו מכינים את השמן.

כל הארצות כשרות להבאת שמן למנחות, אך היו מביאים מהמובחר, ותקוע היא המובחרת ביותר, (ואנשי תקוע היתה מצויה בהם חכמה, כיון שהיו רגילים בשמן זית), ושניה לה רגב שבעבר הירדן.

פינת הריבית

שם העלינו שאין לחוש משום שליחות לגוי לחומרא שכן היהודים לא שולחים את החברה להלוות, וכה"ג אין איסור מלכות השו"ע (שם ס"י) דכל שהגוי לוקח משכון [מגביל לקטנתו בקנין גמור] על דעת להעבירו למלווה ישראל אסור, דכה"ג נראה כלווה לצורך ישראל (גרי"א), דנפו"ע בשו"ע דכל שאריות הגוי לפירוע את החוב והריבית אינו אסור, וכאן ודאי יש לחברה אחריות כזו, ואמנם הלווה ממשכן לחברה ולכל דאתי מחמתה ונמצא ממשכן ישירות למלווה היהודי וגרע טפי, מ"ז מ"ו קרקע ממושכנת בתקופתה איננה בגדד משכון ממש אלא זכות ראשונים לחברה לגבות מהנכס, בגוונא דא י"ל דלא מחויי כחוב ישראל לישראל אף שזכות ראשונים זו נתנה לישראל המלווה.

ואף שהנכסים המשועבדים לחברה - ע"י הלויים ממנה - הינם משועבדים גם למלווים לחברה, אין לאסור מכח פסק השו"ע (שם ס"י) דכל שהגוי לוקח משכון [מגביל לקטנתו בקנין גמור] על דעת להעבירו למלווה ישראל אסור, דכה"ג נראה כלווה לצורך ישראל (גרי"א), דנפו"ע בשו"ע דכל שאריות הגוי לפירוע את החוב והריבית אינו אסור, וכאן ודאי יש לחברה אחריות כזו, ואמנם הלווה ממשכן לחברה ולכל דאתי מחמתה ונמצא ממשכן ישירות למלווה היהודי וגרע טפי, מ"ז מ"ו קרקע ממושכנת בתקופתה איננה בגדד משכון ממש אלא זכות ראשונים לחברה לגבות מהנכס, בגוונא דא י"ל דלא מחויי כחוב ישראל לישראל אף שזכות ראשונים זו נתנה לישראל המלווה.

ועדיין צידדנו לאסור מפני תשו' הרשב"א (שם) וראשון וחדשות קטו) המובאת ברמ"א (שם) שאסור לישראל - שקנה חוב ישראל מגוי - לגבות הריבית מן הישראל, ובט"ז פי' דקנה הישראל שעבוד בלבד של חוב הישראל ולא קניין גמור, שזהו בדיוק מקרה דידן, והרי אילו החברה לא תעמוד בהתחייבותיה יגבו המלווים מהלויים מכח שעבודם, ויתכן אף לכתחילה איסור גמור לקנות החובות על דעת לגבותן מהישראל אף שתכניזו זו היא רק למקרי קיצוץ [ואמנם הרשב"א דן איהו קנין מהני לקנות השעבוד מהגוי, מ"ז בדיקן סביר להניח שמשועבדים כנהוג ויהי משום סיטומאתא].

אמנם אם כונס הנכסים נחשב נציג החברה שפיר שרי, אבל אם הוא נציג המלווים אסור, מאידך יתכן שאיננו אלא נציג הערכאות, ומשכך היא השתלטות חיצונית וצ"ע דינה, הדבר טעון בדיקה. ע"כ תקציר מגליונות קודמים.

והנה מקור הרשב"א מסוגיית הגמ' ב"מ ע"א: ונ' כוננתו מהא דלא התיירו שם גוי שלווה מישראל וחוזר ומולווה לישראל אחר אלא באמר הישראל הלוה לגוי 'איני אעלה לך' כלומר שישלם הריבית לגוי, אבל 'איני אעלה לו', כלומר לישראל המלווה, אסור משום חומר ריבית.

ואכן כ"כ הרשב"א בחידושויו שם בפירושו א' בסוגיא, אבל אנו קי"ל (וי"ד קסט ו) כתוס' שם דלך' לאו דוקא, וה"ה דשרי שהישראל יעלה הריבית לישראל עצמו כיוון שאינו אלא פורע את חוב הגוי לישראל. א"כ צע"ג אמאי החמיר הרמ"א, ונראה משום שכל היו לפניו לא הישרושים ולא התשו' החדשות אלא התשו' בתשס"ד, ושם מקור הרשב"א הובא בקצה מנשה, ואין לה מובן בלא דברי הרשב"א בחידושים, לכן הבין הרמ"א שהרשב"א מביא דוגמא כללית מהסוגיא דחזינן שאסרו יחסים בין גוי לישראל.

מתוך כך נ' דיש מקום להקל בה מן הסברא שאין האיסור לכתחילה לקנות מגוי שעבוד הישראל אלא שאסור שהגבייה תיעשה ע"י ישראל, ובניד"ד שהחשש שיגיעו לידי כך (פירוק החברה) רחוק מאוד, וגם א"כ יש תקנה שיבקשו מכונס הנכסים שיגבה עבור החברה ומשם ישלם למלווים [במדידת האפשר ודאי רצוי למסד זאת מוראש בתנאי החברה הבסיסיים], הלקח אי משום ה' נ' דאין להחמיר להנעם מללוות מחברה שכזו.

ובאשר לטענה שהמלווים חשיבי כשותפים (כדמצדד הגרש"א במנח"ש א כח, ובגליונות 'תמצות' הני"ל מפוראים עוד סימוכין לכך) - ומגמילא הוו מלוים לישראלים הלויים - הלא אין למלווים אלו כל זכות החלטה בחברה, והן אמנם יש פוס' דחיישי שמא בכ"ז חשיבי בעלים מ"ז מ כבר הכריע הגריש"א בפיטוטות (קובץ תשובות ג קנ-קנד) דכה"ג לא נחשבים בעלים אלא כבעלי זכויות שעבוד בחברה, והביא כן גם הרי"ג (א"ר"ע א ז עניו"ש דאיהו מוסיף בה בוח"ל: 'הא חזינן שתנפשת ליהור'). כן גם שבט הלוי (יא סב) לא אסר אלא למי שיש לו את עיקר המניות, ויתר מפורש בשמו להיתר בקובץ מוריה (רג-רד באסופת פסקי הלכה).

וכ"ה במנח"ש (ב ק) להגרש"א [אמנם יש שראו סתירה לזה מדבריו עצמו (במנח"ש א כח) ומשו"כ הסיטו דבריו בתנייני רק כלפי דין גבינות עכו"ם אך לא לעניין הגדרת הבעלות, ברם הוא דוחק, ונראה דבח"א לא נחית לטעם שאינם בעלים, אלא כלפי הנחת מהרי"א אויטנגא דהוו בעלים ואפע"כ שרי - כי אין להם כח תביעה - התפלא הגרש"א, ויתר נ' ש'בעלי מניות' שהוכיח היינו הבעלים עצמם, והתגלת החברה' היינו המוססכים לפעול בפועל כמנכ"ל חברה ביחס לבעלים שאינו בעלים ככל, א"כ אי"ז טעג כלל לניד"ן]. [המנחת יצחק (ג א) נקט שאינם בעלים כלל אלא מלווים].

והלוס נמצאת (בקובץ 'קול התורה' מ' עמי קג) גם תשובת דיין בריסק הגרש"ז ירגר בה נקט שכל שאין להם זכות החלטה לא חשיבי בעלים.

א"כ הכ"נ הכספים המלווים לחברה שבבעלות גוי הני"ל, אף אי הוו שותפים מ"ז מ' אין להם כל זכות החלטה או השפעה על ניהול הכספים ואינם חשובים בעלים אלא בעלי זכויות כלליות ברשות ממונית זו לקרן וחוזה ואין בזה איסור ריבית.

אין הקב"ה צריך לאורה של מנורה, כדכתיב "ויקחו אֵלַיך שמן זית זך", ולכן היה השלחן בצפון והמנורה בדרום והמזבח ביניהם, להודיע שאין הקב"ה צריך לא לאכילה ולא לאורה. י"מ שהראיה היא ממה שנותן שלחן בצפון ומנורה בדרום, ולא לצד מערב ששם שכניה. וליתא, דצפון ודרום אינם סתירה למערב, ומחצי בית ולפנים היו מנוחים, אלא כדפירש רש"י (כת"י) דדייק ממה שהמזבח באמצע, והמנורה לא היתה סמוך לשלחן כנהוג שבעולם. תוד"ה לא.

ומהאי טעמא היו חלוני ביהמ"ק "חלוני שקופים אטומים" – שקופים (-צרים) מבפנים, ואטומים (-רחבים) מבחוץ להוציא אורה לעולם.

וכן כתיב "מחוץ לפרוכת העדות באהל מועד" – עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, שהנר המערבי היו נותנים בו שמן כמו בשאר הנרות וממנה היה מדליק את הנרות האחרים, כדתנן (תמיד ל"ג). בא ומוצא שתי נרות מזרחיות זולקים, שהיתה המנורה עומדת מזוהר למערב, והיה מנכה את הנר שבצד מזרח ומדשנו, ואת הנר שלידו שהוא הנר המערבי היה משאיר דולק עד הערב, וממנו היה מדליק את הנרות האחרים שכבו בשחר, ואז היה מטיבו וזורק לחוץ את מה שנשאר מהשמן והפתילה, ונותן בו שמן ופתילה חדשים ומדליקו, ובה היה מסיים את ההדלקה. התוס' (ד"ה ממנה) כתבו בשם רש"י שמתנה המערבי היה מתחיל את ההדלקה, ובו היה מסיים את ההטבה בבוקר, שאותו מטיב אחרון, לפי שבכל בוקר היה מוצא אותו דולק ואת השאר כבויות, ופעמים שהיה דולק כל היום כולו, ומטיבו והיינו שמנערו מן הדשן, כדכתיב "בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות" וגו', ונר מערבי שדולק כל היום לערב היה מדליק ממנו שאר הנרות. וכתבו התוס' שזה היה קודם שמתן שמעון הצדיק, שהיה נר מערבי דולק כל היום, ואח"כ לפעמים היה דולק ולפעמים כבה והיה צריך ליתן בו שמן בשחרית שיחא דולק עד הערב להדליק בו את שאר הנרות. ובשבת (כ"ב): פירש רש"י דאת הנר המערבי היה מטיב בין הערבים, ואוחז את הישנה בידו או מניחה בכלי עד שתיה נותן שמן ופתילה, ומדליקה, ומדליק ממנה את השאר. ור"ת מקשה על דבריו. וריב"א פירש בדעוד שהישנה דולקת בנר מערבי (בימי שמעון הצדיק) היה מדליק ממנה את השאר על ידי פתילות ארוכות, ואח"כ מדשן את זו ונותן בה שמן ופתילה חדשה ארוכה ומדליקה מן השאר.

ואין הוא צריך לאורה, שהרי כל מ' שנה שהיו במדבר היו הולכים לאורו, י"מ שהכונה שאהרן אינו צריך לאורה, שהרי ע"י עמוד האש היו רואים אפילו מה שבתוך ספיח או תבית, ובגמרא משמע שהכונה שהשכינה לא היתה צריכה את האור של המנורה. תוד"ה מחוץ.

אלו ענבים ראויים לנסכים

המקריב עולה או שלמים, בין בקרבן יחיד בין בקרבן ציבור, וכן חטאת ואשם של מצורע, צריך להביא גם יין, אותו מנסכים ע"ג המזבח לתוך ספלים של כסף שחיו בראש המזבח בקרן דרומית מערבית, ומשם היה היין יורד לשיתיו. ולהלן יבואר מאלו ענבים עושים נסכים, מאיזה יין מביאים לכתחילה, איזה יין כשר בדיעבד, ואיזה יין אף בדיעבד פסול.

עוד יבואר להלן (פ"ח – צ"ב). באלו כלים היו מודדים את הנסכים, האם כלי המידה היו קדושים גם מבחוץ או רק מבפנים, ואלו קרבנות טעונים נסכים.

כל הארצות כשרות להביא מהם יין לנסכים, אולם המקום המובחר שמשם היו מביאים הוא קדוחים ועטולין, ושניה להם בית רימה ובית לבן בהר וכפר סיגנא בבקעה.

אין מביאים משדה הצריכה זבל או השקיה או אם זרעו בין הענבים זרעים אחרים, ובדיעבד כשר.

אין מביאים יין הליסטיין (-שנתבשלו הענבים בחמה יותר מדאי. וכתבו התוס' (ד"ה הליסטיין) שנמתקו בשמש בעודם במחובר, ודלא כרש"י (כת"י) שהיו תולים אותם תלושים), ובדיעבד כשר (והיינו לרב אשי (פ"ז), שהוא הנמתק מהשמש, אבל מתוק מחמת הפרי פסול בדיעבד לפי שהוא מאוס, ולרבינא יין הליסטיין פסול בדיעבד).

פ"ז. יין ישן - לרבי לכתחילה אין מביאים יין ישן, דכתיב "אל תרא יין כי יתאדם" ובשנה הראשונה יש בו יותר אדמומית. ואין הטעם משום דכתיב "לכבש יין" מה כבש בן שנתו אף יין בן שנתו, דאיתא בברייתא שאם הביא יין בן שתי שנים כשר בדיעבד, ואילו כבש בן שתי שנים פסול, והיינו כרבי. ולחכמים יין ישן כשר לכתחילה.

אין מביאים יין מתוק (מחמת עצמו. ל"א תירוש שלא עברו עליו ארבעים יום. והתוס' (ד"ה מתוק) כתבו דאיתא בב"ב צ"ז: שיין מגיית כשר בדיעבד, ולכן ביאר כפירוש הראשון שהוא מתוק מאילו ולא מחמת השמש), או מעושן או מבושל (-ענבים מרים שהיו מעשנים או מנשלים אותם כדי למתקם), ואף בדיעבד פסול.

אין מביאים מדליות אלא מן הרגליות –גפנים נמוכים, שהוא יפה, ומביאים מכרמים העבודים (-חפורים) פעמיים בשנה, כדמצינו שרב יוסף היה חופר פעמיים סביב הגפנים, ויצא יין שהיו צריכים להוסיף עליו כפול מים -שש פעמים על כל מידת יין במקום שלש פעמים.

אין כונסים את היין בכדים גדולים מפני שכשמרוקנים ממנו מעט החביות מתרוקנות והיין מתקלקל, אלא בחביות קטנות, כשיעור

כדיות לודיות בינוניות. ולא היו מניחים את הכדים שתיים שתיים זו על גב זו אלא אחד אחד.

אין ממלאים את החבית עד למעלה, כדי שיהא ריחו נודף, שכשהחבית חסירה מעט היין נודף יותר מכשהיא מלאה. ואינו נוטל מפי החבית מפני הקמחין, ואין נוטלים משולי החבית מפני השמרים, אלא מהאמצע -מהשליש האמצעי.

הגזבר היה יושב עם קנה בידו, וכשיצא הלובן של השמרים היה מקיש בקנה, ולא היה אומר בפיו, מפני שכמו שהדיבור מועיל לבשמים כך הוא רע ליין. ולרבי יוסי ברבי יהודה יין שיש בו קמחין פסול, דכתיב "תמימים יהיו לכם ומנחתם", וכתיב "תמימים יהיו לכם ונסכיהם", ואם היו בו קמחים הוי כבעל מום. ורבי יוחנן מסתפק אם המקדיש יין שיש בו קמחים לוקה משום בעל מום, שהרי הוא פסול, או שאין בעל מום אלא בבהמה, תיקן.

אלו בהמות מובחרות לקרבנות - אילים ממואב כבשים מחברון עגלים משרון גוזלות מהר המלך. לרבי יהודה היו מביאים כבשים שגובהם כרוחבם (-שהיו רחבים מרוב שמנות. והתוס' (ד"ה שגובהם) גרסו 'שגובהן רחבים', דבא לבאר מידת רוחבם. ובמדרש איתא שכבשי התמיד היו כ"כ גבוהים שהיו אוכלים מע"ג ארזים, וכשהיו מרכיבים אותם על הגמלים היו רגלי הכבשים נגררים לארץ), דכתיב "ירעה מקנך ביום ההוא כר נרחב".

"על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים (-מלאכים) כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו המזכירים את ד' אל דמי לכם", והיו אומרים "אתה תקום תרחם ציון", וי"א שאומרים "בונה ירושלים ד' ", ולפני החורבן היו אומרים "כי בחר ד' בציון אוה למושב לו", וכן יאמרו המלאכים לעתיד לבוא.

שתי מדות

מדות היבש שבמקדש

הסולת למנחה (וכן קמח שעורים במנחת חוטא) היתה נמדדת בכלי מיוחד שהיה במקדש, שלדעת רבי יאשיה (י"ז) היתה בו קדושת כלי שרת, (ולדעת רבי ינותן מידות יבש לא נתקדשו, וע"ע לקמן צ). שיטת רב (ח) מנחה הבאה עם שמן ולבונה, מתקדשת אף בלא שמן ולבונה, ולרבי חנינא אינה מתקדשת אלא עם שמן ולבונה, ולדבריו מידת עשרון נמשחה רק כדי לקדש את המנחת חוטא שאין בה שמן ולבונה, והקשו התוס' (שם) שבגמרא כאן מבואר שמידת חצי עשרון נמשחה בשביל חביתי כהן גדול, והרי היא טעונה שמן ולבונה, ותירצו שמתחילה היה מקדשה בבסיא עם שמן ולבונה (והיו מנוחים כל אחד בנפרד, דאל"כ ע"י התערובת לא היה יכול א"כ למודדה, מפני שע"י השמן היתה מידתה עודפת), ואח"כ היו מודדים במידת חצי עשרון, ונתקדשה משום שזה נגאי' להוציאה מכלי שרת לכלי חול.

אלו כלי מדידה היו במקדש - לת"ק היו במקדש שני כלי מדידה של יבש, אחד של עשרון, (ולא שנים, דכתיב "ועשרון אחד"), ואחד של חצי עשרון. ולר"מ היו שני כלים של עשרון, דכתיב "עשרון עשרון", אחד היה גדוש (-שלא היה בו עשרון אא"כ גדושו) ואחד היה מחוק (שהיה גדול כ"כ שאף כשהוא מחוק היה בו עשרון). וכן היה כלי של חצי עשרון, וגם הוא היה מחוק, דיליק מו"ד "ועשרון", (וגם לרבנן העשרון היה מחוק). וחכמים מרבים מ"עשרון עשרון" מידת חצי עשרון, וו"ד "ועשרון" לא דרשי. ור"מ לומד מ"ועשרון אחד" שלא ימדוד בכלי של ג' לפר או של ב' לאיל, ורבנן לומדים דין זה מהנקודה שמעל הו' האמצעי דכל נקודה באה למעט, ור"מ לא דורש מהנקודה.

פ"ז: למה היו משמשים כלי המדידה – בעשרון היה מודד את כל המנחות, ואף פר שצריך שלשה עשרונים ואיל שצריך שנים היה מודד בכלי של עשרון. וחביתי כהן גדול לא היו באים חצאים, אלא מביא עשרון שלם, וחוצהו ע"י מידת חצי עשרון, מחצה לבוקר ומחצה לערב. ולר"מ בגדוש היה מודד את כל המנחות, ובמחוק היה מודד את העשרון לחביתי כהן גדול, שכיון שצריך לחלקו לשני חצאים, אם היה גדוש כשהיה מטלטלו לחצותו היה מתפור ע"ג קרקע.

חביתי כהן גדול היה מחלקם לייב חלות (ששה לבוקר וששה לערב) ביז, דאין להכניס משקל, כיון שמשקל נזכר לקללה "והשיבו לחמכם במשקל". כתבו התוס' (ד"ה במה) שרש"י (כת"י) מבאר שהיה מחלק את העיסה ביז, וא"א לומר כך, דמבואר לקמן (פ"ח): שמידת רביעית בלא נמשחה בשביל למדוד רביעית שמן לכל חלה מחביתי כהן גדול, והלישה בשמן נעשתה בסולת קודם לישה, אלא הנדון הוא על חלוקת הסולת, ולא רצו לעשות מידה קטנה של אחד מיי"ב בעשרון, ואפשר שמידה כ"כ קטנה אינה סימן ברכה.

מיתח אהרן בכבוד וריבית

מיתח אהרן בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

מיעידום ובכרכתם של מרין ורבנן דבזוי: ישראל שלישיא

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617 | office@osher-b.org

רמי בר חמא הסתפק אם אפשר **לקדש קמצים ע"י השלחן** בגודש שלו, (והיינו שהניח קומץ של מנחה או לבונה בלא בזיכים על השלחן שבו להם, ולא קידוש בכלי אחר. ובגודש שלו הכונה שלא הניחם תוך כלי אלא למעלה בין לחם ללחם, ל"א כיון שלא היה לשלחן בית קיבול למעלה, כל מה שמנחים עליו היו כמו שמונח בגודש), כמו שהשלחן מוקדש את הלחם, או שאין השלחן מוקדש אלא את הלחם הראוי לו. (כתבו התוס' ד"ה מהו) שרש"י (כת"י) מבאר שהספק הוא לגבי שני קומצי לבונה. ודעת התוס' שהספק הוא על קומץ של מנחה). ורב חסדא אמר שהשלחן אינו מוקדש קמצים, והגמרא מבארת שכוונתו שאינו מוקדש מה שאינו ראוי לו ליקרב שיוכל להקריבו עי"ז בלי לקדשו בכלי אחר קודש שיקטירנו, אבל מוקדש ליפסל (בלינה וכדומה. ל"א דבר זה פוסל את המנחה כיון שעשאה שלא כמזוונתה, ולא יועיל שיחזירנה לעשרון. כתבו התוס' (שם) שרש"י ניחא שהכונה שמקדש הלבונה ליפסל בטבול יום ובלינה, דבלא שלחן עדיין לא נתקדשו בכלי שרת כיון שלא נתנה בבזיכים, ולדבריהם דמייירי בקומץ של מנחה, כבר נתקדשה בכלי שרת, וצ"ל שהכונה שא"א להחזיר את הקומץ למנחה), דאמר רבי יוחנן שלדברי האומר שלחם הפנים שארכו היה עשרה טפחים והיה מניחו כנגד רוחבו של השלחן שהוא ה' טפחים, נמצא אפילו כופלו מכל צד טפחיים ומחצה, וכיון שבכל מערקה היו ששה לחמים נמצא השלחן מוקדש בין לחם בין קמצים ט"ו טפחים למעלה שזה שיעור הגודש שלו, ולמ"ד שכופלים את לחם הפנים לב' טפחים, השלחן מוקדש י"ב טפחים למעלה.

מדות הלח שבמקדש

מלבד כלי המידה שנועדו למדידת המנחות היבשות, היו במקדש כלי מידה שנועדו למדידת דברים לחים, כגון יין לנסכים, שמן למנחות ולמנורה ולחמתי תודה וזויר, מים למצורע ולסוטה, וכלי מידה אלו נמשחו בשמן המושחה, והם היו קדושים בקדושת כלי שרת, והיו מוקדשים את מה שבתוכם. והלחן יבואר כמה ואיזה גדלי מידות היו, ולצורך מה היו משמשים, ומגלן.

פ"ח. אלו כלי מידת לח היו במקדש-

לר"מ שבע מדות לח היו במקדש, הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין, לוג וחצי לוג ורביעית לוג. ורבי יהודה מנה מידות אלו מהקטן לגדול. רבי יוחנן מבאר שנחלקו בדין בירוצי המידות (שכשממלאים את הכלי יותר ממידתו, נשפך מהמשקה על פדנות הכלי מבחוץ, ואם ממורה לערות מהכלי לכלי אחר, מה שבדופני הכלי נשפך ג"כ לאותו כלי, ואם לאו נופל לארץ), שלרבי יהודה בירוצי המידות נתקדשו, דס"ל שהקב"ה לימד למשה שיעור רביעית, ואמרו לו לשער על פיה את שאר המדות, כדי לצרף את הבירוצין למידות שכששופך מקטן לגדול יכול לשפוך מהר עם הבירוצין, הלכך נתקדשו. אבל לר"מ לימד הקב"ה למשה את מידת ההין, ואמרו לו לשער על פיה את שאר המידות, ונמצא שהבירוצין לא כלולים במידות, דמגדול לקטן צריך לשפוך לאט, וכיון דלא הוו התם בירוצין לא נתקדשו. ובתוס' (ד"ה ומאן) כתבו בשם רש"י (כת"י) שכשמערה שני כלים לתוך כלי אחד יש בהם יותר, מפני האופיא (צף). ובאופן אחר ביארו התוס' שאם צריך למדוד מהגדול לקטן זה סימן דכמו שהולך ומחسر ואינו הולך ומוסיף, כך לא יותר, דאפי' אם נתקדשו בירוצין היינו דיעבד אבל לכתחילה לא יותר, ומ"ד מלמטה למעלה הוי סימן דכמו שהולך ומוסיף כך יכול להותיר הבירוצין. ולאביי לכו"ע י"ל שבירוצי המידות נתקדשו או שלא נתקדשו, ונחלקו בהא דכתביב "שניהם מלאים סולת", וה"ה בשאר כלי הלח, שלר"מ שמדדו מלמעלה למטה היינו שלא יחסר ולא יותר, ולרבי יהודה שמדדו מלמטה למעלה אף אם הותיר חשיב מלאים שיעשה הגדול שיעור שני קטנים, דבשני חצאין יש כל שהוא יותר מבשלים. וכתבו התוס' (ד"ה בירוצי) שלרבי יהודה שבירוצי המידות נתקדשו, הא דאיאת לקמן (צ). שמותר נסכים והיינו בירוצים לקיץ המזבחה, אף שירב שנתקדש אין לו פדיון, שאני התם דמייירי בנסכי ציבור שלב בי"ד מתנה עליהם שיוכלו לפדותם לקיץ המזבחה, אמנם אם לנו נפסלו בלינה, דלענין זה לא מתנו.

לר"א בר צדוק היו חריצים במידת ההין, שהיו מסמנים עד היכן מידת הפר האיל והכבש, וכן היו בו חריצים לסמן לוג וחצי לוג, ולא ס"ל שהיו ז' מידות, או דס"ל שהכונה שהיו ז' מדידות אבל אפשר לעשות את כולם בכלי אחד. וכתבו התוס' (ד"ה שבע) שמרש"י מבואר שלדבריו היתה שם רק מידת הין, אך קשה דבתוספתא איתא שלדבריו היו ד' מידות של לח, וגם במתני' לא קתני שהיו שנתות אלא לפר איל וכבש.

לר"ש לא היתה מידת הין במקדש, כיון שאין דבר שזה שיעורו, (ולרבנן עשו מידת הין בשביל שמן המשחה, דכתיב "ושמן זית הין", והמידה נשארה שם. ולר"ש עשו כך לצורך שעה וגנזוה), ולדבריו המידה השביעית (דגמירי שהיו שבע, וכן גמירי שיש שתי סמיכות בציבור) היא לוג וחצי לחביתי כהן גדול, לוג ומחצה לבוקר לוג ומחצה לבין הערבים. ואמרו לו שאפשר לשער במידת חצי לוג לקחת ג' פעמים חצי לוג, וענה להם ר"ש שכלי שמשמש מידה זו אינו משמש מידה אחרת, דאל"כ א"צ מידת חצי לוג ולוג, וישער במידת רביעית לוג, דד' רביעיות הם לוג. ורבי אלעזר בר צדוק חולק על כלל זה. וכתבו התוס' (ד"ה אף) שלרבנן עשו מידת חצי לוג ולא השתמשו ברביעית, משום שמשתמשים בה הרבה, לסוטה לתודה ולמנורה, אבל מידה של לוג ומחצה שאינה נצרכת אלא לחביתין לא עשו.

למה היתה משמשת כל מידה, ולמה משחחה-

רביעית היתה משמשת לרביעית מים למצורע דכתיב 'ושחט את הצפור האחת אל כלי חרס על מים חיים" – מים שיהא דם צפור ניכר בהם, ושיערו חכמים שזה רביעית, (וכתבו התוס' (ד"ה רביעית) שהר"ר יו"ט בר יצחק סובר שיש מחולקת תנאים (סוטה ט"ז): אם שיעור המים במצורע הוא רביעית או חצי לוג, והתוס' סוברים שהמחולקת היא אם צריך אדמומית גמורה, או שמספיק חזותא בעלמא של קצת אדמומית), ול**רביעית שמן** לנזיר וא"צ חצי לוג כמצוה שבתודה, כיון שנזיר מביא עשרים חלות ובתודה מביאים שלושים. הגמ' אומרת שמשחיח מידה זו אינה נצרכת למצורע, שהרי טהרתו בחוץ בשער נקנור שהוא מחוץ לעזרה, ואינה נצרכת לקדש את השמן שאותו בוללים בלחמי הנזיר כדי לקדש את הלחם, שהרי הקדושה של הלחם חלה בשחיטת האיל, אלא המשחיחה נצרכת לחביתי כהן גדול רביעית שמן לכל חלה דהוו ג' לוגין שהם י"ב רביעיות, והיינו דאמר במתני' לוג ומחצה בבוקר שהם ו' רביעיות.

פ"ח: חצי לוג היה משמש לחצי לוג מים לסוטה (הלכתא גמירי לה), וחצי לוג שמן לתודה. וג' ומחצה לוגין שמן היו למנורה, חצי לוג לכל נר, (דכתיב "מערב עד בוקר" - תן לה מידה שתהא דולקת מערב עד בוקר, ושיערו חכמים שזה חצי לוג. (והקשו התוס' (ד"ה חצי) למה היו צריכים לקדש את השמן למנורה בכלי שרת). י"א שבדקו מלמטה למעלה שנתנו רביעית וראו שזה לא מספיק והוסיפו והלכו עד שהגיעו לחצי לוג, דהתורה חסה על ממונם של ישראל, וי"א שבדקו מלמעלה למטה שבתחילה נתנו שמן וראו שנשאר ממנו בבוקר, ואח"כ פחתו והלכו, עד שראו שאפילו ללילה ארוך א"צ יותר מחצי לוג, דאין עניות במקום עשירות. ובלילות קצרים היה זורק החוצה מה שנשאר בבוקר, וי"א שבקין היה נותן פתילה עבה ובחורף פתילה דקה כדי שגם בקיך השמן יגמר בבוקר. וכתבו התוס' (ד"ה אין) שגם מה שלא שיעורו בשמן של חול, זה בגלל שאין עניות במקום עשירות. ויש לומדים מ"מערב עד בוקר" שאין עבודה שכשרה מערב עד בוקר אחר תמיד של בין הערבים ואחר כל העבודות אלא זו. וכתבו התוס' (ד"ה אין) שהקטרת אברים מתחילה מבעוד יום, ותרומת הדשן לא מתחילה בשקיעת החמה. פ"ט). והגמ' אומרת שמשחיח מידה זו אינה נצרכת לסוטה, כיון שמביא "מים קדושים", (ביארו התוס' (ד"ה אי) שהיו מביאים מים שנתקדשו בכיור, ואף שמבואר לעיל (ח) שירב שנתקדש בכלי שרת לא שמים אותו בכלי חול, זה נאמר רק על דבר הקרב למזבח. ובמיוחד לרש"י גרס 'אי לחצי לוג של מי סוטה, חוץ הוא', וביאר שהיה משקה אותה בחוץ בשער נקנור ולא היה צריך להכניס את המים לעזרה ולקדש בכלי), ולחמי התודה קדושים ע"י שחיטת התודה, אלא המשחיחה נצרכת לחצי לוג שמן שהיה מחלק לכל נר ונר.

מדיני המנורה-

נר שכבה בחצי הלילה או קודם אור היום אין השמן ראוי להדלקה, אלא מיטיבה (מ-משליך כל מה שבנר לחוץ) ונותן בה שמן אחר כשיעור שנותן מתחילה, (דאלי"כ היה צריך עוד כלים כדי לשער כמה נחסר, ולמחר כשמכבה המזרחית מוכה נמי זו).

האם הנרות היו מקשה עם המנורה, וצורת הטבת הנרות- י"א שהמנורה ונרותיה באו מהככר והיו מקשה אחת, דכתיב "ככר זהב טהור יעשה אותה" את המנורה, ונרותיה איתרבו מ"את כל הכלים האלה", אבל מלקחיה ומחתותיה לא היו מהככר דכתיב "אותה". וכשיטה זו סובר רב ששת שאמר שהנרות היו של פרקים (אין הכונה שהיה ניתן לפרקם, דא"כ אינם מקשה, אלא שהיו דקים ונכפפים, או שהכונה שהכיסוי שעל הנרות היה מתפרק), דאי לאו הכי א"א להטיבה. ולפי זה לא היתה המנורה יכולה לזוז ממקומה בשעת הטבה, ולפי זה היה כמין טס של זהב על גבה -כסוי על כל נר, כשמטיבה היה דוחק את הטס כלפי פיה, וכשנותן בה שמן היה דוחקו כלפי ראשה.

וי"א שרק המנורה היתה מקשה ומהככר, אבל נרותיה ומלקחיה ומחתותיה לא, והא דכתיב "את כל הכלים האלה" היינו שגם פי הנרות היה זהב טהור, (אף שזה משחיר והתורה חסה על ממונם של ישראל, ומה שהנרות עצמם היו מזהב לומדים מדכתיב "ועשית את נרותיה שבעה והעלה את נרותיה והאיר על עבר פניה"). ולפי זה ניחא הא דאיאת בברייתא שהיה מסלק את הנרות בשעת הטבה ומניחם באהל מועד ומקנחם בספוג ונותן בהם שמן ומדליקים.

פ"ט. חצי לוג היה משמש גם ללחמי התודה, דכתיב ב' פעמים "בשמן" ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט, ואף הראשון הוא רבוי שהרי היה אפשר לא לכתוב בשמן כלל והיה שיעורו לוג ככל המנחות. והיה חוצה את החצי לוג, חציו לחלות ורקיקין וחציו לרביכה, דהא כתיב "בשמן" גבי רביכה. ולרבי אלעזר בן עזריה חצי לוג שמן לתודה ורביעית שמן לנזיר ואחד עשר יום שבין נדה לנדה הם הלכה למשה מסיני.

לוג היה משמש לכל המנחות, ואפי' המתנדב שישים עשרון מודד שישים פעמים במידת הלוג, דכתיב "עשרון בלול ולוג"

כל עשרון טעון לוג. ולרבי אליעזר בן יעקב למנחה של ששים עשרון מספיק לוג אחד, דכתיב "למנחה ולוג שמן", והא דכתיב "עשרון בלול ולוג" איצטריך לגופיה שיביא עשרון אחד, ולא נימא שכיון שמצורע עני חס רחמנא עליה ומביא קרבן אחד, לא יביא מנחה כלל. ולרבנן אם מצורע עשיר מביא ג' קרבנות וג' עשרונות, אנו יודעים שקרבן אחד טעון עשרון אחד, ואין לומר שלא יביא כלל, ומ"מנחה ולוג שמן" לומדים שהמתנדב מנחה לא יפחות מעשרון שהוא טעון לוג שמן. ולרבי אליעזר בן יעקב תרתי שמעת מינה.

חצי הין היה משמש לנסכי הפר. ו**שלישית ההין** היה משמש לנסכי איל. ו**רביעית ההין** היה משמש לנסכי כבש. וכיון שהין זה י"ב לוגין, (דכתיב "שמן זית הין", וכתיב "שמן משחת קודש יהיה זה ליה" וזה בגימטריא י"ב) נמצא ו' לוגין לפר וד' לאיל וג' לכבש.

פ"ט: תערובת נסכים- במתני' איתא שמותר לערב יין ושמן של נסכי פרים בנסכי אילים, ואף שלפר מביאים ג' עשרונים סולת וחצי ההין יין ושמן, ולאיל ב' עשרונים סולת ושלישית ההין יין ושמן, דמ"מ בלילתם שוה שני לוגין לעשרון, בפר ששה לוגין לשלשה עשרונים, ובאיל ארבעה לוגין לשני עשרונים, וכן של כבשים בשל כבשים כגון בנסכי מוספים, ששניהם בלילתם רכה ג' לוגין שמן לעשרון, אף של יחיד בשל ציבור, ושל יום בשל אמש דמביא אדם וזבחו היום ונסכיו מכאן ועד עשרה ימים, אבל אין מערבים של כבשים בשל פרים ואילים משום שאלו בלילתם רכה ואלו בלילתם קשה, ואם נתערבו פסולים, אך אם בללם בפני עצמם ואח"כ נתערבו כשרים, (והיינו כרבנן כ"ג), דסברי שחרב שנתערב בבלול יקרב, ודלא כרבי יהודה. תוד"ה בללן). ומאידך בברייתא איתא שאין לערב נסכים בנסכים, דכתיב "והקטירו" שלא יערב חלבים בחלבים וה"ה נסכים בנסכים, ובברייתא אחרת מבואר שרק סולת ושמן אין מערבים נסכי כבשים פרים ואילים, אבל יין מערבים. רבי יוחנן מבאר דמתני' איירי בדיעבד, אבל לכתחילה אין לערב כלל. והגמ' שואלת שממתני' משמע דלכתחילה קאמרו. ואביי מבאר שאין מערבים סולת ושמן, וגם יין לא יערב שמא יבוא לערב סולת ושמן, אבל אם כבר הוקטרו הסולת והשמן של הפרים והאילים כמצותן, או שכבר נתערבו הסולת והשמן מאליהם, יכול לערב את היין, דבאופנים אלו כבר לא שייכת הגזירה. אבל נסכי כבשים בנסכי פרים אין לערב אפילו אם נתערבו הסולת והשמן שלהם.

מנחות ונסכים בכבש הבא עם העומר-

כבש הבא עם העומר אע"פ שמנחתו כפולה דכתיב "ומנחתו שני עשרונים" ובשאר כבשים מביאים עשרון לכבש, נסכיו לא היו כפולים אלא ג' לוגין יין וג' לוגין שמן, דכתיב "ונסכו יין רביעית ההין", וכן שמנו אע"פ שהוא נבלל עם מנחתו לא היה כפול, דכתיב "ונסכה" וקרינן ונסכו, נסכה דמנחה דהיינו שמן רביעית כנסכו דיין.

קרבן שנשחט שלא לשמו, האם צריך להביא מנחתו ונסכיו כדינו- שיטת אביי שכבש הבא עם העומר ששחט שלא לשמו מנחתו כפולה, דאל"כ א"א להקריבו, כיון שמנחתו שונה משל שאר כבשים, דשאר כבשים מנחתם עשרון, וזה מנחתו ב' עשרונים, וכן תמיד של שחר ששחטו שלא לשמו טעון שני גזירין ככהן אחד, דאל"כ א"א להקריבו, וכן תמיד של בין הערבים ששחטו שלא לשמו טעון שני גזירין בשני כהנים, דאל"כ א"א להקריבו. ולרבי אבא י"ל שאין הדין כך וא"צ להקריבם כדינם מעיקרא. שהרי יכול להקריבם לעולת נדבה, אבל אשם מצורע שהוא טעון נסכים, ושחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו ע"ג בהונות, לכו"ע טעון נסכים, כיון דליכא אשם נדבה, ועלולה אינו ראוי כיון שלא ניתק לרעה, ולא הותר ליקרב למזבח אלא ע"י נסכים, ונסכיו למזבח והאשם לכהנים, והמצורע צריך להביא אשם אחר להתירו. ובשאר אשמות דמעיקרא אינם טעונים נסכים, אם שחטו שלא לשמו קרב בלא נסכים כדמעיקרא.

וכתבו התוס' (ד"ה שאם) שצ"כ שנתבאר כאן שצריך להביא נסכים כדמעיקרא, מ"מ ה"כ שהקריב כבשי עצרת או תודה או שלמי נזיר ששחטם שלא לשמם, אין הלחם (ובשלמי נזיר גם הזרוע בשילה) מעכב מלהקריבם, דנסכים נחשבים כגוף הקרבן יותר מלחם, כיון שהם קרובים למזבח, ובנזיר אף הזרוע בשילה לא מעכבת, דגם בשלמי נזיר שנעשו כמצותם אין זה פוסל.

הגדשת המידות

לעיל (פ"ז. – פ"ט.) נתבארו אלו כלי מידה היו במקדש ליבש (סולת למנחות) ולחל (יין לנסכים, שמן למנחות ולמנורה וללחמי תודה וזויר, מים למצורע ולסוטה). כלי מידה אלו נמשחו בשמן המשחה, והם היו קדושים בקדושת כלי שרת, והיו מוקדשים את מה שבתוכם. והלחן יבואר אם מידת הכלי ללה גם את הגודש שלו או שהיה בו כשיעור כשהוא מחוק, והאם הבירוצים הם קודש או חול.

צלרבנן (פ"ז.) לא היו גודשים את המידות, ולתנא דמתני' (והיינו ר"מ פ"ז.) מידה אחת היתה גדושה ומידה אחת מחוקה,

והכל היה נמדד במידה הגדושה חוץ מחביתי כהן גדול שהיה גודשה לתוכה - היה בה עשרוך גם כשהיא מחוקה.

אם בירוצי המידות הם קודש- לת"ק בירוצי המידות (-מה שנופל מהכלי אחרי שנתמלא) במידות הלח הם קודש, וביבש הם חול. ולר"ע בכלי הלח קודש מפני שכלי מידת הלח הם קודש, וביבש חול מפני שכלי מידת היבש הם חול. ולרבי יוסי הטעם הוא מפני שהלח היה בתוך הכלי וכבר נתקדש ונעקר, משא"כ ביבש.

ביאור מחלוקתם- ת"ק סובר שמידת הלח נמשחה מבפנים ומבחוץ, ומידת היבש רק בפנים ולכן בירוציהם חול. ור"ע סובר שמידת הלח נמשחה מבפנים ומבחוץ, ומידת היבש לא נמשחה כלל והיא חול, ומה שבתוך הכלי אינו קדוש אלא בקדושת פה, אינו מקדש בפה אלא מה שנצרך ולא בירוצין. ורבי יוסי סובר ששניהם נמשחו ורק מפנים, ובלח הבירוצין קודש מפני שהיה בפנים ונעקר, ואף שלא התכוון לקדש אלא מה שהוא צריך והיינו מה שבתוך הכלי, מ"מ כלי שרת מקדשים סלוא מדעת. ולרבינא אף אם כלי שרת מקדשים רק ממדת אדם, גזירה שמא יאמרו מוציאים מכלי שרת לחול כיון שהלח היה בתוך הכלי, אבל יבש שלא היה בתוך הכלי לא יבואו לומר בו מוציאים מכלי שרת לכלי חול.

ואף ששינוי שאם סידר את הלחם והבזיכים אחרי שבת ולא בשבת כמצוותו, אין להקטרים בשבת מפני שצריך שהלחם יהיה על השלחן ב' שבתות, אלא בשביל שהלחם והבזיכים יהיו כשרים יניחם ולא יקטיר את הבזיכים עד לשבת הבאה, (אי נמי יניח את הלחם שם לאחר הקטרת הבזיכים. תוד"ה כיצד), ואף שהלחם מונח על השלחן ימים רבים אין בכך כלום, ולא חוששים שיאמרו כשם שאלו אין נפסלים אע"פ ששהו שם יותר מדינם כך מניחים דבר בכלי שרת כל זמן שרוצה ואינו נפסל בלינה, דשאני התם שהוא דבר הנעשה בפנים (-בהיכל) ואינו מסור לכל אלא לכהנים והם יודעים טעמא דמילתא דזריזים ואין מקום לגזירה, משא"כ בחוץ שהכל יודעים. וכתבו התוס' (ד"ה שאפילו) דעיקר הטעם שהלחם לא נפסל הוא בגלל שכלי שרת אין מקדשים אלא בזמנם.

מה הם מותר נסכים- איתא במתני' שמותר נסכים הולך לקיץ המזבח. לרבי חייא בר יוסף הכונה לבירוצי המידות, ואע"ג שנתקדשו קונים מהם עולות לקיץ המזבח, דלב ב"ד מתנה עליהם. (תוד"ה בירוצי). ובברייתא איתא כדבריו שיתנום לזבח אחר, ואם אין זבח אחר אם לנו פסולים בלינה, ואם לא לנו יתנו לקיץ המזבח, והיינו שיקנו בזה עולות שהבשר לד' והעורות לכהנים. ולרבי יוחנן הכונה שאם סיכמו לקנות נסכים שלש סאים בסלע, ועמדו על ארבע, שנותן ארבע, ואותו מותר הוא לקיץ המזבח, (ואם סיכמו על ארבע בסלע ועלה המחיר לשלש בסלע, ג"כ צריך לתת ארבע). ובברייתא אחרת מבואר כדבריו.

איסור ריבית בפסיקה - כתבו התוס' (ד"ה מארבע) דאיתא בב"מ (נ"ז:): שאם קיבל עליו לספק סלתות מארבע ועמדו משלש מספק מארבע, בהקדש שרי כיון שאין ריבית להקדש, ובחבירו אסור. והקשו התוס' דאי אית ליה סלתות או חיטים, אפילו בהדיוט מותר, דאפילו ביש לו גדיש מותר לפסוק, וביש לו מותר אפילו פסיקה בהזולה, ואפילו בפחות משער הקלוטות. ואם אין לו אפילו גדיש, מה הוא מרויח בהקדמת המעות. והרי אסור לו להשתמש בהם, כיון שאין להם על מה להתחלל ולא יצאו לחולין. ואין לומר שהוא לוקח את מעות הקדש והולך אצל בעלי בתים שנותנים לו יותר מד' סאין, ומרויח את ההפרש, (וא"צ לתת להקדש את העודף כמו בקיבל משלש ועמדו על ארבע, משום שא"צ לתת להקדש אלא כפי השער, והשער הוא מארבע), דאין נכון להשתמש במעות הקדש לסחורה, או משום בזיון הקדש, או משום שלא יבוא לידי מעילה. ותירצו התוס' שמדובר ביש לו גדיש ופוסק עליו, אמנם רק בהקדש מותר, דבהדיוט סובר רב (ב"מ ע"ד). שגדיש שמחוסר שתי מלאכות מותר לפסוק, אבל במחוסר שלש אסור, ושמואל סובר שבמחוסר מלאכות שבידי אדם מותר לפסוק אפילו במחוסר מאה מלאכות, ובמחוסר מלאכה בידי שמים אסור לפסוק אפילו במחוסר מלאכה אחת, ובהקדש מותר אפילו ככהאי גוונא. ועוד יש לומר דמיייר באין לו, ומדובר בעשירים המתנדבים ונותנין מעות חולין למוכרי סלתות כדי לספק מארבע, אמנם ריבית קצוצה שילוו העשירים מאה של חולין לשלם להקדש מאה ועשרים, שמוא יבוא לומר שמותר להלוות מאה במאה ועשרים אם מקדישם אח"כ, ואפילו מדאורייתא יש לאסור מדיון ערב (קידושין ו1) כיון שהמלוה נהנה שעושה על פיו.

עוד כתבו התוס' (ד"ה משלש) שבשלש ועמדו בארבע מספק בארבע אף בהדיוט, לרבי יהודה (ב"מ ע"ב): דס"ל שאע"פ שלא פסק עמו כשער הגבוה יכול לומר לו תן לי כיה או תן לי מעותי.

אלו קרבנות טעונים נסכים

בפרשת נסכים (פרשת שלח לאחר פרשת המרגלים) כתיב ”ועשיתם אשה לד’ וכו’, ויכול כל העולה על גבי האישים יהא טעון נסכים, ואפילו **מנחה** הבאה בפני עצמה בלא זבח, תלמוד לומר ”עולה” שרק מנחה הבאה עם זבח טעונה נסכים, ו**שלמים** טעונים נסכים דכתיב ”זבח”, ו**תודה** טעונה נסכים דכתיב ”או זבח, (ומז'זבח" א"א ללומדה, ד"ל דכיון שמביאים איתה לחם א"צ להביא גם נסכים. ואף שאיל נזיר טעון נסכים אע"פ שיש עימו לחם, שם יש ב' מיני לחם ובתודה ארבע).

ככור ומעשר ופסח והטאת ואשם אינם טעונים נסכים דכתיב ”לפלא נדר או בנדבה” ואלו אינם באים בנדר או בנדבה אלא הם חובה. ואמנם אי לא כתיב עולה א"א ללמוד רק מ"לפלא נדר או בנדבה" דהו"א שיש כאן כלל ב"ועשיתם אשה לד' ", ופרט ב"לפלא נדר או בנדבה", וכלל ב"לריח ניוחוח", נלמדו רק דבר שאינו בא על חטא ונמעט חטאת ואשם ונרבה בכור ומעשר ופסח, להכי כתיב "עולה" לומר שממעטים בכור ומעשר ופסח, ומרבים כל דבר שאינו מחויב ועומד דהא בעולת נדבה איירי, לרבות **ולדות קדשים ותמורתם ועולה הבאה מן המותרות ואשם שניתק לרעייה** ושחטו לשם עולה **וכל הזבחים שזנבחו שלא לשמן** שהם כשרים אלא שלא עלו לבעלים. וכתבו התוס' (ד"ה וכל) דשלא לשמן כדי נסבה, דאיתא לעיל (ב.) אם כמו שנדרת יהא נדר, ואם לאו יהא נדבה ובעי נסכים כנדבה.

עולות ראה ושלמי חגיגה (וכבשי עצרת. תוד"ה שלמי) אף שהם חובה טעונים נסכים, דכתיב ”או במועדיכם” - כל הבא במועדיכם טעון נסכים. אבל **שעירי חטאת הבאים חובה ברגל** אינם טעונים נסכים, דכתיב ”וכי תעשה בן בקר” בן בקר היה בכלל, ויצא כדי להקיש אליו ולומר שאינו טעון נסכים אלא דבר הבא בנדר ונדבה כבן בקר, ושעירי חטאת אין כיוצא בהם נדבה, אבל שלמי חגיגה ועולת ראה יש כיוצא בהם בנדבה. תוד"ה מה.

עולת העוף אינה טעונה נסכים, לרבי יאשיהו נתמעטה מ"מן הבקר או מן הצאן", ולרבי יונתן נתמעטה מ"זבח" דעוף אינו זבח, ומ"מן הבקר או מן הצאן" לומדים שהאומר הרי עלי עולה אע"ג דכתיב במקום אחר ”אדם כי יקריב מכס קרבן לד' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן”, א"צ להביא גם בקר וגם צאן, ואע"פ שרבי יונתן סובר שאם לא כתוב "יחדיו" כגון מקלל אביו ואמו הכונה לכל אחד מהם, מ"מ כיון דכתיב ”ומן הצאן” ו-י יתירא. ולתוס' (ד"ה הואיל) מדכתוב ”מן הבהמה” והדר כתיב ”מן הבקר ומן הצאן” לומדים ששניהם פירוש של בהמה) כמאן דכתיב יחדיו דמי. ובמקלל אביו ואמו אע"ג דכתיב ”ומקלל אביו ואמו” אין הכונה לשניהם, דאי כתיב ומקלל אביו אמו היה משמע שאביו קלל את אמו. ולרבי יאשיהו אע"פ שגם כשלא כתוב יחדיו הכונה לשניהם, א"צ פסוק לומר שכאן א"צ שניהם, דכתיב ”אם עולה קרבנו מן הבקר” וכתבי ”ואם מן הצאן קרבנו”, דמשמע לחלק. ומ"מן הבקר **א**ן מן הצאן" לומדים שאם הביא ב' קרבנות מצאן או ב' קרבנות מבקר, צריך נסכים לכל אחד מהם. ולרבי יונתן צריך עוד פסוק לומר שלא רק במפרש בשעת הנדר שביא מאחד מהם יביא מאחד מהם, אלא גם בסתמא יביא מאחד מהם.

צ"א. המביא נדר לד או נדבה לד טעון נסכים, דכתיב ”לפלא נדר אן נדבה”, ולרבי יונתן א"צ קרא לזה, ולומדים מ"או" שהמביא נדר ונדבה צריך להביא נסכים על כל אחד מהם. **חיוב הבאת נסכים על כל קרבן בפני עצמו**- המביא עולה ושלמים שניהם בנדר או שניהם בנדבה, צריך נסכים לכל אחד מהם, דכתיב ”אן במועדיכם”. והמביא שתי עולות או שני שלמים, אחד בנדר ואחד בנדבה, צריך להביא נסכים על כל אחד מהם, דכתיב ”וכי תעשה בן בקר עולה אן זבח”. והמביא שתי עולות בנדר ושתי עולות בנדבה, או שני שלמים בנדר ושני שלמים בנדבה, אין אומרים ששם עולה הוא אחד ושם נדר הוא אחד ויספיק נסכים לאחד מהם, דכתיב ”לפלא נדר אן שלמים”. ואף בהקדישם בבת אחת טעון נסכים לכל אחד, דכתיב ”ככה תעשו לאחד” דמשמע שלכל אחד יש נסכים בפני עצמו.

צ"א. המביא נדר לד או נדבה לד טעון נסכים, דכתיב ”לפלא נדר אן נדבה”, ולרבי יונתן א"צ קרא לזה, ולומדים מ"או" שהמביא נדר ונדבה צריך להביא נסכים על כל אחד מהם.

חיוב הבאת נסכים על כל קרבן בפני עצמו- המביא עולה ושלמים שניהם בנדר או שניהם בנדבה, צריך נסכים לכל אחד מהם, דכתיב ”אן במועדיכם”. והמביא שתי עולות או שני שלמים, אחד בנדר ואחד בנדבה, צריך להביא נסכים על כל אחד מהם, דכתיב ”וכי תעשה בן בקר עולה אן זבח”. והמביא שתי עולות בנדר ושתי עולות בנדבה, או שני שלמים בנדר ושני שלמים בנדבה, אין אומרים ששם עולה הוא אחד ושם נדר הוא אחד ויספיק נסכים לאחד מהם, דכתיב ”לפלא נדר אן שלמים”. ואף בהקדישם בבת אחת טעון נסכים לכל אחד, דכתיב ”ככה תעשו לאחד” דמשמע שלכל אחד יש נסכים בפני עצמו.

חטאת ואשם של מצורע טעונים נסכים, דלגבי מנחה כתיב במצורע עשיר ”ושלשה עשרונים סולת מנחה” ואיירי במנחה הבאה עם הזבח דכתיב ”והעלה הכהן את העולה ואת המנחה”, ונסכים לומדים מ"ויין לנסך רביעיית ההין תעשה על העולה או לזבח" עולה זו עולת מצורע וזבח זו חטאת מצורע ומ"או" לומדים אשם מצורע. ואין ללמוד חטאת ואשם שניהם מ"לזבח" (כמו שדורשים מ"ולקח את שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים" לרבות שאם נתן את השיער תחת הדוד של חטאת ואשם יצא), כיון שאשם מצורע בא להכשיר לבוא למנחה והחטאת באה לכפר, (אבל שם בנייר הם שוים להכשירו ביין ולהטמא למתים. והתוס' (ד"ה דאמר) כתבו הכונה למה שלומדים (זבחים ל"ו), מ"זבח" החטאת ואשם נאכלים ליום לילה). ואין לומר שמרבים מ"זבח" חטאת ואשם של נזיר חטאת של נזיר טהור ואשם של נזיר טמא. (ואחטאת ואשם דעלמא לא פריך, דשל נזיר יש בהם מנחה, וגם דמי

לנדבה, דנזירות נדבה היא. תוד"ה אימא), דגבי נזיר טהור כתיב ”ומנחתם ונסכיהם” לרבות עולתו ושלמיו שהם טעונים נסכים, אבל חטאתו ואשמו נתמעטה מ"ואת האיל יעשה זבח שלמים ומנחתו ונסכו" איל בכלל היה דכתיב ברישא ”ואיל אחד תמים לשלמים”, ויצא איל שהוא שלמים לומר שרק דבר שבא בנדר ונדבה טעון נסכים, וא"כ א"א לרבות לנסכים מ"זבח" אלא חטאת דמצורע. ולרבא כל הפסוק ממעט דווקא מצורע, כיון שרק מצורע טעון ג' רבויים לפי שיש בו ג' קרבנות, חטאת עולה ואשם, דאי נזיר יש בו גם שלמים, ומהאי טעמא נמי אינו בא לרבות עולת יולדת.

צ"א: עולת יולדת טעונה נסכים דכתיב "לכבש".

אחד עשר של מעשר שקרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, ששלשתם קדושים, התשיעי נאכל במומו, והאחד עשר קרב שלמים וטעון נסכים, אע"ג דבעלמא אין הטפל חמור מן העיקר ומעשר גופיה לא בעי נסכים, מ"מ מרבים מ"האחד" שהוא טעון נסכים.

אילו של אהרן היה טעון נסכים, דכתיב ”לאיל”, ואין ללומדו מ"במועדיכם" כל הבא במועדיכם ואילו של אהרן בא במועד ביה"כ, כיון שהוא של יחיד, ואף שעולת יולדת טעונה נסכים, מ"מ הו"א שכיון שאין קבוע לו זמן אינו טעון נסכים.

פלגס כבש (בחודש הי"ג) שיצא ממכלל בן שנה ולא הגיע לבן ב' שנים נסכיו כנסכי איל דכתיב ”או לאיל”, והיינו לרבי יוחנן דס"ל שהוא בריה בפני עצמה, ואם הקריבו אינו עולה לו לזבחו היכא שנדר איל או כבש, אבל לבר פדא דס"ל שהוא ספק ויביא אחר ויתנה, קשה למה כתיב ”או” שהרי לפני המקום אין ספק, ולא אשכחן קרא דכתיב משום ספיא.

איך מביאים נסכים ומנחות של פלגס לבר פדא שהוא ספק- כתבו התוס' (ד"ה דימייית ומתני) שרש"י מפרש שמביא נסכי איל ואומר: אם איל הוא הרי נסכיו עמו, ואם כבש הוא, נסכי כבש יהיו של חובה, והשאר לנדבה, שהרי מתנדב אדם נסכים בלא זבח. ובחולין (כ"ג.) הוסיף רש"י שאף שמבואר (לקמן ק"ד.) שאין אדם מתנדב נסכים אלא בשיעור הראוי לכבש או לאיל או לפר, ולא לוג או שנים או חמשה, מ"מ כשמביאים עם אחרים הם קרבים, ואף דמשמע התם שבמביא חמשה אינו מקריב את החמישי עם הארבעה, שאני הכא דהא ארבעה חזו לאיל בעלמא. עוד כתבו התוס' שר"ע שהמתנדב יין נותנו לספלים ינחא. ולרבי טרפון דס"ל שמוזלפו ע"ג האישים, קשה אין ידע מה מוהם נדבה ולרבי ע"ג האישים, וי"ל שגם ר"ט מודה שבמפרש לספלים נותנו לספלים. עוד כתבו התוס' שלענין המנחה מביא שתי מנחות בשני כלים, אחת של שני עשרונים לאיל וד' לוגין שמן, ואחת של עשרון אחד לכבש ושלשה לוגין שמן, אחת לחובתו והשניה נדבה, ושתיהן אינן נקמצות, דמתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום, ואי אפשר לערב, כמבואר לעיל (פ"ט:): שאין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים.

נסכי פר ונסכי עגל אינם חלוקים, דכתיב ”לשור האחד” דבין גדול בין קטן נסכיו שוים. ו"או לאיל" בא ללמדנו שאע"פ שנסכי כבש ונסכי איל חלוקים, נסכי בן שתיים ונסכי בן שלש אינם חלוקים, וכן נסכי כבשה ונסכי רחלה אינם חלוקים דכתיב ”או לשה בכבשים”, וכן נסכי גדי בחור ונסכי שעיר זקן אינם חלוקים דכתיב ”או בעיזים”.

דיני סמיכה

להלן יבואר באלו קרבנות ציבור ויחיד יש סמיכה, מי אינו סומך, האם סמיכה מעצבת, איך סומכים, ועוד מדיני סמיכה.

סדר הסמיכה: לאחר שהבהמה הוקדשה, כשהיא בעזרה במקום השחיטה, מניח הבעלים את שתי ידיו על ראש הקרבן, וסומך עליו בכל כוחו. ובקרבנות המכפרים (עולה אשם וחטאת) הבעלים מתווזה בשעת סמיכה.

צ"ב. סמיכה בקרבנות ציבור-

קרבנות ציבור אין בהם סמיכה, וגמירי שיש שתי סמיכות בקרבנות ציבור, אחד מהם הוא פר הבא על כל המצוות (-פר העלם דבר של ציבור) דכתיב ”וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר”, והשני **לרבי יהודה** הוא שעיר המשתלח, אבל שעירי עבודת כוכבים אין בהם סמיכה, דנתמעטו מ"על ראש הפר". (הגמרא למה צריך פסוק, והרי זה הלכה למשה מסיני, והגמרא מתרצת 'גירסא בעלמא' -שבאמת א"צ פסוק, וזה אסמכתא בעלמא, ונקט את הפסוק לגירסא בעלמא שתהא רגיל. ל"א באמת א"צ פסוק, אלא כך קיבל רבי יהודה מרוב בלשון זה. והתוס' (ד"ה גירסא) הביאו פירוש נוסף מרש"י (כת"י) שבאמת לומדים את זה מהפסוק ולא מההלכה, ורבינא נקט גמירי שתי סמיכות בציבור לגירסא בעלמא).

שיטת רבי שמעון ששעירי עבודת כוכבים טעונים סמיכה דכתיב בשעיר נשיא ”וסמך ידו על ראש השעיר” (והיינו דומיא דשעיר נשיא המכפר על עבירה ידועה, ולא שעיר הנעשה בפנים שמכפר על תומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף. ורבי יהודה מרבה מזה שעיר נחשון שהוא ג"כ שעיר נשיא, ואף שהוא קרבן יחיד וכל קרבנות יחיד טעונים סמיכה, לא ילפינן שעה מדורות), וממעטים מ"החיי" ששעיר המשתלח טעון סמיכה באהרן, אבל שעירי עבודת כוכבים אין בהם סמיכה ככהנים, אלא בזקנים דבעלים דשעירי עבדת כוכבים הם הזקנים ולא הכהנים,

(וביארו התוס' ד"ה הא) שאע"פ שיש לגבי"ד פר ושעיר בפני עצמם, מ"מ כיון שעל ידיהם נעשה החטא הם נחשבים בעלים, אבל אהרן אף שהוא מכפר על כל ישראל, אינו נחשב בעלים, כיון שיש פר ושעיר לכל שבט). ושעיר המשתלח אינו אחד משני קרבנות הציבור דגמירי שיש בהם סמיכה, כיון שאין מתעלים סומך אלא אהרן ובניו, (ולרבי יהודה כיון שאהרן ובניו מתעלים סומך אלא סמיכה בבעלים), ואף דגמירי שיש שתי סמיכות בציבור, לולא קראי לא היינו יודעים מהם השניים, ולולא ההלכה היינו אומרים שבזחי שלמי ציבור טעונים סמיכה, דאם שלמי יחיד שאין טעונים תנופה חיים טעונים סמיכה חיים, כ"ש זבחי שלמי ציבור, להכי בעי להלכתא.

ואזדו לטעמייהו, שרבי יהודה סובר שעל טומאת מקדש וקדשיו ישראל מתכפרים בדם שעיר הנעשה בפנים, והכהנים בפר של אהרן. ועל שאר עבירות כולם מתכפרים בוידוי של שעיר המשתלח, וא"כ היא סמיכה בבעלים, דבכפרת שעיר המשתלח הושוו כולם דכתיב "ועל הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר", אבל בשעיר הנעשה בפנים לא הושוו, דאין הכהנים מתכפרים בו, דכתיב "אשר לעם", ולמ"ד (חולין קל"א): שגם לויס לא נקראים עם, צ"ל שהם מתכפרים בשעיר הנעשה בפנים, דבפרו של אהרן רק הכהנים מתכפרים. תוד"ה הושוו.

ולר"ש הכהנים מתכפרים בוידוי של פר של אהרן גם על שאר עבירות, וישראל בוידוי של שעיר המשתלח, דאף שהושוו לענין שכולם מתכפרים, מ"מ כל אחד מתכפר בשלו. ("וכפר את מקדש הקודש" זה לפני ולפנים. "ואת אהל מועד" זה היכל. "מזבח" כמשמעו. "יכפר" אלו העזרות, וכפרה זו נעשית ע"י שנטל לאחר סיום ההזאת מדם הפר ומדם השעיר הנעשה בפנים, ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו שהיתה בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף. בין לפני ולפנים בין דהיכל בין דעזרות, ומכפר דם השעיר על ישראל ודם הפר על הכהנים' והתוס' ד"ה וכפר) כתבו שרש"י בשבועות (ג): פירש דמיירי בטמא ששימש לפני ולפנים או בהיכל או במזבח. וקשה דלא אשכחן דשעיר הנעשה בפנים מכפר על המשמש בטומאה. וכאן פירש רש"י דמיירי בטמא שנכנס לפני ולפנים או נגע במזבח. והתוס' מקשים על דבריו, ומוכיחים שהיכל מזבח ועזרות הכונה שמוה על בין הבדים ועל הפרכות ועל מזבח הזהב, ושיירי הדם על יסוד מזבח החיצון, וקרי ליה למזבח החיצון עזרות לפי שהיה בעזרה, דעזרת כהנים ועזרת ישראל קדושתם שוה ליחשב מתנה שכניה).

צ"ב: קרבנות יחיד טעונים סמיכה, חוץ מבכור מעשר ופסח. ואיתא בברייתא שהמקור לדינים אלו הוא מדכתיב "קרבנו" למעט בכור, דלא נימא שאם שלמים שאינם קדושים מרחם טעונים סמיכה, כ"ש בכור הקדוש מרחם. ומ"קרבנו" השני ממעטים מעשר, דלא נימא שאם שלמים שאין מקדשים לפניהם ואחריהם טעונים סמיכה, כ"ש מעשר שמקדש לפניו ולאחריו בקרא לעשירי תשיעי וכו'. ומ"קרבנו" השלישי (דתלת קרבנו כתיב בשלמים) ממעטים פסח, דלא נימא שאם שלמים שאין חיוב להביאם טעונים סמיכה, כ"ש פסח שהוא חובה. התוס' ד"ה קרא) כתבו שבתורת כהנים משמע שלומדים מקרבנו דכתיב גבי עז, והתם כתיב רק ב'פ קרבנו, ושמא "וסמך ידו על ראשו" שתיב כמו קרבנו.

הגמ' אומרת שהפסוקים הם אסמכתא בעלמא, דהא איכא למיפרך מה לשלמים שטעונים נסכים ותנופת חזה ושוק, וכי תימא חטאת ואשם ויכיהו, מה לכולהו שמתן דמיהם למזבח מרובה, תאמר בהני שיש בהם רק מתנה אחת. (תוד"ה שכן). אלא לומדים מהפסוקים **למעט** שאין אדם סומך על **קרבן חבירו** ולא על **קרבן עכו"ם** דסמיכה בבעלים בעינן, **ולרבות כל בעלי הקרבן לסמיכה** שכל מי שיש לו חלק בקרבן צריך לסמוך.

צ"ג. סמיכה ותמורה ביורש-

לרבי יהודה יורש אינו סומך על קרבן אביו לאחר מיתת אביו, ואינו מומיר את קרבן אביו, דכתיב "קרבנו" ולא קרבן אביו (ולא מרבים כל בעלי הקרבן לסמיכה (כתבו התוס' ד"ה לרבות) שרש"י מפרש שאחד סומך בשביל כולם, ובתמורה (ב). ופירש שאין סומכים ללל, והתוס' מסכימים עם הפירוש הראשון), או שעכו"ם וחבירו נלמדים מחד קרא, דבשניהם הטעם משום דבעינן סמיכה בבעלים), וכמו שבסוף הקדש והיינו סמיכה שהיא סמוכה לשחיטה דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה יורש אינו סומך, כך בתחילת הקדש והיינו תמורה שהיא תחילת הקדש (לגבי סמיכה תמורה נחשבת תחילת הקדש, אבל לגבי הקדש נזיר ל"א.) חשיבא תמורה סוף הקדש. וי"ג הכא איכאפ. תוד"ה תחלת) יורש אינו מומיר, ומי"המר ימיר" לומד רבי יהודה לרבות אשה, שהרי כל הענין מדבר בלשון זכר. (וקשה דבע"ז (כ"ז). סובר רבי יהודה שדיברה תורה בלשון בני אדם, ושמו במקום שהפסוק מוכיח לא אמרינן הכי. תוד"ה מיבעי. עוד כתבו התוס' ד"ה לפי) שיש מקומות שממעטים אשה אע"פ שהענין לא מדבר כולו בלשון זכר, דהוהוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה, והכא שאני שכיון שהעונש אינו שוה בכל, דאין הציבור והשותפים עושים תמורה, והו"א שגם אשה אינה לוקה אם המירה).

ולרבנן (ולתנא דמתני') יורש סומך ומביא נסכים שהיה אביו חייב להביא עם הזבה וממיר, דמרבים סמיכה ביורש מדכתיב "המר ימיר" ויליף סוף הקדש שיורש סו"ד סומך מתחילת הקדש שיורש מומיר, ומ"קרבנו" מרבים כל בעלי הקרבן לסמיכה, ובעינן חד קרא לקרבן חבירו וחד קרא לעכו"ם, ואשה מרבים מ"ואם" (ורבי יהודה "ואם" לא דריש).

מי אינו סומך-

חרש שוטה וקטן אינם סומכים כיון שאינם בני דעה.

עכו"ם אינו סומך דכתיב "בני ישראל".

סומא אינו סומך. י"א שלומדים 'סמיכה סמיכה' מזקני עדה דפר העלם דבר של ציבור, דהתם בעינן "איתך" - בדומים לך, ולא לומדים 'סמיכה סמיכה' מעולת ראיה דכתיב י"ג אָהָ, ירְאָהּ - פרט לסומא [שפטור מעולת ראיה], כיון שהיא עצמה שיש בה סמיכה נלמדת מעולת נדבה (דכתיב "ויקרב ביה העולה ויעשה כמשפט"), ועדיף ללמוד מדבר דכתיב ביה סמיכה בגופיה. וי"א שלומדים סמיכה סמיכה מעולת ראייה, (ואף שהיא נלמדת מעולת נדבה, ודבר הנלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בגזירה שוה (זבחים מ"ט);) הני מילי כשלומדים את הדין עצמו, אבל כאן לומדים מתחילה את עיקר דין סמיכה, ואח"כ לומדים שסומא אינו סומך. תוד"ה ל"ף), ולא לומדים מזקני עדה דאין דנים יחיד מציבור.

צ"ג: עבד ושליח ואשה אינם סומכים, דכתיב ג"פ "ידו" למעט יד עבדו ויד שלוחו ויד אשתו, וצריכא, דמהראשון היינו ממעטים רק עבד שאינו בר מצוות, ומהשני היינו ממעטים שליח שהוא כמותו אבל אינו כגופו, ומהשלישי ממעטים אפי' אשה, שאע"פ שאשתו כגופו אינה סומכת.

עוד מדיני סמיכה-

סמיכה היא שיירי מצוה ואינה מעכבת, דכתיב "וסמך ונרצה", וכיון שאין כפרה אלא בדם דכתיב "כי הדם הוא בנפש יכפר" בא הכתוב לומר שמעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר שלא עשה מצוה מן המובחר, ואפילו הכי כיפר כיון שהכפרה היא בדם. וכן לומדים בתנופה מדכתיב "לתנופה לכפר".

סומכים עם היד על הראש דכתיב "וסמך ידו על ראש", ולא על הצוואר (ע-ל הגרון במקום בית השחיטה), ולא על הגב, ולא על החזה. וצריכא, דמהראשון ממעטים צוואר שאינו בגובה הראש, ואח"כ ממעטים גב, ואח"כ ממעטים חזה שאף שנתרבה לתנופה אין סומכים עליו. וכן ממעטים שאין לסמוך על צידי הראש (ע-ל הלחיים).

מטלית חוצצת בין היד לראש לסמיכה.

סומכים בשתי ידים, דכתיב "וסמך אהרן את שתי ידיו", זה בנה אב שכל מקום שנאמר ידו הרי זה שתיים אא"כ כתוב אחת, והיינו בידיו דסמיכה דבהמה, אבל לא בשאר מקומות, שהרי בכ"ד מקומות כתיב ידיו ולא כתיב ידו, ובסמיכה דאדם גם כתיב "ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו", ואם נאמר שידו היינו שתיים מאי טעמא נאמר ידיו.

שוחטים במקום שסמכו בעזרה במקום הטבעות, דבשעת סמיכה היו ישראל רשאים להכנס לשם, ותיכף לסמיכה שחיטה.

צ"ד. חומר בסמיכה מבתנופה שאחד מניף לכל השותפים בקרבן, ואין אחד סומך לכל השותפים דכתיב "קרבנו" לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה, ובעי קרא כדי שלא נלמד ק"ו מתנופה שנתרבתה בשוחטים ונתמעטה בחוברים שלא כולם צריכים להניף, ואין לומדים תנופה מסמיכה שכולם יניפו, כיון דא"א שכולם יניפו, דכולם יחד הוי חציצה, ידי חבירו חוצצת בין ידו לזבת, וזבה אחר זה הא כתיב "תנופה" ולא תנופות, אבל בסמיכה דכתיב "וסמך" יכולים לסמוך בזה אחר זה.

חומר בתנופה מבסמיכה, שהתנופה נוהגת בקרבנות יחיד ובקרבנות ציבור, בחיים ובשוחטים בכבשי עצרת, בדבר שיש בו רוח חיים ובדבר שאין בו רוח חיים לחם ומנחות. משא"כ סמיכה שאינה נוהגת בשוחטים ובדבר שאין בו רוח חיים. ומה שמצינו סמיכה בשחוטין היכא שהכהן גדול רוצה להקטיר, (שהיה עולה בכבש והסגן בימינו, וכשמגיע למחצית הכבש אוחז הסגן בימינו והעלהו, והכהן הראשון מושיט לו את הראש והרגל, והכהן גדול סומך עליהם וזורקם, וכן עושה בשתי הידים וכו'), התם הסמיכה היא משום כבודו של כהן גדול שיהיה נראה שהוא מקריב את כולם.

עד כאן מכת'י רבינו בצלאל אשכנזי, מכאן ואילך פירוש רש"י.

שתי הלחם

לישת ואפית שתי הלחם ולחם הפנים-

לישה- שתי הלחם נילושים כל אחת בפני עצמה, דכתיב בלחם הפנים "שתי עשרונים יהיה החלה האחת", ומ"היה" לומדים שגם לחם הפנים נילוש כל לחם בפני עצמו. כתבו התוס' ד"ה שתי הלחם) שבמשנה ובמקרא לחם משמש גם בלשון זכר וגם בלשון נקיבה.

אפיה- לחם הפנים נאפה שתיים שתיים, דכתיב "ושמת אותם" -שימה ראשונה שאתה עושה מהם, והיינו בתנור, נאמרה בלשן "אותם" דמשמעו שיתן שתיים בשני דפוסים יחד בתנור, אבל שתי הלחם נאפים אחד אחד, דכתיב "ושמת אותם" ולא כתיב "ושמתם".

לחם הפנים

פרק זה (צ"ד. - ק): עוסק בעיקרו בדיני לחם הפנים (ומעט בשתי הלחם), ובשלחן עליו היו מניחים את לחם הפנים, וכפי שנלמד מהא דכתיב (ויקרא י"ח) "ולקחת סולת ואפית אותה שתיים עשרה חלות, שני עשרונים יהיו החלה האחת. ושמת אותם שתיים מערכות שש המערכת, על השלחן הטהר לפני ד'. ונתת על המערכת לבונה זכה, והייתה ללחם לאזכרה אשה לד'. ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני ד' תמיד, מאת בני ישראל ברית עולם. והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש, כי קדש קדשים הוא לו מאשי ד' חק עולם".

ובענין עשיית השלחן כתיב (שמות כ"ה) "ועשית שלחן עצי שטים, אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו. ועפית אתו זהב טהור, ועשית לו זר זהב סביב. ועשית לו מסגרת טופח סביב, ועשית זר זהב למסגרתו סביב. ועשית לו ארבע טבעת זהב, וכו'. ועשית קערותיו וכפתויו וקשרותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהן, זהב טהור תעשה אותם. ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד".

וכן איתא סדר עבודת לחם הפנים: היו לוקחים כ"ד סאים חטים טוהנים יהיה לסולת ומנפים אותה, והיה יוצא כ"ד עשרונים, שני עשרונים לחלה. לאחר מכן היו אופים את הלחם שבת (שאין אפייתו דוחה שבת), והיו אופים אותו בצורה מרובעת, ובשבת היו מסדרים אותו על השלחן עם ב' בזיכי לבונה, לאחר סילוק הלחם הישן מן השלחן, והיו מקטיירים במזבח בשבת את בזיכי לבונה של הלחם הישן, ובכך הוכשר הלחם הישן לאכילה, ומחלוקים אותו לכהן הגדול ולכהני משמר היוצא ומשמר הנכנס.

בפרק זה יבואר: סדר וצורת הלישה והאפיה (צ"ד.), צורתו של לחם הפנים (צ"ד:), האם לחם הפנים היה נפסל בזמן המסעות במדבר (צ"ה:), היכן היו לשים עורכים ואופים את שתי הלחם ולחם הפנים (צ"ה:), מידות שתי הלחם ולחם הפנים ומידות השלחן וצורת סידור לחם הפנים עליו (צ"ו:), כמה טפחים למעולה היה השלחן מקדש (שם), מה הטעם שהשלחן היה מקבל טומאה (צ"ו:), כלי השלחן (צ"ו:), גודל האמות שבמקדש (צ"ז. - צ"ח:), חלוקת הלחמים לב' מערכות ע"ג השלחן (צ"ח:), עשרת המנורות והשלחנות שעשה שלמה וסדר הנחתם ועל מי היו מסדרים את לחם הפנים (צ"ח: צ"ט:), שלחנות הכסף והזהב עליו היה מונח הלחם לפני ואחרי סידורו על להשלחן וסדר הכנסת הלוואת הלחם וחלוקתו (צ"ט:), זמן עמידת הלחם והבזיכים על השלחן וזמן אכילתו (ק').

צורת אפיית לחם הפנים - לחם הפנים היו שמים את הבצק בדפוס (ומתקנים אותו בתוך הדפוס כדי שיהיה בצורה של הדפוס, שהיה ללחם דפנות ותוך. רש"י. והתוס' ד"ה ובדפוס) כתבו ש"א לברר אם היה מתקן את הלחם בתוך הדפוס או מחוצה לו. עוד כתבו ש"ג טופס, מלשון טופס גטיץ, והכל ענין אחד), והיה דפוס גם בתנור שהיו מסיקים אותו עם התנור ואופים בו את הלחם, וכשהיה רודה את הלחם מהתנור היה נותנו בדפוס שלישי כדי שלא יתקלקל, ולא היה מחזירו לדפוס הראשון כיון שהלחם התנפח באפיה והוא צריך דפוס גדול יותר.

כתבו התוס' ד"ה וכשהוא) דהנה נחלקו לקמן (צ"ה:) אם אפיית לחם הפנים דוחה שבת, דלמ"ד תנור מקדש אפייתם דוחה שבת, דאם יאפה אותם מערב שבת יפסלו בלינה כיון שכבר נתקדשו, ולמ"ד אין תנור מקדש אין אפייתם דוחה שבת, ואם הקערות והיינו הדפוסים נתקדשו, אי"כ לכוע'ע אפייתם נדחה שבת. ושמו הקערות לא נתקדשו. אי נמי מאן דמפרש קערותיו אלו הדפוסים קסבר תנור מקדש, אבל מאן דאמר אין תנור מקדש היה מפרש דקערותיו היינו קערות שהיו נותנים בהם את הלחם על שתי שלחנות שבאולם אחד מכסף ואחד מזוהב, על של כסף נותנים לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו, אבל אין לפרש דעל הלחם של משה שבהיכל של מסדרים את הלחם בקערות, דא"כ נמצא השלחן מקדש יותר מט"ו טפחים.

צ"ד: צורת לחם הפנים-

לרבי חנינא היה הלחם בצורת תיבה פרוצה (-גניטל כיסויה, קרקעית רחבה וישרה, ובשתי הצדדים היה עולה למעלה זו כנגד זו). ולדבריו ניחא איך היו מניחים מעליה את הבזיכים והקנים, הבזיכים היו מונחים בתוך הלחם העליון, וכיון ששוליו רחבים היו הבזיכים יושבים עליו יפה, והקנים דאייתא במתני' (צ"ו:) שהיו כ"ח קנים והיה נותן ג' על כל לחם שכראש אחד של הקנה על צד אחד של הלחם והראש השני על הצד השני, ועליהם היה מניח לחם אחר, והקנים היו מבדילים בין החלות כדי שלא יתעפשו, ועשו סניפין ללחם כדקתני במתני' (צ"ו:) שהיו שם ארבעה סניפים מפוצלים בראשיהם, שנים בכל סדר, והסניפים היו צמודים ללחם ומחזיקים את הדפנות של הלחם הקופות, והיו צריכים לסניפים כדי שהלחם לא ישבר מחמת כובד הלחמים העליונים, והיו מניחים את הסניפים ע"ג הקרקע כיון שלא היה להם מקום על השלחן.

לרבי יוחנן היה הלחם כמין ספינה רוקדת (-רחבה מלמעלה ומחודדת למטה, (לרש"י כל הלחם היה מתרחב מלמטה למעלה בשיפוע, ולתוס' ד"ה כמין) שולו הלחם היו בשיפוע רק כלפי רוחב השלחן, אבל כלפי אורך השלחן שולויו היו ישרים), ונקראת רוקדת מפני שספינה כזו שטה מהר). ולדבריו צ"ל שהכינו מקום לבזיכים, וכן עשו מורשא (-הדביקו בצק בראש הלחם משני הצדדים) כדי לקבל את הקנים, דא"א להניח הקנים על ראשי הלחם כיון שהם מחודדים, וא"א להניח אלא קנה אחד באמצע, ועיגלו את הסניפים כדי שיסמכו את הלחם בכל שיפוע, והיו מניחים אותם על השלחן, ונמצא שהיה הלחם מעמיד את הסניפים והשמים שלחן של משה שבהיכל של הלחם ותבנית הלחם בתנור

לא היתה מרובעת אלא רק פיה היה מרובע. וכן אמר רב יהודה שהלחם מעמיד את הסניפים והסניפים מעמידים את הלחם. וכן מבואר בברייתא.

כתבו התוס' (ד"ה כמין) שלרבי יהודה (צ"ו) רוחב השלחן היה חמשה טפחים, ולר"מ ששה, והלחם אורכו עשרה ורוחבו חמשה, ונתנים אורכו כנגד רוחבו של שלחן, וקופל לרבי יהודה טפחים ומחצה מאכן וטפחיים ומחצה מאכן, ולרבי מאיר טפחים מאכן וטפחיים מאכן.

עוד כתבו התוס' (ד"ה דסמכי) שהסניפים היו רחבים חמשה טפחים כרוחבו של הלחם. שיטת רש"י דהא דקאמר שהיו מפותלים בראשיהם, היינו שראשי הקנים של כל לחם ולחם מונחים באותם פיצולים, ולפי"ה הפיצולים היו זה למעלה מזה, כמידת גובה הלחם (טפחיים ומחצה לרבי יהודה, וטפחיים לרבי מאיר), ואפשר שאותן פיצולים היו כעין פגימות לראשי הסניפים כמדת עובי הקנה. ולדעת התוס' הסניפים היו מעמידים רק את הלחם התחתון, ולא את כל הלחמים.

צ"ה. האם לחם הפנים היה נפסל במסעות-

י"א שלחם הפנים היה נפסל במסעות שהיו נוסעים במדבר ומפרקים את המשכן ונושאים את השלחן עם הלחם כדכתיב "ועל שלחן הפנים יפרסו בגד תכלת", כפי שהלחם היה נפסל בזמן חנייתם אם היה יוצא חוץ לקלעים, דכתיב "ואכלוהו במקום קדוש", וי"א שלא היה נפסל.

הגמ' מסיקה שאין מחלוקת בדבר זה, ולכו"ע אם הלחם היה מסודר על השלחן אינו נפסל, דכתיב "ולחם הפנים עליו יהיה" אלמא בקדושתו קאי, ואם הלחם היה מסולק מהשלחן לכו"ע הלחם נפסל, וכדאיתא בברייתא שבשעת סילוק מסעות קדשים נפסלים ביוצא מפני שאין להם קלעים, ומבואר שבשעת המסעות אין דינו כ"אהל מועד", וא"כ ה"ה לענין לחם הפנים. וכתבו התוס' (ד"ה מר) שכיון שלמסקנה לא אמרינן 'אע"פ שנסע אהל מועד הוא', הא אדיתא בזבחים (קט"ז): שאע"פ שנסע אהל מועד הוא, היינו לענין קדשים קלים שנאכלים בכל מתנה ישראל ולא בעו אהל מועד. והא אדיתא תתם (ס"א): שקדשי קדשים נאכלים קודם שיעמידו הלוים את המשכן ולאחר שילקו הלוים את המשכן, ולא מייפסלי ביוצא משום דאע"פ שנסע אהל מועד הוא, י"ל דהתם מייירי כשהמזבח וקלעי החצר עומדים במקומם.

ומ"מ זבים ומצורעים משתלחים מחוץ למחיצתם, מצורעים חוץ למחנה ישראל והיו מהלכים בסוף המתנה, וזבים חוץ למחנה לויה, ומ"מ לר"א דס"ל שזבים ומצורעים שנכנסו למקדש בפסח הבא בטומאה כגון שרוב הציבור טמאים אין חייבים כרת, דכתיב "וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש" - אין משתלחים זבים ומצורעים אלא בזמן שטמאי מתים משתלחים, ה"ה שבמסעות היו מותרים זבים ומצורעים להכנס לשם, דטמא מת אינו אסור אלא בעזרה ולא במתנה לויה (דכתיב "ויקה משה את עצמות יוסף עמו" - במחיצתו. וכתבו התוס' (ד"ה אין) אדיתא בפסחים (ס"ז). דלא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת עצמו. וקשה היכי יליפינן טמא מת ממות, שאני מת דאין לו טהרה במקוה, כדאיתא בסוף עירובין (ק"ז) דהמכניס שרץ למקדש פטור [אף שהמכניס טמא שרץ חייב, ודשרץ אין לו טהרה במקוה]. ותירצו התוס' שהתנא שלנו מחייב גם מכניס שרץ עצמו. אי נמי מת נחשב יש במינוי טהרה, דלאדם חי יש טהרה), וכיון שהוגללה הפרוכת אין להם מוהיכן להשתלח. ולרבנן בפסח הבא בטומאה הותרה רק טומאת מת, ולא טומאת זיבה וצירעת.

אביי לומד שיש סילוק מסעות בלילה (שאם נעלה הענן בלילה היו נוסעים מיד ולא היו ממתנים עד הבוקר), דאם אין סילוק מסעות אלא ביום אין נ"מ בפסול יוצא שהרי כבר נפסלו בלינה, ואף דכתיב "ללכת יומם ולילה" הו"א שרק כשעקרו ביום הולכים בלילה, קמ"ל אביי שהיו עוקרים בלילה.

התוס' (ד"ה שמע) נשקטא דילמא יש נ"מ בפסול יוצא היכא שנסעו באמצע היום, דקדשים ומנחתם היום נפסלים משום יוצא ולא משום לינה. (אא"כ נימא לעולם לא היו נוסעים אלא אז בתחילת היום או בתחילת הלילה). ולכן ביארו שדברי הגמרא נאמרו לגבי לחם הפנים, דלמסקנה במסולק הוא נפסל במסעות, ובשבת לא היו יכולים ליסוע, דאפילו אם תחומין לאו דאורייתא לא היו יכולים ליסוע משום איסור הוצאה ומחמר, ועל זה מדייק אביי שאם אין סילוק מסעות בלילה יפסל הלחם בלינה.

צ"ה: שתי הלחם ולחם הפנים אין אפייתם דוחה שבת.

מקום הלישה והעריכה והאפיה-

לת"ק לישת ועריכת שתי הלחם ולחם הפנים היתה בחוץ, והאפיה היתה בפנים.

הגמרא מבארת בדבריו שיי"ל שמידת יבש כגון מידת עשרון שנמדדו בו לא נתקדשה (לפסול ביוצא. רש"י. ולתוס' (ד"ה לישת) משום קידוש כלי אינו נפסל ביוצא, אלא שזה מגונה להוציא אחר שנתקדש בכלי. עוד כתב רש"י (צ"ו). "הא הביתי" שמידת עשרון לא נתקדשה מפני שאנשים היו מודדים בה מנחתם ומנוציאים אותה הרוצה, אבל מידת חצי עשרון ששימשה לחביתי" כחן גדול נתקדשה. והתוס' (ד"ה ומאי) כתבו דלישה ועריכה דלחם הפנים ושתי הלחם היו במידת יבש, כיון שאין בהן שמן, אבל לישה ועריכה דחביתין היה בכלי הלח, דיש בה שמן שנמדד בלוג, ומדת הלח נמשחה לכוי"ע, ובין למ"ד (ע"ה). בוללן סולת בין למ"ד בוללן חלות, מ"מ בכלי שהיה לש ועורר היה בולל, והיינו בכלי שרת. והא דתניא (צ"ו) שאחביתי כהן גדול לישתם ויערכתם ואפייתם בפנים, ה"ה בשאר מנחות הטעונות שמן), ומ"מ אפייתם בפנים כיון שהתנור מקדש. אך קשה דכיון שאין אפייתם דוחה שבת, א"כ נפסלו בלינה, דכל המנחות משנתקדשו בכלי נפסלים בלינה, וכיון שנתקדשו מאתמול ועדיין לא נסדרו על השלחן נפסלו בלינה. ואין לומר שב'פנים' הכונה במקום זריזים והיינו לא בעזרה ממש, אלא בחוץ יאפוהו כהנים זריזים שלא יחמיץ, דאי בעינן

זריזים לאפיה, ה"ה בעינן זריזים ללישה ועריכה, ואי א"צ זריזים ללישה ועריכה, א"צ זריזים גם לאפיה.

לרבי יהודה כל מעשיהם של שתי הלחם ולחם הפנים בפנים.

לרבי שמעון כשר בין בעזרה ובין בבית פאגי -בכל ירושלים.

הגמ' רצתה לבאר שרבי יהודה ור"ש נחלקו בהא דכתיב גבי דוד שאמר שיתנו לו מלחם הפנים "והוא דרך חול אף כי היום יקדש בכללי", רבי יהודה סובר שראה אותם אופים בחול ואמר להם שכיון שהכלי מקדש א"כ עד שבת יפסלו בלינה, (ואף שאין כלי שרת מקדשים אלא בזמנם, וזה אין זמנו בערב שבת, לדבריהם קאמר להו. תוד"ה דרך). ולר"ש ראה אותם אופים בשבת ואמר להם שכיון שרק השלחן מקדש אפשר לאפות בחול. והגמ' דוחה שמבואר בפסוקים שדוד לא מצאם בשעת אפיה. אלא רבי יהודה ור"ש נחלקו בקבלה מרבותיהם אם תנור מקדש או לא, והא דכתיב "דרך חול" היינו שאמר להם שהוא יכול לאכול את לחם הפנים, דאם יצא מידי מעילה הוא דרך חול, ואם "היום יקדש בכללי" מותר לי כי אני מסוכן שאחזו בלומסו.

צ"ו. הביתי כהן גדול לישתם עריכתם ואפיתם בפנים דלכו"ע מידת חצי עשרון ששימשה לחלק בה את הביתי כהן גדול נמשחה, ורק את מידת העשרון לא משחו מפני שכל אדם היה מודד בו מנחתו ופעמים היה מוציאה א"כ החוצה, אבל זה לא היה מסור אלא לכהנים לחצות בו עשרונים, ודוחות את השבת, אבל טחינתם והרקדתם אינו דוחה את השבת, דכלל אמר רבי עקיבא שרק מלאכה שאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה את השבת, ואי"א לאפות מאתמול, ולא ללוש ולערוך, וכיון דקדישה בכלי היא נפסלת בלינה. וכתבו התוס' (ד"ה כלל) שהלכה כרבי עקיבא.

מנחות הנעשות בפנים ללישה ועריכה **טעונות כלי** שרת, דכתיב "זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה" - המנחה טעונה כלי דומיא דאשם וחטאת דכתיב בהם "אשר יבשלו" ואין בישול בלא כלי, ובפנים משתעי קרא. דכתיב "לבלתי הוציא אל החצר החיצונה". אבל המנחות הנעשות בחוץ אינם טעונות כלי. וכתבו התוס' (ד"ה שאלו) שהגמרא כאן לא מחפשת מקור לדין קמיצה מכלי שרת וקידוש קומץ בכלי שרת, דהם נלמדים (פ"ב) מהקשקש ד"והאת התורה לעולה", וקמיצה כנגד שחיטה וקידוש קומץ כנגד קבלה, אלא מייירי הכא בלישה ועריכה ואפיה של מנחה.

לחם פנים- שיהיו לו פנים -דפנות. ל"א זויית והיינו קרנות.

השלחן ולחם הפנים

שתי הלחם אורכם ז' טפחים ורחבם ד' טפחים וקרנותיהם (-) הבצק שהיה מדביק בכל פינה ונראה כעין קרנים, אורך הקרו) ארבע אצבעות. ולחם הפנים אורכו י' טפחים ורוחבו ה' טפחים וקרנותיו ז' אצבעות. וסימנך שלא טטעה בין שתי הלחם ללחם הפנים, בין בשיעור הרוחב בין בשיעור האורך והקרנות, שתי הלחם דד"ד (-אורכם ז' ורחבם וקרנותיהם ד'), ולחם הפנים ה"ז (-אורכו י' ורוחבו ה' וקרנותיו ז').

מידות השלחן וצורת סידור הלחם על גביו-

לרבי יהודה השלחן אורכו י' טפחים ורוחבו ה' טפחים דכתיב "אמתים אורכו ואמה רחבו, ורבי יהודה לטעמיה דאמת כלים באמה בת ה' טפחים, והיו מניחים את אורך הלחם לרוחב השלחן וכופלים מהלחם ב' טפחים ומחצה מכל צד לכיוון מעלה, ושם נמצאים הקרנות, ונמצאו זקופות בצורה ישרה בשפת השלחן, ולמ"ד (צ"ד) כמין ספינה וקדת הדפנות היו בשפופו, ונמצא שהיה אורכו ממלא ורוחבו של שלחן, ורוחבם ממלא חצי אורך השלחן, וכשהיה מניח לידו לחם אחר נמצא כל השלחן מלא.

לרבי מאיר השלחן אורכו י"ב ורוחבו ו' דס"ל שאמות הכלים היו בניוניות [של שש טפחים], ואורך הלחם גם לדבריו היה עשרה טפחים, והיו כופלים ב' טפחים מכל צד, ובאמצע בין הסדרים היה רווח של ב' טפחים שהרי רוחב הלחם הוא חמשה טפחים כדי שיכנס שם אויר ולא יתעפשו.
בניונה שאלו היו מניחים בב' הטפחים שבאמצע שני בזיכי לבונה של לחם הפנים, אמרו לו והא כתיב "ונתת על המערכת לבונה זכה" -על ממש, אמר להם הרי כבר נאמר "ועליו מטה מנשה" ועל הכונה בסמוך.

השלחן היה מקדש ט"ו טפחים מלמעלה לרבי יהודה, ב' טפחים ומחצה לכל לחם, והיו שז זה ע"ג זה, וי"ב טפחים לר"מ, ונ"מ שאם היה נותן דבר בתוך שיעור זה הוא היה מתקדש להפסל בלינה. והקנים לא היו תופשים עוד מקום, מפני שרובם היה שקוע בתוך הלחם, שהיה עושה פגימות בלחם בעודו בצק, ומועט בחוץ כדי שיהיה אויר באמצע ולא יתעפשו, וכיון שהיה מעט יותר מט"ו לא חישובו אותו. והבזיכים היו בתוך הלחם (רש"י שואל מה קשה מבזיכים, והרי לא השלחן קידש אותם. והתוס' (ד"ה והאיכא) מתרצים שמבואר לעיל (ז). שסילוק הבזיכם מהשלחן מקדש כמו קמיצה מהשלחן). והקרנות היו כפופים לתוך הלחם, והיינו כמ"ד שהמסגרת שהיתה ברוחב טפח היתה למטה -מתחת דף השלחן, ועליה היה מונח דף השלחן והוא לא היה

מחובר למסגרת ולא היה לו בית קיבול, ולמ"ד שהיתה למעלה היתה מוטה כלפי חוץ והלחם היה מונח על השלחן. (רבי יוסי סובר שלא היה לשלחן סניפים, ומסגרת השלחן היתה מעמידה את הלחם. ומשמעו שרק החלה התחוננה היתה צריכה העמדה. תוד"ה מסגרתו). והקשו התוס' (ד"ה לא) דלמקן (צ"ז). אמרינן שק"שתויו" אלו הסניפים, אך יפרש רבי יוסי מה זה "קשותיו". עוד הביאו התוס' שרש"י בחומש תנ"ך שיש מחלוקת אם קשותיו אלו הסניפים ומנקיותיו אלו הקנים, או איפכא).

צ"ו: קבלת טומאה בשלחן-

השלחן היה מקבל טומאה, שאף שכלי עץ העשוי לנחת ולא לטלטול אינו מקבל טומאה, דבעינן דומיא ד"שק" שמיטלטל מלא וריקן, (ומה שהיו מסלקים אותו בזמן סילוק מסעות אינו נחשב מיטלטל, כיון שמקומו קבוע. תוד"ה כלי), השלחן היה מיטלטל מלא וריקן, דכתיב "על השלחן הטהור" מכלל דאיכא טמא, ובהכרח שהיו מטלטלים אותו, שהיו מגביהים אותו לעולי רגלים ואומרים להם ראו חיבתכם לפני המקום, שהיה נשאר חם בזמן סילוקו כבזמן סידורו (והיינו למ"ד שאפיינו דוחה שבת, דתנור מקדש דלמ"ד אין אפייתו דוחה שבת לא היה חם בזמן סידורו. תוד"ה סילוקו כסידורו), כדכתיב "לשום לחם חם ביום הלקחו".

אבל משום הציפוי שהוא ממתכת לא היה השלחן מקבל טומאה, כיון שרחמנא קרייה עץ, דכתיב "המזבח עץ שלש אמות גבוה וכו' זה השלחן אשר לפני ד' ". והקשו התוס' (ד"ה שאני שלחן) דבחיגיה (כ"ו): תנן כל הכלים שהיו במקדש טעונין טבילה חוץ ממוזב הזהב ומוזב החנושת מפני שהן כקרקע, דברי רבי אליעזר, וחכמים מטמאים מפני שהם מצופים, ולמה אין חכמים מטמאים מפני שהתורה קראה למוזב "עץ", ותירצו דהא דכתיב "המזבח עץ" קאי אשלחן ולא אמוזב, וללשון השני שם שלחכמים המוזב אינו מקבל טומאה א"פ שהוא מצופה מפני שהציפוי בטל למוזב, לומד זאת מדאפקיה לשלחן בלשון מוזב, שמע מינה דמוזב נמי בטל ציפויו כציפוי השלחן, אי נמי יליף מדכתיב "מוזב אדמה" ש[עיקר המוזב הוא האדמה, ו]הציפוי בטל למוזב. עוד כתבו התוס' (ד"ה המוזב עץ שלש אמות) ששיעור ג' אמות אינו לא שיעור המוזב ולא שיעור השלחן, ושמא זה היה גובה הסניפים.

אבל בעלמא אזלינן בתר ציפוי כדמצינו ששלחן ודולבקי של עור שנפחתו, או שציפה אותם בשיש שזה אבנים וכלי אבנים אינם מקבלים טומאה, אינו טמא אלא אם שייר מקום הנחת כוסות דחזי למלאכתו הראשונה, ולרבי יהודה אם שייר מקום הנחת חתיכות.

ואין חילוק אם הציפוי עומד (-מחובר במסמרות) או לא, (התוס' (ד"ה כאן) דנים אם השלחן נחשב שציפוי עומד, או שהציפוי לא היה מחובר בעץ אלא היה כמו הארון שהיו ג' ארונות אחד של עץ ושנים של זהב, ועוד י"ל שציפוי עומד מדובר דווקא בציפוי עבה וזקק שראוי להשתמש בו בפני עצמו). או אם חיפה את הבלבלזים (-שפה סביב) או לא. ושלחן מצופה לעשוי מעץ מכמס שהוא חשוב, לריש לקיש אין השלחן בטל לציפוי (ולדבריו י"ל שהשלחן לא בטל לציפוי משום שצעי שיטים חשיבי ולא בטלי), ולרבי יוחנן השלחן בטל לציפוי.

רבי יוחנן אמר שלדברי האומר שמסגרת השלחן היתה למטה, נמצא שטבלת המתהפכת (-שהיא חלקה מב' צדדיה ויכולים להשתמש בשניהם) מקבלת טומאה, שהרי השלחן היה מקבל טומאה, ואף שפשוטי כלי עץ (-שאיין להם בית קיבול) אינם מקבלים טומאה, כיון שהיא רחבה ורוחבה הוא הבית קיבול שלה, (וכן פשוטי כלי עץ הראויים למדרס מקבלים טומאה), ולדברי האומר שמסגרת השלחן היתה למעלה וא"כ היה לשלחן בית קיבול ואינו מתהפך, יש להסתפק אם טבלה המתהפכת מקבלת טומאה.

קבלת טומאה בפשוטי כלי עץ- כתבו התוס' (ד"ה לדברי) דהא דאמר (ב"ב ס"ו). גבי דף של נחתומין דפשוטי כלי עץ מדרבנן, היינו כמ"ד מסגרתו למעלה היתה, דמדרבנן טמאה, ומדאורייתא הוי ספק, ורבי אליעזר מיקל משום דשמא מדאורייתא טהורה. אי נמי ההיא שינויא דלא כר' יוחנן ובמסקנא לא קאי. אי נמי האי דמיבעי לן הכא בטבלא המתהפכת היינו משום דטבלא משמשת את האדם ומשמשת משמשי אדם, דבתורת כהנים לומדים "מכל כלי" שדבר המשמש אדם ומשמש גם תשמישי אדם כשלחן טבלא ודולבקי מקבלים טומאה, אבל דבר משמש רק את האדם כסולם, או רק תשמישי אדם כקולב ונאנות ומנורה אינם מקבלים טומאה, דכתיב "מכל" ולא "כל", וע"כ מייירי בשאין ראויים למדרס, מדלא נקט מטה כסא וספסל, והוה ליה לרבייניהו נמי ממשכב ובשאין להם בית קיבול, ומיבעיא לן הכא אי דרשא גמורה היא או אסמכתא בעלמא, וא"כ דף של נחתומין דפשיטא לן דהויא דרבנן אינה משמשת אדם ומשמשי אדם, והא דמשמע בכל דוכתא (חולין ג. ועוד) דפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה אפילו מדרבנן, לא דמו לדף של נחתומין דחשיב רחבה כבית קיבול כדפרש רש"י הכא דמהאי טעמא טמאה טבלא המתהפכת מדאורייתא למ"ד מסגרתו למטה, ואי הוה מצי למימר דדף של נחתומין הוי כטבלא דמשמשת אדם ומשמשי אדם כ"ש דניחא טפי. והרשב"ם (ב"ב שם) כתב שלמסקנא פשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה אפילו מדרבנן וא"כ הם ראויים למדרס. ורבינו תם פירש שההומרא בטבלא המתהפכת הוא משום שיש לה בית קיבול מלמטה, כמו בשלחן למ"ד שמסגרתו למטה. והתוס' מקשים על דבריו שלמ"ד מסגרתו למטה המסגרת היתה קבועה ברגלי השלחן ולא בטבלה.

צ"ז. בזמן שביהמ"ק קיים המזבח מכפר על האדם, ועכשיו שלחנו (-שנותן פרוסה לאורחים) מכפר עליו (דגדולה לגימא כדאיתא בסנהדרין ק"ג: תוד"ה שלחנו).

כלי השלחן- כתיב "ועשית קערותיו וכפותיו וקשותיו ומנקיותיו אשר יוסך בהם" - קערותיו אלו הדפוסים לעריכת

לישת ואפית הלחם כדלעיל צ"ד., כפותיו אלו הבזיכים, קשותיו אלו הסניפים (מרבויא דקרא. ל"א שהם מקשים את הלחם ומחזקים אותו שלא ישבר), ומנקיותיו אלו הקנים שמנקים את הלחם מעיפוש, אשר יוסך בהם- שמסככים בהם את הלחם בין חלה לחלה.

הסניפים והקנים - היו לשלחן ד' סניפים מזהב, מפוצלים בראשיהם הרבה פיצולים כמנין הקנים כדי לתת ראשי הקנים באותם פיצולים, והיו סומכים בכל שניים מערכה אחת. והיו כ"ח קנים, והיו כחצי קנה חלול, י"ד לכל מערכה.

סידור הקנים ונטילתם אינו דוחה שבת, (לרש"י אע"ג דאין שבות במקדש, האי טלטול לאו משום שבות אלא משום דמחזי כבונה וסותר. ולתוס' ד"ה לא) האיסור משום מוקצה, ואשכחן שבות שאסרו במקדש), אלא היה שומט את הקנים מבין הלחמים מערב שבת ונותנם לאורך השלחן (על הרצפה, דעל השלחן לא היה מקום. תוד"ה לאורכא), ולמחרת היה מסדר את הלחם, ובמוצאי שבת היה מסדר את הקנים בין הלחמים. ואף שנתנית הקנים היא דאורייתא, מ"מ כמו שמלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, כך סידור הקנים אינו דוחה שבת, דבזמן מועט כזה (ששומטם מערב שבת ערבית, ולמחר בחצי היום נוסלקו, ומסדר אחרים בלא קנים, ולמוצאי שבת מסדר הקנים, דהוי חצי יום לזו וחצי יום לזו) לא יתעפש הלחם, ולכן היה מסדר את הקנים במוצאי שבת, והיה מגביה את החלות ומכניס ג' קנים מתחת כל חלה אחת מכאן ואחת מכאן ואחת באמצע, ומתחת לחלה התחתונה לא היה צריך קנים כיון שהיא מונחת על טהרו של שלחן ואין חשש שתתעפש, ומתחת החלה העליונה היה מניח שני קנים, כיון שאין עליה משאוי שיכבידנה על מה שלמטה ממנה.

גודל האמות שבמקדש

בימי חכמים היו מצויים שלש סוגי אמות. א' אמה בת חמשה טפחים. ב' אמה בת ששה טפחים, והיא נקראת אמה בינונית. ג' אמה שאורכה מעט יותר ממשה טפחים. ולהלן יבואר באיזה אמה נמדדו המקדש וכליו.

שיטת רבי מאיר שכל האמות שבמקדש הם בינוניות של ששה טפחים, חוץ משל מזבח הזהב והקרן והסובב והיסוד שהיו של חמשה טפחים.

שיטת רבי יהודה שאמות הבנין כגון חומת הבית ומזבח העולה היו של ששה טפחים, ושל הכלים ארון ושלחן ומזבח הזהב היו של חמשה טפחים.

צ"ז: ונחלקו בהא דכתיב "ואלה מידות המזבח (מזבח העולה)

באמות - אמה אמה וטופח (והיינו שמוודים באמה של ה' טפחים, שהיא חסרה טפח מואמה בינונית של ששה טפחים, והאמות שהם בנות חמש טפחים הם-), ח'יק האמה (-גובה היסוד והיינו שהאמה שמהרצפה עד היסוד היתה של ה' טפחים, אבל רוחב היסוד היה אמה בינונית), ואמה רוחב (-רוחב כניסת הסובב), וגבולה אל שפתה סביב (-קרנות שגובהם היה אמה בת ה' טפחים) זרת האחד (-זרת זה חצי אמה, וכשמווד האמצע הקרן לכל רוח יש שם חצי אמה), וזה (באמה זו מוודים גם את) גב המזבח (-מזבח הזהב). לר"מ ז"ה" והיינו מזבח הזהב שהוא כלי בא למעט את שאר הכלים שהיו באמה של שש טפחים, ולרבי יהודה "זה" היינו כזה, לרבות שאר כלים לאמה של ה' טפחים.

חישוב גובה המזבח ודיניו לפי גודל האמות-

גובה המזבח הוא עשר אמות דכתיב "על המשכן ועל המזבח" מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות, והא דכתיב "שלש אמות קומתו" היינו משפת הסובב עד מקום הקרנות, והיינו נ"ח טפחים דכל אמותיו היו בנות ו' טפחים, חוץ מהאמה התחתונה ואמת הקרן, חוט הסיקרא היה באמצע המזבח כדי להבדיל בין דמים התחתונים של חטאת העוף לדמים העליונים של חטאת בהמה ועולת העוף, ואמנם אמה מתחת הסובב שייכת לחצי העליון, דחצי המזבח זה כ"ט טפחים, ומהקרנות עד הסובב היו כ"ג טפחים, (ולכן אם מיצה דמה של עולת העוף אמה מתחת הסובב כשרה).

רוחב היסוד היה אמה של ששה טפחים, דתניא שרוחב המזבח כולל היסוד הוא ל"ב אמה, ובלי היסוד ל' אמה, ומבואר שהיסוד עצמו היה של ו' טפחים, דא"כ נשאר עוד ב' טפחים. וכן מהא דתניא שמעל הסובב היה רוחב המזבח כ"ח אמה, מבואר שהסובב היה אמה של ששה טפחים. וכן מוכח מהא דתניא שרוחב מקום המערכה הוא כ"ד אמה על כ"ד אמה, וכדכתיב "והאריאל (-מקום המערכה) שתיים עשרה אורך בשתיים עשרה רוחב רבוע" והיינו כשמווד מהאמצע דכתיב "אמה ארבעת רבועי", ואם בסיס המזבח הוא ל"ב אמה ויורד ב' אמות ביסוד וב' אמות סובב, ועוד ב' אמות של רוחב הקרנות, ועוד ב' אמות למקום הילוך רגלי הכהנים, נשאר כ"ד למערכה, ובאמת כיון שרוחב הסובב היה של חמשה נמצא שיש עוד ב' טפחים, ואם נאמר שרוחב הקרנות הוא ג"כ ה' טפחים, מ"מ יש כאן רק עוד ד' טפחים, וכיון שאינם אמה לא חשיב להו.

רוחב הקרנות אין חילוק אם נאמר שהיה אמה בת חמשה טפחים, או אמה בת ששה טפחים, דאף דתניא שבין קרן לקרן היה

כ"ו אמה, ואם הקרנות היו אמה של חמשה טפחים נמצאו שם עוד ב' טפחים, וכן היו עוד ב' טפחים שנתווספו מרוחב הסובב שנמדד באמה קטנה, כיון שהטפחים לא הצטרפו לאמה שלמה לא חשיב להו.

וכן מוכח מהא דתניא שכל העזרה (-החצר וההיכל) היתה קפ"ז אמה אורך וקל"ה אמה רוחב, וחלוקת אורכה היתה: י"א אמה לדריסת רגלי ישראל, י"א אמה לדריסת רגלי הכהנים, המזבח ל"ב אמה, בין האולם ולמזבח כ"ב אמה, ההיכל מאה אמה עם בית קדשי הקדשים, וי"א אמה אחרוי בית הכפורת (שכשהיו ישראל מרובים בעזרה היו נהשטים לשם), ואם רוחב היסוד והסובב והקרנות הם אמה של ה' טפחים, א"כ היתה המזבח רק ל"א אמה, וחסר אמה מחשבון העזרה.

כתבו התוס' (ד"ה אל) דאיתא בזבחים (ס"ג.) שכל כבשים היו במקדש היו שלש אמות לאמה, חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש ומחצה וחצי טפח ואצבע ושליש אצבע בזכותיה, ורש"י שם מחק שם חצי טפח, דאז החשבון מכוון לט' אמות של מזבח, ולדברי רבותיו שגורסים חצי טפח פי' רש"י שלאותו חשבון לא היה ראש הכבש שוה לראש המזבח אלא נמוך ממנו רבע אמה, ולא דק, דאינו נמוך אלא חומש אמה חסר משהו. והקשה רש"י שהיי אמה תורה "לא תעלה במעלות על מזבחי", ותיריך רבי נתן מדודא דאמה של יסוד באמה בת ה' כמסקנת הגמרא כאן, ולפירוש רש"י קשה שלפ"ז נמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח, מיהו אין לחוש בזה. אי נמי לגירסת רש"י (וכן גרס ר"ח) האמות של כבש נמדדו לפי האמות של מזבח.

צ"ח, אמה בינונית היא של ששה טפחים, והיו ב' אמות (- מלקות מדידה שאורכם אמה) גדולות יותר מונחות בחדר שהיה מעל השער המזרחי של העזרה שהיה מצוייר כתבנית שושן הביירה, אחת על קרן מזרחית צפונית שהיתה יתירה על של משה שהיא בת ששה טפחים חצי אצבע, ואחת על קרן מזרחית דרומית שהיתה יתירה על של משה אצבע. והסיבה שעשו מידה גדולה יותר היא כדי שיהיו האומנים נוטלים בקטנה (-שהגובה היה מסכם איתם לבנות כך וכך אמות בבנין בכך וכך דמים), ומחזירים בגדולה, כדי שיוסיפו על הסיכום יותר ולא יפחתו ממנו כדי שלא יבואו לידי מעילה להנות מההקדש יותר ממה שעשו. (לאו דווקא, דהקדש שוה מנה שחילולו על שוה פרוטה מחולל, אלא שלא היו רוצים להנות משל הקדש. תוד"ה שלא), והסיבה שעשו ב' מידות גדולות יותר, אחת יתירה חצי אצבע לכסף וזהב (-שאם סיכמו לעשות דבר מכסף או זהב לא יפסידו הרבה), ואחת יתירה אצבע לבנין.

עשו בבית המקדש בשער המזרח צורה של שושן הביירה כדי שידעו מהיכן באו ויודו למלכם שהוציאם משם, וי"א כדי שתהא אימת מלכות פרס עליהם ולא ימרדו בהם, דלעולם תהא אימת מלכות עליך, כדאמר משה "וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי" ולא אמר שפרעה עצמו ישתחוה אע"פ שבפועל כתיב "ויקם פרעה לילה", וכדמצינו שאליהו רץ לפני אחאב שהיה רוכב על סוס בשביל כבודו דאין דרך מלכים ללכת יחיד.

ועלהו לתרופה (זה נאמר על המעיין שעתיד לצאת מבית קדשי הקדשים, שעל שפתי הנחל יעלו עצים שפריים למאכל ועליהם יהיו לתרופה, וקדריש נוטריקון), י"מ לרפא פה שלמעלה והיינו אילמים שכל אילם האוכל ממנו נרפא, וי"מ לרפא פה רחם שלמטה והיינו עקרות.

הארון המנורה והשלחן

היו על השלחן ב' מערכות, ובכל מערכה ו' לחמים, דכתיב "שתים מערכות שש המערכת", ואם נתן אחת של ארבע ואחת של שמונה או ששינה בענין אחר (תוד"ה אחת) לא יצא, ואם נתן שתים של שבע, רבי אומר ורואים את העליונה כאילו אינה, ואף שנותן את הלבונה על חלה שכאילו אינה ואיכא הציצ'ה, מ"מ הא דכתיב "ונתת על המערכת לבונה" שיטת רבי ש"על" היינו בסמוך, כדכתיב "וסכות על הארון את הפרוכת". וכיון שאין השלחן מקדש יותר מיי"ב טפחים, היה משקע את השביעי בתוך השישי. תוד"ה רואין.

כל הכלים שבמקדש היו מונחים כשאורכם לאורכו של

בית המקדש (כגון השלחנות היה אורכם לאורכו של בית ממזרח למערב. וכתבו התוס' (ד"ה כל הכלים) דהיינו כרבי, אבל לרבי אלעזר ברבי שמעון (צ"ח:) השלחן והמנורה היו מונחים בין צפון לדרום), **חוץ מהארון** שהיה ארכו לרוחבו של בית, שהרי הבדים היו ממזרח למערב והיו נוגעים בפרוכת ודוחקים כמין שני דדי אשה (שנאמר "צרוז המזר דודי לי בין שדי ילין"), לפי שהארון היה באמצע קודש הקדשים כנגד הפתח שגם הוא היה באמצע (ומכל צד של הארון היו עשר אמות, וקודש הקדשים היה עשרים אמות, והארון לא היה ממועט מהגדול משום שהיה עומד בנס. וכתבו התוס' (ד"ה דוחקין) שכיוון שאורך הבדים על היה עשר, והמרחק בין הארון לפרוכת הוא עשר, על"י נס האירוכי הבדים עד שהיו דוחקים ובוטלים ונראים כשני ידו אשה, וחיבתם של ישראל), אבל לא היו מקרעים

בפרוכת, דכתיב "ויאריכו הבדים **יורא** ואשי הבדים מן הקודש על פני הדביר **ולא יראו** החוצה", (כהנה כאן לבית ראשון שבין הקודש לקודש הקדשים היתה אמה טרסקין [-כתבל בעובי אמה], ובפתח היתה תלויה פרוכת לצניעות בעלמא. ואין הכונה לבית שני שהיו ב' פרוכות, דבמקדש שני לא היה ארון), והבדים היו לרחבו של הארון, שהרי הארון היה נישא בארבע לויים דכתיב "ונסעו הקהתיים" שתיים, "נושאי המשכן" שתיים, ואם הבדים היו לאורך הארון לא היו ב' לויים

יכולים להכנס בין בד לבד ששיעורו כרוחב הארון שהוא אמה ומחצה, וכיון שהבדים היו ממזרח למערב, אורך הארון היה לצפון ודרום ורוחבו ממזח למערב.

צ"ח: י' המנורות והשלחנות שעשה שלמה-

עשרה שלחנות עשה שלמה המלך, דכתיב "ויעש שלחנות עשרה, וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל", השלחן של משה היה באמצע, חמשה מימינו וחמשה משמאלו, וכולם היו בצפון, דכתיב "השלחן תתן על צלע צפון".

עשר מנורות עשה שלמה, דכתיב "ויעש את המנורות הזהב עשר כמשפט, ויתן בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל", המנורה של משה היתה באמצע, חמשה מימינה וחמשה משמאלה, וכולם בצד דרום, דכתיב "ואת המנורה נוכח השלחן".

והיו השלחנות והמנורות מונחים מחצי הבית ולפנים אם לא מחשבים את קודש הקדשים, ומשליש הבית ולפנים אם מחשבים את קודש הקדשים, שההיכל היה ס' אמה, ומתוכו כ' אמה קודש הקדשים, והם היו בעשרים אמה שליד קודש הקדשים.

כיוון הנחת המנורות והשלחן והארון- המנורה היתה מונחת כשראשה אחד במזרח וראשה השני במערב, דכתיב בנר המערבי "יערוך **אותו** וכו' לפני ד' " ומבואר שאר הנרות לא היו לפני ד', והארון היה מונח בין צפון לדרום, והשלחנות: לרבי היו מונחים בין מזרח למערב, דגמרו ממנורה, דדנים חוץ מחוץ שהמנורה והשלחן שנהם בהיכל ולא חוץ מפנים, ולר"א בר"ש בין צפון לדרום, דגמרו מארון, וס"ל שגם המנורה היתה בין צפון לדרום, והא דכתיב "לפני ד' " היינו שהנר המערבי היה מצווד לפני ד' שפי הפתילה היה לצד מערב, ושאר הנרות היו מצוודדים לנר האמצעי ג' של צד צפון מצוודדות כלפי דרום, וג' של צד דרום מצוודדות כלפי צפון, (ולתוס' (ד"ה מדכתיב) חנר השני מצד מזרח הוא הנר המערבי), דכתיב "אל מזל פני המנורה יאירו שבעת הנרות", ומכאן שאמצעי **משוּבּח** לגבי שלש הקוראים בספר תורה בשני ובחמישי, דאיתא במגילה (כ"א:) שאין פוחתין מעשרה פסוקים, וקאמר רבי נתן דאמצעי משוּבּח וקורא ארבעה והשאר ג' ג'. רש"י. והקשו התוס' (ד"ה שאמצעי משוּבּח) שהגמ" שם מביאה גם ברייתו שראשון ואחרון משוּבּחים, ולכן ביארו שהכונה לדין ששלשה המהלכים בדרך הגדול מהלך באמצע.

צורת הנחת השלחנות- השלחנות היו מונחים בב' שורות של חמשה חמשה, ראשו של זה בצד ראשו של זה, ושלחן של משה באמצע בין שתי השורות, (דא"כ אין מקום לעשרה שולחנות בעשרים אמה דא"א לצמצם שלא יהיה רווח ביניהם, וגם אין מקום למעבר הכהנים (-ביוה"כ לפני ולפנים, אי נמי בכל שבת נכנסים שני כהנים לישול שני סדרים השינים של לחם הפנים, ועוד שנים לסדר שני הסדרים החדשים), וגם נמצא שיש שולחנות בדרום וקרא כתיב "על צלע צפון", וגם אין מקום לשלחן של משה דאמרין שהיה מונח באמצע), ולמ"ד שהיו מונחים ממזרח למערב בהכרח שהשלחן של משה לא היה ממש ביניהם (דא"כ היו אמה וחצי בדרום, דשתי אמות ומחצה בין השלחנות לכותל שיהו כהנים הנושאים שני סדרים של לחם מהלכים זה בצד זה, וכן בינם לשלחן של משה, ובין השלחן של משה לשורה השניה של השלחנות, ועוד ג' אמות של השלחנות עצמם), אלא היה השלחן של משה מונח מחוץ להם משוך לצד מערב וראשו מיהו כנגד האויר ששן שתי השורות (דא"צ אלא רווח אחד בין השורות. דעות התוס' (ד"ה תרי) שהשלחן של משה לא היה בין השלחנות האמצעיים, אלא במרחק שתי אמות ומחצה מהכותל) כתלמיד היושב לפני רבו.

וכתבו התוס' (שם) דאיתא ביומא (נ"א:) שלרבי יהודה הכהן גדול היה מהלך בין המזבח למנורה, ולרבי מאיר היה מהלך בין השלחן למזבח, וכיון שר"מ סובר שצפון ודרום מונחים, היה יכול להלך בין שולחן למזבח, דהיה בין שלחן דמשה שתי אמות ומחצה לכל אחת מהשורות של שלחנות שלמה, והמזבח היה בין שולחן דמשה למנורה דמשה, אלא שהיה משוך מעט כלפי חוץ, ומזבח ובשקלים (י"א) מיייתי פלוגתא דרבי ורבי אלעזר ברבי שמעון דהכא, ומתנייא התם איפכא שלרבי אלעזר ברבי שמעון היו מונחים מזרח ומערב, ולרבי צפון ודרום, וקאמר שלמ"ד מזרח ומערב כולם ראיים לשירות, והיינו כרבי אלעזר בן שמוע דבסמוך דאמר על כולם היו מסדרים, ולמ"ד צפון ודרום נמצא שלחן בצפון ומנורה בדרום, דווקא על של משה היה מסדרם, וכרבי יוסי ברבי יהודה דבסמוך, דעל של שלמה אין יכול לסדר כיון שראש השורה סמוכה לכותל צפוני בדוחק, ועוד איתא התם שהשלחן היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך מן הקרן שתי אמות (והיינו שתי אמות ומחצה), ומנורה בדרום, ומזבח הזהב היה נתון בתוך הבית חולק את הבית מחצי הבית ולפנים (והיינו אם לא מחשבים את קודש הקדשים) משוך מעט כלפי חוץ, וכולם היו מונחים משליש הבית ולפנים, וזה ניהא רק למ"ד מזרח ומערב היו מונחים.

צ"ט, **באלו שלחנות היה לחם הפנים ובאיזה מנורות היו מדליקים**- לת"ק לא היו מסדרים לחם הפנים אלא על השלחן של משה, דכתיב "ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב", וכן לא היו מדליקים אלא ממנורה של משה, דכתיב ומנורת הזהב". ולרבי אלעזר בן שמוע היו מסדרים לחם על כל השלחנות, דכתיב "ואת השולחנות ועליהם לחם הפנים",

(ורבי יוסי ברבי יהודה מבאר שהכונה להא דתניא שהיו עוד שתי שלחנות באולם מבפנים, אחד של כסף והיינו שיש כדלהן (צ"ט):). וקרי ליה כסף משום דשיש לבן ככסף), שעליו היו מניחים לחם הפנים בכניסתו, ואחד של זהב שעליו היו מניחים לחם הפנים ביציאתו, דמעלין בקודש ואין מורידין, והיו מדליקים בכל המנורות, דכתיב ”ואת המנורות ונרותיהם”.

תורה

תלמיד חכם ששכח תלמודו מחמת אונסו אין נוהגים בו מנהג בזיון, דכתיב ”אשר שיברת ושמתם בארון” מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון. וכתבו התוס' (ד"ה מלמד) דאיתא בב"ב (י"ד.) שהלוחות אורכם ששה ורוחבם ששה ועובייה' ג', ואם כל לוח בפני עצמו היה ששה על ששה אי"א להניחם בארון זו אצל זו, דיש כ"ד טפחים לארבעתם, ואורכו של ארון אמתים וחצי, שזה חמש עשרה טפחים לר"מ שמדדו באמה בת ששה, ולרבי יהודה שמדדו באמה בת חמשה י"ב טפחים, וצ"ל ששברי הלוחות היו מונחים תחת השלימות. ובירושלמי שקלים (פ"ו ה"א) משמע דאורן הלוחות ששה ורוחבם שלשה, ומונחות כשאורכם לאורכו של הארון, ולפ"ז אפשר להניח ארבעתם זו אצל זו. וגם לש"ס שלנו י"ל שששה על ששה הכונה לשניהם יחד כשהיו זו אצל זו לרוחבם, והא דקאמר כמה לוחות אוכלות בארון י"ב טפחים, היינו הלוחות ושברי לוחות יחד כשהיו מונחות זו אצל זו ארכן לאורכו של ארון.

צ"ט:ט פעמים שביטולה של תורה כגון להוצאת המת ולהנכסת כלה, זהו יסודה - שמקבל שכר כאילו יושב ומייסדה ועוסק בה, דכתיב ”אשר שיברת” וזה לא נאמר בלשון כעס, אלא ישר כחך ששיברת שהסכימה עמו דעת השכינה כשביטל תורה ושיברם כיון שנתכוין לטובה.

תלמיד חכם ססרח אין מביזם אותו בפרהסיא.

כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו, שנאמר ”רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח”, והשמר זה לאו, ולרבינא עובר בשני לאוין, דגם ”פן” זה לאו, ולרב נחמן בר יצחק עובר בג' לאוין, דגם ”ושמור” זה לאו. ואמנם אם שכח מחמת אונסו אינו עובר, דבמסירם מליבו הכתוב מדבר דכתיב ”יסורו”, ולרבי דוסתאי אינו עובר בתקפה עליו משנתו שאינו יכול להעמיד גרסתו, דכתיב ”רק” מיעוט הוא.

תורה ניתנה בארבעים, ונשמה נוצרה בארבעים דצורת הולד לארבעים יום, וכל שאינו משמר את התורה אין נשמתו משתמרת.

לא ימוש ספר התורה הזה מפיך - לרבי אמי (אליבא דרבי יוסי לקמן דס"ל ש"לפני תמיד" הכונה שהשלחן לא ילין בלא לחם) אפילו אם לא למד האדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, קיים מצות ”לא ימוש”. ורבי יוחנן אמר בשם רבי שמעון בר יוחאי שאפילו אם לא קרא אלא ק"ש שחרית וערבית קיים מצות ”לא ימוש”. וי"א שאין לאמר דבר זה לפני עם הארץ שעיי"ל לא ירגיל בניו לת"ת, ולרבא מצוה לאומרו בפני עם הארץ, שיאמר שאם על ק"ש מקבלים שכר גדול כזה, כ"ש אם יעסוק כל היום. לי"א אם יראה ההכמיום לומדים כל היום אע"פ שיכולים לפטור עצמם בק"ש, יבין שמקבלים על זה שכר גדול.

והגית בו יומם ולילה - רבי ישמעאל לומד מזה שאף מי שלמד את כל התורה אסור לו ללמוד חכמת יוגית, דאין לך שעה שאינה יום או לילה. ולרבי שמואל בר נחמני פסוק זה אינו חובה או מצוה אלא ברכה שבירך הקב"ה את יהושע, שכיון שדברי תורה חביבים עליו ביותר דכתיב ”לא ימוש מתוך האהל”, ממילא יזכה ל"לא ימוש" - שלא ישכח תורתו.

עוד אמר רבי ישמעאל שדברי תורה לא יהיו חובה על האדם שירצה להפטר מחובה זו, ואינו רשאי לפטור עצמו מהם בלימוד מעט. רש"י. עוד ביארו התוס' (ד"ה לא) שהכונה שלא יעסוק רק בתורה או רק במלאכה, אלא יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ. אי נמי הכונה שלא עלך המלאכה לגמור ללמוד כל התורה, אבל אי אתה בן חורין להבטל.

מידת בשר ודם להסית את חבריו מדרכי חיים לדרכי מיתה, ומידת הקב"ה להסיתו מדרכי מיתה לדרכי חיים, דכתיב ”ואף הסיתך (הקב"ה ללמוד תורה) מפי צר” והיינו להצילו מהגיהנום שפיו צר, כדי שהעשן יהיה צבור בתוכו וידונו הרשעים באש ובעשן, (ומ"מ הגיהנום עצמו אינו צר, והוכן גם למלך -ת"ח שפרש מן התורה, ויש בו עצים הרבה), ושכר התורה מלבד ההצלה מהגיהנום גם "נחת שלחנך מלא דשן".

לחם הפנים

שני שלחנות היו באולם מבפנים ליד פתח ההיכל, אחד של שיש (כתבו התוס' (ד"ה אחד) שהגויסא ברוב הספרים שיש, וכן מוכח בשקלים (ט), ומבואר שם על עשו של כסף מפני שהוא מרתוח, ואף שנעשה נס שהלחם נשאר חם, אין סומכם על הנס. ושם בשקלים הגויסא בכל הספרים של כסף) שעליו היו מניחים לחם הפנים בכניסתו, ואחד של זהב שעליו היו מניחים לחם הפנים ביציאתו, ולא היו מניחים

אותו על השלחן של שיש אלא להראות שמעלין בקודש ואין מורידין. ועוד שלחן של זהב היה בפנים, שעליו היה לחם הפנים תמיד.

הוצאת הלחם הישן והכנסת החדש - לת"ק היו כננסים שני כהנים עם שני סדרים של לחם הפנים, ושני כהנים עם שני בזיכים, וארבעה כהנים כננסו לפניהם כדי להוציא את הסדרים והבזיכים הישנים, המכניסים עומדים בצפון דראוי שמסדרי העבודה יעמדו בצפון שקדושתו חמורה, ופניהם לדרום, (וסתמא כמ"ד שאורך השלחנות למזרח ומערב ורוחבם לצפון ודרום) והמוציאים עומדים בדרום ופניהם לצפון, והיו מכניסים תוך כדי ההוצאה דכתיב ”לפני תמיד”. ולרבי יוסי אף אם מניחים אח"כ היה מתקיים בזה ”לפני תמיד” שהכונה בזה שלא ילין השלחן בלא לחם.

חלוקת לחם הפנים-

הכהנים יצאו ונתנו את הלחם על שלחן הזהב שהיה באולם, והקטירו את הבזיכים, וחילקו את החלות לכהנים.

אם חל יום הכיפורים בשבת שא"א לאוכלם היו החלות מתחלקות בערב ולא למחרת, דאחר זמנו כנסתלקו הם נפסלים בלינה, (וכשחל יום הכיפורים בערב שבת, השעיר טטאת של מוסף שנעשה בחוץ נאכל לכהנים בערב אע"פ שא"א לבשלו בשבת, והכהנים הבבליים היו אוכלים אותו חי מפני שדעתן יפה. ולא היו בבליים אלא אלכסנדריים, וכיון שהיו חכמי ארץ ישראל שונאים אותם את הבבליים (לפי שלא עלו בימי עזרא. תוד"ה ששונאין), קראום על שם הבבליים לגנאי על שאכלו את השעירים חיים, ואף דמצוה קעבדי שלא יבוא לידי נותר, הרגילו עצמם לעשות כך בכל השנים, ומיחזי כרעבתנותא. שם).

ק. חיוב עמידת הלחם והבזיכים על השלחן ז' ימים - אם סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכים רק במוצאי שבת והקטירים בשבת הבאה פסול משום מחוסר זמן, דלא היה על השלחן אלא ששה ימים, וא"א לתקן ע"י שישיהא את הלחם לשבת הבאה, דכיון שהלחם נסדר בשבת כדינו, קידשו השלחן והוא יפסל בלינה, ובאופן זה אין חייבים עליהם משום פיגול אם הקטיר את הבזיכים ע"מ לאכול מן הלחם למחר, כיון שלא קרב המתיר כמצוותו, ולא חל על הלחם דין נותר כיון שאינו ראוי לאכילה, וטמא האוכלו אינו חייב כרת. דרק בניית לטהורים חייב כרת. וכן אם סידר את הלחם והבזיכים בשבת, והקטיר את הבזיכים למחרת, פסול ואין חייבים משום פיגול ונותר וטמא. ואם סידר את הלחם והבזיכים למחר לאחר השבת, אם הקטיר את הבזיכים בשבת פסול, אלא ימתין לשבת הבאה, דאפילו אם הם על השלחן ימים רבים אין בכך כלום, ולא נפסל בלינה כיון שאין השלחן מקדשם אלא בשבת.

קדושה בכלי לפני זמנו - תמיד שנשחט בלילה יצא לבית השריפה מפני ששחיטה בלילה פוסלתו, (ולפי שאירע פעם אחת שעלה מאור הלבנה וחשבו שהאיר המזרח ושחטו תמיד בלילה, היה אומר להם הממונה (כתבו התוס' (ד"ה אמר) שרש"י ביומא (כ"ח.) פירש שהממונה הוא הסגן, והתוס' כתבו דשמא הכונה לממונה על הפייסות) צאו וראו אם האיר היום והגיע זמן השחיטה, ומתתיא בן שמואל שהיה ממונה על הפייסות שהיו מפייסים כשהאיר היום מי שחט ומי זורק, היה שואל 'האיר פני כל המזרח עד שבחברון' (ואמר חברון כדי להכיר ישיני חברון) והצופה אומר 'הן'). ואפי' עולת העוף שנמלקה בלילה, ומנחה שנקמצה בלילה, יצאו לבית השריפה. כתב רש"י דקמ"ל בעולת העוף ובמנחה, שאע"פ שאינם קרבן זאינם באים בציבור יצאו לבית השריפה. והתוס' (ד"ה אלא) כתבו שהחידוש שאע"פ שאינם בכלל "ביום זבחהם", נפקי מ"ביום צוותו". ומשום קודם התמיד לא מיפסלא, דאין זה אלא למצוה בעלמא כמבואר לעיל (מ"ט:). והיו שורפים לאחר עלות השחר. ונקמצה לאו דווקא, דאפילו לא נקמצה נתקדשה בכלי ותפסל בלינה.

ואינו יכול להחזיר את הקומץ למנחה, משום שכלי שרת מוקדשים אף שלא בזמנם, והיינו שמקדשים ליפסל כגון בלינה ובמחוסר כיפורים או כגון דהכא במחוסר זמן, אבל להכשירו ליקרב אינו קדוש אלא בזמנו (של יום כגון סתם קרבנות ביום, ושל לילה כגון מנחת נסכים (וי"מ הטבת נרות, ולא שייך על זה לשון קרב. תוד"ה בלילה) בלילה, ושל יום או לילה בין ביום ובין בלילה), והקומץ קרב ביום דכתיב "ביום צוותו", אמנם כל זה בלילה, דקסבר שהלילה אינו נחשב מחוסר זמן, אבל אם עדיין לא הגיע יום הקרבנות, כדאיתא לעיל לענין לחם הפנים שסידרוהו ביום ראשון, היו מחוסר זמן, ולפי זה צ"ל שלפני ליל שבת סילקו את הלחם מהשלחן, או דנימא שכיון שסידרו שלא כמצוותו היו כמו שסידרו קוף ואין השלחן מקדשו אפילו בזמנו, אבל קומץ חשיב כמצוותו, דלילה אין מחוסר זמן.

ק: לחם הפנים היה נאכל לא לפני היום התשיעי לאפיותו, מפני שהיה נאפה בערב שבת ונאכל בשבת הבאה, ואם חל יו"ט בערב שבת היה נאפה בחמישי ונאכל ביום העשירי, ואם חלו לפני שבת שני ימים טובים של ר"ה היה נאפה ברביעי ונאכל ביום האחד עשר, ואף שהיום האחד עשר הוא יוה"כ, ואין נאכלים אלא במוציא יוה"כ, חשיב היום האחד עשר, דבקדשים הלילה הולך אחר היום. רש"י.

והתוס' (ד"ה שני) כתבו ששני ימים טובים של ר"ה נעשו כשכבאו עדים מן המנחה ולמעלה, ובאופן זה עיקר ר"ה הוא ביום השני (הויים הראשון קודש לחומרא בעלמא שלא יזלזלו בו לשהג בהאח) ומזמנו מתחילים את חודש תשרי, ונמצא שיוה"כ חל באחד בשבת ולחם הפנים נאכל בשבת, ואם באו עדים לפני מנחה לא עבדיןן אלא חד יומא ולמחרתו חול, ואף שכבר אפו את הלחם בערב יו"ט שהוא יום רביעי, חוזרים ואופים לחם אחר בערב שבת, כדי לקיים "לחם חום" ככל שנוכל, והלחם הראשון נפדה ונאכל, ואף דאמרינן (לקמן ק"א.) כל הראוי למנחב אינו יוצא מידי מנחב לעולם, היכא שיש תקנה בדבר לא אמרינן הכי. אך קשה שהרי רק לאחרים שסוברים שלעולם עושים חודש אחד מלא ואחד חסר ויה"כ יוכל לחול באחד בשבת, ומשנה זו שנויה בעירקין (ח.) וקתני רישא אין פוחתין מישישה חדשים המעוברין בשנה ולא נראה לעבר יותר על שמונה, ומשמע התם דאתאי דלא כאחרים.

לת"ק אין אפיית לחם הפנים דוחה שבת או יו"ט, ולרשב"ג בשם רבי שמעון בן חסגן דוחה יו"ט אבל לא יום הכיפורים.

וכתבו התוס' (ד"ה ואינו) דאיתא בפסחים (מ"ז.) שאף למ"ד צורכי שבת נעשים ביו"ט מדאורייתא, וכ"ש צורך יו"ט עצמו, לחם הפנים אינו נאפה ביו"ט, דאמר קרא "לכם" ולא לגבוה, ורשב"ג סובר כאבא שאול שדורשים "לכם" ולא לנכרים. ורש"י שם מוחק תיבות 'ואינו דוחה את יום צום', דאין צום בזמן אפיית שתי הלחם, ובחנים מוחק, דנקט יום צום משום לחם הפנים, דעל שניהם רשב"ג חולק.

שתי הלחם היו נאכלים לא לפני היום השני לאפיותם, מפני שהיו נאפים מערב יום טוב ונאכלים ביום טוב, ואם חל יו"ט אחר השבת נאכלים ביום השלישי.

נדרים ונדבות אין קרבים ביו"ט, מדאורייתא.

המנחות והנסכים

פדיון קדשים

ישנם ב' דרגות של קדושה בקדשים, קדושת דמים וקדושת הגוף, ויש חילוק ביניהם בענין הפדיון, קדושת דמים יש לה פדיון, אבל קדושת הגוף אין לה פדיון דכתיב 'ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לד', כל אשר יתן ממנו לד' יהיה קודש, לא יחלפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב, ואם המור ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ומתורתו יהיה קודש", אמנם בהמת קרבן שנפל בה מום קבוע (לאפוקי מום עובר) יש לה פדיון, דכתיב 'ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לד', והעמיד את הבהמה לפני הכהן. והעריך אותה הכהן בין טוב ובין רע, כערכך הכהן כן יהיה". ולהלן יבוארו כמה מדיני פדיון קדשים.

מנחות או נסכים שנטמאו לפני שקדשו בכלי שאין בהם קדושת הגוף אלא קדושת דמים, יש להם פדיון, והקדושה חלה על הדמים, אבל אחר שקדשו בכלי אין להם פדיון.

שיטת שמואל שגם למנחות ונסכים טהורים יש פדיון לפני שקדשו בכלי, דכיון שלא קדשו בכלי הוי קדושת דמים, וקדושת דמים יש לה פדיון, אבל אחר שקדשו בכלי אין להם פדיון. ואף שבעל מום יש לו פדיון אף אם הוא קדוש קדושת הגוף, ובעל מום איקרי טמא דכתיב "ואם כל בהמה טמאה וכו' והעריך אותה הכהן", והיינו שבעל מום יפדה, (דאילו טמאה ממש כגון סוס וגמל וחומר הא כתיב "ואם כל בהמה טמאה", ומ"מ במום עובר אין נפדים דכתיב "אשר לא יקריבו ממנה"), מ"מ לא מצינו פדיון אחר שקדשו בכלי שרת, ואף בעלת מום אחר שקדשה בכלי שרת כגון ששחטה אין לה פדיון.

ק"א. עופות ועצים ולבונה וכלי שרת אין להם פדיון אף משנטמאו, דלא נאמר פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום. **מתני'**. כתבו התוס' (ד"ה העופות) דמייירי בשקדם הקדשם למומם, אבל קדם מומם הקדשים יש להם פדיון. עוד כתבו התוס' (ד"ה וכלי שרת) שלרבי נחמיה (מציעלה יו"ט) דס"ל שיש מועל אחר מועל בכלי שרת ניהא הא דאין להם פדיון, ואף לרבנן דס"ל שאין מועל אחר מועל מדרבנן אין להם פדיון, כדמשמע בגמרא שזה גזירה כיון דלא שכיחי.

הגמרא מבארת שעופות אין להם פדיון משום שקדושתם קדושת הגוף אף בלא קדושת כלי, דהם עצמם קרבים, אבל עצים ולבונה שלא קידשם בכלי וכלי שרת שנטמאו, צ"ב למה אין להם פדיון שהרי אינם קדושים בקדושת הגוף דהם מכשיירי קרבן, והיה מקום לבאר שאינם נפדים משום שהם כמו טהורים, שהרי עצים ולבונה אינם אוכל אלא מחיבת הקודש דכתיב "והבשר" לרבות עצים ולבנה, וממילא היינו דווקא כששיפה וניסר את העצים לחתיכות נאות הראויות למערכה, אבל כל כמה שלא שיפה את העצים לא הוכשרו לקבלת טומאה, ולבונה כל כמה שלא קידשה בכלי שרת לא הוכשרה לקבל טומאה, וכלי שרת כיון שיש להם טהרה במקוה אינם נפדים, אבל לשיטת שמואל שגם טהורים נפדים והני כטהורים ניהו, צ"ל שאלו אין נפדים משום שאינם מצויים ואם יפדו לא ימצאו הגזברים אחרים תחתיהם לצורך העבודה, ואף עצים אינם מצויים, שהרי עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח.

טומאה בעצי המערכה - שיטת התוס' (ד"ה א"ע) שקודם שיפוי העצים מקבלים טומאה מדרבנן, ואחר השפוי בקדרום שהוא כלי שרת מקבלים טומאה מדאורייתא, שהיה להם כל שרת מיוחד לעצים לשפשפם ולנסרם וליפותם בכדי שיעשו בקיעות יפות. ורש"י בזבחים (ל"ד.) מבאר שקבלת

טומאה דאורייתא היינו בעצים שחתה במחנתו כלי שרת מעל המזבח עם חגלים, וא"כ הכשר ע"י שיפוי גזירין דהכא דרבנן, והתוס' מקשים על דבריו.

מעילה אחר מעילה בהקדש - כתבו התוס' (שם) דאיתא בתוספתא שהשואל קרודם של הקדש מחבירו, ביקע בו ובא חבירו וביקע בו כולם מעלו, נתנו לחבירו וחבירו לחבירו הראשון מעל והשני לא מעל. וכתבו התוס' דמייירי בקרדום שאינו כלי שרת, דאינו מיוחד לעצי המערכה, ומייירי בקרדום המסור ליד גזבר, וכאשר נתנו לחבירו הקרדום יוצא כולו מרשות הקדש, (דאיתא במעילה (י"ט): אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בבמהה וכלי שרת בלבד, ולא בקדושת דמים כיון שזה יוצא לחולין), אבל כשהגזבר מבקע בו וסבור שהוא שלו אינו מוציא מרשות הקדש אלא את הגאת הביקוע, ערדיין הוא בידו, ואין הקרדום מתחיל ע"י הביקוע, ולכן גם אחרים שמבקעים בו מועלים, אבל איניש דעלמא שידוע שהקרדום של הקדש ומבקע בו, הוי גזילה והקרדום יוצא מרשות הקדש ומתחללת קדושת הדמים בכך, ואפילו אם אין דעתו לגזול אלא דעתו להחזיר לאחר הביקוע, הא קיימא לן (בב"ס"ח.) שואל שלא מדעת גזלו, דאפילו נתכיון להיות שואל להוי כאילו מתכוין לגזול וקם כוילה ברשותיה. והא דאיתא בב"מ (צ"ט.) שהמשאיל קורדום של הקדש מעל לפי טובת הנאה שבו וחבירו מותר לבקע בו בתחילה, מייירי בסתם משאיל שהוא סבור שזה שלו, ולכן לא מעל אלא בטובת הנאה, אך נראה שלא כל הקרדום יצא לחולין, כיון שהוא סבור שהוא שלו ואינו מתכוין להוציא את הקרדום מרשותו, ומ"מ חבירו מותר לבקע בו כיון שהגאת הביקוע יצאה לחולין כיון שאינה מסורה לו. והא דאמרינן (ערכין כ"א.) שהמשכיר בית והקדישו מעלה שכר להקדש, ופריך כיון דמעל נפיק לחולין, אין הוכנה שכל הבית יצא לחולין, אלא השכר יצא לחולין.

והא דתניא **שהמתפיס תמימים לבדק הבית אין פודים אותם** אלא לצרכי מזבח לצרכי קרבנות, גם בזה יכול שמואל לבאר דאין להם פדיון כיוון דלא שכיחי, כיוון שמצויים מומים הפוסלים, שהרי אף מום בדוקין שבעין פוסל.

שיטת רב כהנא, ורבי אושעיא (לחד לישנא), שרק טמאים נפדים אבל טהורים אין נפדים.

שיטת רבי אלעזר שכולם (כ-ל המנחות) נפדים רק כשהם טמאים, חוץ מעשריות האיפה של מנחת חוטא שנפדית אפילו כשהיא טהורה, שהרי אמרה תורה בכבשה או שעירה ובתורים "מחטאתו" ובמנחה כתיב "ועל חטאתו" "מחטאתו" היינו אפילו במוקצת חטאתו, שאם היה עשיר כשטימא מקדש והפריש מעות לכבשה או שעירה והעני, יביא ממקצת הדמים תורים או מנחה והשאר חולין, ובמנחה כתיב "על חטאתו" שעל שטיפ יוסיף שאם היה עני והפריש עשריות האיפה והעשיר, יפדנה ויוסיף עליה מעות ויביא כבשה או שעירה.

טומאת אוכלין באיסורי הנאה לרבי שמעון

שיטת רבי שמעון שטומאת אוכלין לא שייכת באיסורי הנאה, דכתיב בטומאת אוכלין "מכל האוכל אשר יאכל", והיינו דבר שאפשר להאכילו לאחרים. אמנם דבר שעכשיו אסור בהנאה, אבל היתה לו 'שעת הכושר', מטמא טומאת אוכלין. והגמרא זנה בדבריו מה נחשב 'שעת הכושר' לענין זה, ובאלו איסורי הנאה מודה ר"ש שהם מטמאים טומאת אוכלין.

ק"א: איסורי הנאה (-ערלה, ושור הנסקל ששחטו לאחר שנגמר דינו, שאם נסקל ממש מטמא טומאה חמורה דנבילה), **ועגלה ערופה** (ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן. וכתבו התוס' ד"ה ועגלה) דמייירי שנשחטה ולא נערפה, דאינה נבילה, וקסבר ירידתה לנחל איתן אוסרתה, ולמ"ד עריפתה אוסרתה י"ל דסבר שעגלה שנשחטה כשרה. אי נמי כשנערפה, ועריפתה מטרתה מידי נבילה), ו'**צ'פזורי מצורע** ששחטם, ו**פטר חמור** שנשחטו לעובד כוכבים ועדיין הוא מפרנס שאין בו טומאת נבילה, ופטר חמור אסור בהנאה כל זמן שלא נפדה כיון שהוא קדוש בבכורה. ל"א אפילו נבניה נ"מ בפחות מכזית המצטרף לפחות מכביצה אוכלין להשלים לכביצה, ובשר בחלב למ"ד (חולין קי"ד:) שזה אסור בהנאה) **מטמאים** טומאת אוכלין. ולר"ש **איסורי הנאה** אינם מטמאים טומאת אוכלין, דכתיב "מכל האוכל אשר יאכל", דווקא אוכל שאפשר להאכילו לאחרים נחשב אוכל, אמנם **בשר בחלב** מטמא טומאת אוכלים אף לר"ש כיון שהיתה לו שעת הכושר, דאם היו שרויים יחד אינם נאסרים עד שיבשלם, (אבל לאחרים לא היתה שעת הכושר לקבל טומאה, ולא הותרו מעולם, ואפילו שור הנסקל קודם שנגה, דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת, וגם אינה מקבלת טומאה מחיים), ו**עוד דס"ל לר"ש שבשר בחלב מותר בהנאה** (דילפינן מטריפה דכתיב "לכלב תשליכנו אותו"), וא"כ זה דבר שאפשר להאכילו לאחרים. וכתבו התוס' ד"ה פיגל) שעולה לר"ש מטמאה טומאת אוכלין, וחשיב יכול להאכילה לאחרים, דאכילת מזבח שמה אכילה, דהא עצים ולבונה לר"ש מקבלים טומאה משום אכילת מזבח, דאי מושם אכילת מזבח, זה לא מספיק להחשיבה יכול להאכילה לאחרים.

דעת רבי אושעיא בדעת ר"ש-

רבי אושעיא מחדש שלר"ש גם **המפגל במנחה** אינה מטמאה טומאת אוכלין, כיון שא"א להאכילה לאחרים, והיינו אם לא היה לה שעת הכושר, כגון שהקדישוה במחובר. ואף למ"ד שיכולים לפדות גם מנחה טהורה, מ"מ כיון שלא נפדתה נחשב שלא היה לה שעת הכושר, דאף שר"ש סובר שפרה אדומה אע"פ שהיא אסורה בהנאה מטמאה טומאת אוכלין כיון שהיתה לה שעת הכושר (ענין זה מבואר היטב בב"ק ע"ז. תוד"ה ההיא), וביאר ריש לקיש שטעמו הוא משום שאפשר לפדותה אף כשהיא ע"ג המערכה שלה ואפילו נשחטה, שאני התם שהיא עומדת ליפדות, דאם

מצא אחרת נאה הימנה מצווה לפדותה, ולכן כל העומד ליפדות כפדוי דמי, אבל מנחות שאין מצווה לפדותם, לא נחשב שהיה להם שעת הכושר.

ולפ"ז **זבח שלן לפני זריקה** מטמא טומאת אוכלין לרבי שמעון, כיון שהיתה לו שעת הכושר, דהיה מצווה ויכול לזרוק את דמו, אמנם היכא שלא היה שהות ביום לזרוק את הדם אינו מטמא טומאת אוכלין.

ק"ב, ולפ"ז הא דאמר ר"ש **שפיגול בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים** אינו מטמא טומאת אוכלין, מייירי בפיגל בשחיטה, אבל אם פיגל בזריקה מטמא טומאת אוכלין, כיון שיש מצווה לזרוק בלא מחשבת פסול, דאסור לשנות בקדשים, והיה יכול לזרוק בלא מחשבת פסול, ונמצא שהיה לה שעת הכושר.

רב נחמן סובר בדעת ר"ש שבהמה נחשב שהיה לה שעת הכושר משום שיכול לפדותה ומחוסר פדיה לאו כמחוסר מעשה דמי, דדברים בעלמא נינהו, אבל מה שהיה יכול לזרוק את הדם בהכשר לא נחשב שעת הכושר, ולכן אף זבח שלן והיה שהות לזרוק את הדם, או שפיגל בזריקה, אינו מטמא טומאת אוכלין. וכתבו התוס' (ד"ה דאי) דלית ליה הא דאמר רבי אלעזר ברבי שמעון (לעיל ע"ט:) דהיכא דנתקבל הדם בכוס ונשפך אמרינן כזרוק דמי. אמנם היכא שלבסוף הדם נזרק, י"ל דמודה דמעיקרא כזרוק דמי.

והנה מצינו לענין מעילה שרבי יהושע אמר שהכלל בזה הוא שבהמה שהיה בה שעת התר לכהנים, כגון שלנה או שנטמאת או שיצאה, אין בה מעילה דלאו קדש ד' הם, אע"פ שעכשיו אין לה שעת התר, אבל אם לא היה בה התר לכהנים כגון שחישב בה מחשבת חוץ למקומה או חוץ לזמנה, או שהקבלה או הזריקה היתה ע"י פסולים, יש בה מעילה. וממה שבהמה שלנה נחשב שהיה לה שעת הכושר מבואר שהתר זריקה נחשב כשעת הכושר. ואמר רב אשי שאין להוכיח ממעילה לטומאה, דבמעילה שהיא בגלל הקדושה, כיון שהיה ראוי לזרוק את הדם פקעה הקדושה דכל העומד לזרוק כזרוק דמי, ושוב אין הקדושה חוזרת, אבל בטומאה שהנדון הוא אי חשיב אוכל, כיון שאינו יכול לזרוק לא חשיב אוכל.

ואין לומר שהכונה ראויה לצאת או להטמא או ללון והיינו שנורק הדם בלא פסול והיא ראויה להפסל רק באחד הפסולים הנ"ל, ד**התנא תלה את החילוק האם היתה שעת התר לכהנים** ומשמע שעכשיו אין לה, שנראה לזרוק ולא נזרק, והיינו משום שהיה יכול לזרוק, **ולא אם יש לה שעת התר לכהנים**. עוד מביא רש"י גירסא שלא גורסת 'וראויה ללון' והכונה שלנה בשעה שראויה להפסל ביוצא וטומאה, והיינו לאחר זריקה, שאין לה פסול אחר, דאם לן הדם היא לא ראויה להפסל אלא פסולה ממש. והתוס' (ד"ה ה"ג לא) ביארו שתיזוץ הגמרא הוא שעדיין לא אירע בה שום פסול אלא היא ראויה ללון או לצאת או להטמא, ואין מועלין משום דעומד לזרוק כזרוק דמי.

ק"ב: עוד מצינו לענין אשם תלוי הבא באופן שהיו לפניו חתיכת חלב וחתיכת שומן ונאל אחת ואינו יודע איזו היא, **שהמביא אשם תלוי נודע לו שלא חטא**, אם זה נודע לו לפני השחיטה, לר"מ יצא וירעה בעדר והוי חולין כיון שלא חטא. ולחכמים ירעה עד ייסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה דמתןן שליבו נוקפו גמר ומקדיש לה, ולרבי אליעזר יקריבוהו, שאם אינו בא על חטא זה יבוא על חטא אחר דס"ל שאדם מתנדב אשם תלוי בכל יום. ואם אחרי שנשחט נודע לו שלא חטא, הדם ישפך והבשר ישרף דזה חולין שנשחטו בעורה. ואם כבר נזרק הדם ואח"כ נודע לו שלא חטא, **הבשר יאכל** לכהנים, דמתחילתו על הספק הוא בא, ובשעת הכפרה והיינו הזריקה עדיין היה ספק, וכיפרה ספיקה והלכה לה. ולרבי יוסי שפלו הוא הדם במזרק הבשר יאכל. לרבא רבי יוסי סובר כר"ש שכל העומד לזרוק כזרוק דמי, וא"כ מבואר שגם לענין אכילה חשיב שהיתה לו שעת התר ולא רק לגבי מעילה, ודלא כרב אשי ורב נחמן. והגמ' דוחה שטעמו של רבי יוסי הוא דס"ל שכלי שרת מקדשים פסולים שאינם פסולים לגמרי אלא כהאי גוונא ליקרב.

נותר ופרה מטמאים טומאת אוכלין לר"ש אע"ג דכל העומד לישרף כשרוף דמי, מפני שחיבת הקודש מכשרתן מדרבנן, אמנם מדאורייתא מסתפק ריש לקיש (בצירד (-המקום היבש) של מנחות) אם חיבת הקודש מכשירה למנות בו ראשון ושני לשרוף גם את השני, או לא.

דין המביא מנחה ממה שהתחייב

המשנה בהבאת המנחה והחליף מחבת במרהשת או איפכא, אם כשהתנדב אמר הרי עלי וכו', מה שעשה עשוי דו"ל שלא לשם נדרו הביאה אלא נדבה אחרת היא, וידי חובתו לא יצא, (ולר"ש יצא י'די חובתו דקסבר קביעותא דמנא לאו כלום הוא), ואם כשהתנדב היה עשרון סולת מונח לפניו ואמר הרי זו וכו', הרי זו פסולה כיון שקבע לה כלי, (שכלי שרת מקדשים ליפסל אף שאין מקדשים ליקרב).

וכן המתנדב שתי עשרונים ואמר שיביאם בכלי אחד והביא בשני כלים או איפכא, אם כשהתנדב אמר הרי עלי וכו', מה שעשה עשוי, וידי חובתו לא יצא, דהיכא שנדר בכלי אחד לא נדר

להביא אלא קומין אחד, ועוד דמנחה חסירה היא בכל כלי, והיכא שנדר בשני כלים והביא בכלי אחד הויה מנחה יתירא ומיעט בקמצים, שהוא נדר להביא ב' קמיצות ולא קמץ אלא אחד, ואם כשהתנדב אמר הרי אלו וכו', הרי זו פסולה (א"כ יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה), ואף באומר הרי עלי אם כששינה להביא בשני כלים במקום כלי אחד אמרו לו שזה לא כמו שנדר ולא שעה לדבריהם והקריבם בשני כלים, פסולה, דאם הביאה לשם נדבה אחרת היה לו לומר להם זאת, ואם העבירה לכלי אחד כשרה, לכן אם החליף משני כלים לכלי אחד והעבירה לשני כלים כשרה, ואם נתנה לכלי אחד הרי זה כשתי מנחות שנתערבו דאיתא לעיל (כ"ג.) שאם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה כשרות, ואם לאו פסולת. רש"י. עוד ביארו התוס' (ד"ה כשתי) דמייירי כגון שאמרו לו בשתי כלים נדרת והקריבן בשתי כלים וחזר ונתן בכלי אחד, וקמ"ל שאע"פ שמתחילה הביא בכלי אחד, עכשיו דינה כשתי מנחות שנתערבו.

ק"ג. קביעה אינה מעכבת אלא אם קבע בשעת הנדר, אבל קביעה של שעת הפרשה שאמר אביא זו לשם נדר במחבת, ובשעת נדר אמר הרי עלי מנחה סתם, אינה מעכבת, דכתיב "כאשר נדרת" ולא כאשר הפרשת.

דין המתחייב מנחה שאינה כדין

להלן יבואר מה הדין במתחייב מנחה באופן שאין כזו מנחה, האם הל עליו חיוב מנחה כנינה, או שהוא פטור לגמרי, ומדוע.

האומר הרי עלי להביא מנחה מן השעורים, יביא מן החיטים, הרי עלי מנחה קמח, יביא סולת. בלא שמן ובלא לבונה, יביא עם שמן ולבונה. חצי עשרון, יביא עשרון שלם. עשרון ומחצה, יביא שניים. ורבי שמעון פוטר מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים. מתני'.

חזקיה אמר שמתני' כבית שמאי דס"ל תפוס לשון ראשון, (כדתנן האומר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה שלא שייכת בהם נזירות, בית שמאי אומרים הרי זה נזיר מן היין, דתפוס לשון ראשון, ובית הלל אומרים אינו נזיר). וחזקיה חזר בו מדבריו, ודייק ממתני' שדווקא באמרו מן השעורים יביא מן החיטים, כיון שאדם טועה בזה, אבל האומר שיביא מן העדשים אינו מביא מנחה כלל והוי נדר ופתחו עימו ולא נתכין להביא כלום.

כתבו התוס' (ד"ה הא) שבנידר (ט.) מפרש טעמיה דב"ש דסבר לה כר"מ דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה, וכיון דאמר הריני נזיר הוה נזיר, וכשאמר מן הגרוגרות מונתו להשאל על הנזירות, ב"ש לעטמיהו דאמרי אין שאלה בהקדש וממילא גם אין שאלה בנזירות, ואפילו בתוך כדי דיבור אינו יכול לחזור בו. ובית הלל סוברים כר"ש שפוטר מפני שלא התנדב כדרך המתנדבים, והיינו שמעיקרא היתה כוונתו לכך. והקשו התוס' דא"כ נתלה את מחלוקתם רק במחלוקת אם יש שאלה בנזירות. ותיצרו התוס' שבאמת י"ל שמחלוקתם אינה תלויה רק אם יש שאלה לנזירות או לא, וכונתו הגמרא שם לבאר את המחלוקת גם אם נאמר שב"ה סוברים כמ"ד אין פותחים בחרטה, וב"ש סוברים פותחים בחרטה. ועוד י"ל שכיון שרבי יהודה סובר שלכו"ע אינו נזיר, דסבירא להו כר"ש, וכל המחלוקת היא אם הוא מותר בגרוגרות, ולכן העדיפה הגמרא לבאר שב"ה סוברים כר"ש. עוד כתבו התוס' (ד"ה הריני) שבתוספתא מבואר שהמחלוקת בהריני נזיר מן הגרוגרות היא בדין כינוי בנינים, ואיתא בירושלמי דקרא אינשי לגרוגרות תירוש, ופירש ר"ת שכששואלים אותו אומר כך היה בליבי.

לרבי יוחנן מתני' אף לבית הלל, ובאומר שאם היה יודע שאין נודרים כך היה נודר להביא מן החיטים, ולדבריו הנודר מן העדשים אינו מביא מנחה כלל, ואמר רבי יוחנן שלדברי חזקיה אף הנודר מן העדשים יביא מן החיטים, ואין ראיה ממתני', דדילמא קמ"ל מתני' שאפי' בשעורים שאפשר לומר שטעה דיחיד מביא מנחת קנאות מן השעורים מ"מ אומרים תפוס לשון ראשון.

ק"ג: זעירי מחדש שאם בשעת הנדר (כשהתנדב מן השעורים או קמח או בלא שמן ולבונה או חצי עשרון או עשרון וחצי) לא אמר 'מנחה' שבזה י"ל שנתכין למנחה גמורה, אלא אמר 'מנחת' דאשעורים קאי, אינו מביא מנחה כלל דליכא למימר תפוס לשון ראשון, ל"א שאמר הרי עלי שעורים, דודאי לשעורים איכון, ולפ"ז באומר הרי עלי מנחה עשרון ומחצה, כיון דאמר מנחה התחייב בעשרון, וכשאמר ומחצה לאו כלום הוא, ומתני' מייירי שאמר הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון, שכשאמר הרי עלי מנחה התחייב בעשרון, וכשאמר חצי עשרון לאו כלום הוא, וכשחזר ואמר עשרון התחייב עוד עשרון. ולפ"ז רבי שמעון אמר את דבריו בשיטת רבי יוסי שסובר שלא אזלינן בתר לשון ראשון לחודיה אלא אף בגמר דבריו האדם נתפס ופרושי קמפרש.

שיעור המנחה שאפשר להביא בכלי אחד

שיעור המנחה הוא לכל הפחות עשרון, ויש מנחות ששיעורם יותר מעשרון (מגון ג' עשוינים לפר ושני עשוינים לאלו), וכן במנחת נדבה ניתן להתנדב יותר מעשרון. ולהלן יבואר כשהתנדב יותר מעשרון האם מביאים בכלי אחד (וקומץ קמיצה אחת. ולגבי כמו השמן לרבנן (פ"ח.) גם בכלי אחד מביא לוג לכל עשרון, ולראב"ז מביא לוג לכל הכלי), או שצריך להביאם בשני כלים.

מתנדב אדם מנחה של שישים עשרון ומביאם בכלי אחד, אבל משישים ואחד מביא שישים בכלי אחד ואחד בכלי שני.

לת"ק (וכן מצינו שאמר ר' יהודה בר אילעאי) טעם דין זה הוא מפני שהציבור מביא ביו"ט ראשון של חג שחל בשבת, ס"א עשרונים (ל"ט עשרונים ליי"ג פרים גז' ה עשרונים לפר, וי"ד עשרונים ל"ד כבשים, וד' עשרונים לב' אילים, וב' עשרונים לב' תמידים, וב' עשרונים לב' מוספים), ודי שהיחיד יהיה עשרון אחד פחות מהציבור.

לרבי שמעון אין זה הטעם, שהרי לא הביאו את כולם בכלי אחד, דאם עירבם הם פסולים כיון שחלקם למנחת הפר וחלקם לכבשים, אלו של פר בלילתם עבה שני לוגין לעשרון, ואלו של כבשים בלילתם רכה רביעית ההין לעשרון, והם בולעות זו מזו ונמצאז זו חסירה וזו יתירה, אלו נבללים בשחרית ואלו נבללים בבין הערבים, ואין נבללים יחד. אלא הטעם הוא דכתיב "וכל מנחה בלולה בשמן" - הבא מנחה שראויה להבלל, ורק עד שישים יכולים להבלל יחד. והיינו אליבא דראב"י (פ"ח, ת) שאפילו למנחה של שישים עשרון מביאים לוג אחד. אמרו לו וכי בשישים נבללים ובשישים ואחד אין נבללים, אמר להם כל מידות חכמים הם בצמצום, וכדמצינו שאדם טובל במ' סאה ולא במ' סאה חסר קורטוב, וכן כביצה מטמא טומאת אוכלין ולא כביצה חסר שומשום, וכן ג' על ג' מטמא מדרס ולא ג' חסר נימא אחת. ואף שאם לא בלל כשר, מ"מ כיון שהוא ראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, אבל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו דבעינן שיהא ראוי להבלל.

דם נבילה - לב"ש הוא טהור, ולב"ה מטמא ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. וביארו התוס' (ד"ה הואיל) שיש איזה רבוי שדם נבילה מטמא, ומסתבר ששיעורו ברביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית, ואין הטעם מוחמת שהדם נחשב ככבש.

"והיו חייך תלואים לך מנגד" זה הלוקח תבואה משנה לשנה ואין לו קרקע לזרוע, ואינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה לקנות תבואה, "ופחדת לילה ויומם" זה הלוקח תבואה מערב שבת לערב שבת, "ולא תאמינן בחיין" זה הסומך על הפלטר.

נדבת נסכים

ק"ד

מצינו מנחת נסכים בשיעורים אלו, אבל **מתנדבים** שלשה דחזו לכבש ארבעה דחזו לאיל וששה דחזו לפר או יותר דשבע ראויים ג' לכבש וד' לפר, ושמונה ראויים לשני אילים, ותשע ראויים לפר וכבש, ועשר ראויים לפר ואיל, וי"א ראויים לב' אילים וכבש, וכן לעולם. והקשו התוס' (ד"ה אין) דאמרינן לעיל (ק"ג,) גבי מנחות שאם אמרו חצי עשרון יביא עשרון שלם, עשרון ומחצה יביא שנים, והכא נמי נימא כי אמר לוג או שנים יביא שלשה שהם נסכי כבש, וכי אמר חמשה יביא ששה שהם נסכי פר. ושמוא הכי נמי הויא דאמר הרי עלי, אבל הכא מיירי בנדבה שהיו לוג אחד או שנים לפניו ואמר הרי אלו לנסכים.

אין קבע לנסכים ואם התנדב יותר מהשיעור אינו חייב להקריבם יחד. וראיה לדבר מדדריש בברייתא (מ"האזרח" שמתנדבים נסכים בלי קרבן ושיעורם ג' לוגין, ודריש) מ"היה" שאם רצה להוסיף על ג' יוסיף, ובהכרח הכונה להוסיף לחמשה, ויקריב ארבע והחמישי יהיה למזותרות, אבל ככתחילה לא דאין מפרשינן תחילה למזותרות, דאי ארבעה וששה פשיטא, דהא חזו לאיל ופר. אבל מהא שאין במקדש שופר למותר נסכים (אלא רק ששה למותר חטאת (כגון שהפריש מעות לחטאתו והזולו הכבשים ונשארו לו מעות) ואשם (כגון סתם גזילות ומעילות) ונזיר (שאותו מותר לא היה מעורב עם של סתם אשם, דסתם אשם לכפר ושל נזיר בא להתירו ביין) ומוצורע (שאינו דומה לאחרים לפי שבא להתירו במחנה) קנינים ומנחת חוטא, והנך מותרות אזלי לנדבת ציבור, שכשהמזבח בטל לוקחים במעות אלו עולות שחבשה לו ותעורות להכניס, ועוד היו ז' שופרות לתקלין חדתי, ועתיקין, קנין, גזולי עולה, עצים, לבונה, וזהב לכפורת), אין ראייה שיש קבע לנסכים, ד"ל שכיון שנסכים שכיחי שהרי רוב הקרבנות טעונים נסכים יכול לצרפם לקרבן אחר שאם נדר ה' קריב ד' והחמישי יצטרף עם מותר נסכים אחרים עד שיהיו ג' או ד'.

ק"ד: את"ל יש קבע לנסכים אם התנדב עד עשרה מקריבם

שבעה לכבש ואיל, ח' לשני אילים, ט' לפר וכבש, י' לפר ואיל, אבל ב"א יש להסתפק אם כוונתו לשני אילים וכבש, או שאין אומרים שכוונתו לשנים ממין אחד ואחד ממין אחר, אלא כוונתו לשני פרים, וחסר לוג אחד. אבל כשאמר בשבע אין להסתפק אם כוונתו לשני אילים, ורק בשנים ממין אחד ואחד ממין אחר יש ספק. תוד"ה עד.

נדבת יין ושמן - לרבי עקיבא מתנדבים יין בלא שמן וסולת ומנסכו לשתיהו אבל לא שמן בלא סולת ויין, ולרבי טרפון מתנדבים גם שמן וקומצו ומקטיר הקומץ ושייריו נאכלים, דמה מצינו ביין דילפינן מ"האזרח" שמתנדבים יין שהוא בא בחובה הוא בא גם בנדבה, אף שמן שהוא בא בחובה במנחת נסכים הוא בא גם בנדבה, אמרו לו ר"ע שאני יין שכן קרב בפני עצמו לחובתו, משא"כ שמן, וכיון שלא מצינו שהוא בא בכלי בפני עצמו, השתא נמי לא לית.

מתנדב אדם מנחת נסכים סולת שמן ויין בלא קרבן בכל יום, ואף דגלי רחמנא שיש ה' מיני מנחות (סולת ומחבת ומרחשת וחלות

וריקקין, ורובכו לא חשיב כיון שאינה באה אלא בתודה עם הזבח ולאו מנחה היא), אם פירש שכוונתו למנחת נסכים מהני.

נדבה משותפת - שניים יכולים להתנדב יחד עולה ושלמים ועוף ואפי' פרידה אחת, אבל לא עשרון למנחה, דכתיב "נפש".

מי דזרכו להביא מנחה, עני שאין לו בהמות, מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב נפשו, דכתיב "נפש", דאם בא הכתוב לומר שאינה באה בשותפות, לכתוב איש או לשון אחר דמשמע דזווקא יחיד. תוד"ה מה. ולכן נשתנית מנחה שיש בה ה' מיני טיגון (סולת מחבת ומרחשת, וחלות וריקקים של מנחת מאפה, דכל מה שיש בו שמן נקרא טיגון), כדי שתהיה חגיבה לפני המקום.

הרי עלי עשרון

דיני ספיקות בנדרי הקדש

בפרק זה יבוארו מקרים רבים של נדרי הקדש, שהנודר אמר בהם לשון שאינו מבורר, או שאינו זוכר מה פירש בשעת הנדר, ויבואר מה עליו לעשות כדי לצאת מן הספק ולקיים את נדרו, שיש מקרים שבגלל הספק צריך להביא את כל האפשרויות או את הסכום הגבוה ביותר שיש עליו ספק, ויש מקרים שבגלל שלא פירש יכול להביא דבר אחד מתוך מה ממשתמע מדבריו, וכן יבואר מהו השיעור שצריך להביא כשהתנדב בסתמא בלי להזכיר שיעור.

דין המתנדב מנחה ולא פירש או שאינו זוכר

האומר הרי עלי עשרון יביא אחד. ואם אמר הרי עלי עשרונות יביא שתים, דמיעוט עשרונות שתים. ואם פירש כמה עשרונות יביא ואינו זוכר כמה פירש, יביא שישים, ויתנה שאם נדר פחות כמה שנדר יהיה לנדרו והשאר יהיה נדבה, ואין לחוש שנדר יותר, דאין מנחה יחידית יותר מס' עשרונים. לחזקיה רבי (יובא להלן ק"ו.) חולק גם בזה וסובר שיביא עשרונות מאחד עד שישים, ולרבי יוחנן מיירי באומר שלא אמר שיביאם בכלי אחד, דבזה לכו"ע יכול להביא שישים עשרונות בשישים כלים.

האומר הרי עלי מנחה ולא פירש איזה לת"ק יביא איזה מנחה שירצה מוחמשת המנחות, (ואף שאדם מתנדב מנחת נסכים בכל יום, סתמא אין דעתו אלא על המנחות המפורשות ורגילות לבוא בפני עצמם ולא מחמת זבח. תוד"ה הרי.) ולרבי יהודה יביא מנחת סולת, שהיא המיוחדת שבמנחות, והיינו שאין לה שם לווי -שהיא נקראת מנחה סתם, ושאר מנחות נקראים מנחת מחבת מנחת מרחשת ומנחת מאפה, (וסימן לדבר לגירסא שלא טעעה ותשכח איזו מנחה צריך להביא לרבי יהודה, זו היא שפתח בה הכתוב, אבל מה שפתח בה הכתוב אינו הטעם להביאה, דא"כ **האומר הרי עלי עולה** יביא בן בקר שבו פתח הכתוב תחילה, ואם אמר מן הצאן יביא כבש ולא עז, ואם אמר מן העוף יביא תורים, והדין הוא שהאומר הרי עלי עולה יביא כבש, ולרבי אלעזר בן עזריה תור או בן יונה. וכן האומר הרי עלי מן העוף היה צריך להביא תורים.) ובכהאי גוונא, וכן אם אמר הרי עלי מין המנחה דמין חד משמע ומנחה נמי חדא משמע, יביא מנחה אחת, ואם אמר הרי עלי מנחות או מין מנחות יביא שתים.

ק"ה. האומר מיני מנחה עלי, הגמ' מסתפקת אם יביא שתי מנחות משני מינים כיון שאמר 'מיני', ומה שאמר 'מנחה', הרי כל המנחות נקראות מנחה, או שיביא אחד כיון שאמר 'מנחה', ומה שאמר 'מיני' כוונתו למנחה מאחד ממיני המנחה. ואמנם לשיטת רבי שמעון שפעמים מביא מחצה חלות מחצה ריקקים, יביא מנחה אחת שיש בה ב' מינים.

האומר מין מנחות עלי יביא שתי מנחות ממין אחד, ואם אמר מיני מנחות עלי יביא ב' מנחות מב' מינים.

אם אינו זוכר איזה מין פירש בשעת הנדר-

במתנ"י איתא שיבא חמשת המינים.

רבי ירמיה אמר שלר"ש שאפשר להביא מנחה מחצה חלות ומחצה ריקקים (לאו דזווקא, דיכול להביא תשע חלות וריקק אחד, או תשעה ריקקים וחלה אחת), גם אם ר"ש יסבור כרבי יהודה שכל המנחות באם עשר חלות, צריך להביא י"ד מנחות - סולת ומחבת ומרחשת הרי ג', ובמנחת מאפה שי"א ספיקות, שמוא נדר להביא כולה חלות, ושמוא תשעה חלות וריקק אחד, ושמוא שמונה חלות ושני ריקקים, וכן הלאה לגרוע מהחלות ולהוסיף על הרקקים, עד שמוא כולה ריקקים. הרי עוד י"א.

ק"ה: ולאביי אליבא דרבי שמעון יכול להביא עשר חלות ועשר ריקקים ולהתנות שמין אחד או חלק מכל מין כפי נדרו יהיו לנדרו, והשאר יהיו לנדבה, וכדמצינו שמי שהוא ספק נזיר טמא ספק טהור וכן ספק מצורע מוחלט ספק טהור, אוכל בקדשים אחר ס' יום, ולמחרת ס' יום ויהיה שוה טהור, וכדמצינו ביום השמיני. תוד"ה למחרת, עיי"ש שמוא יורים לבאר סדר טהרתו וקרבנותיו של נזיר שיש בו ספק טומאה וספק מצורע

מוחלט וספק מצורע שנטהר) יביא אשמו ולוגו, ויאמר שאם הוא מצורע הרי זה אשמו ולוגו, ואם אינו מצורע האשם יהיה שלמי נדבה, (ואף שאשם מצורע שני כהנים מקבלים את הדם אחד ביד ואחד בכלי, ובשלמים אמרינן שצריך שיקבל כל דמו של פר. י"ל דתקוני גברא שאני. תוד"ה אשם), ושוחטים קרבן זה בצפון כשאר אשמות, והוא טעון מתן בהונות כאשם מצורע, וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כחומר שלמים, (למ"ד) אשם מצורע לאו דאורייתא סומך בנחת, ואע"פ ששלמים טעונים סמיכה גמורה, משום תקוני גברא התירו, ולמ"ד דאורייתא בחינם הזכיר סמיכה ונסכים, דבין שלמים בין אשם מצורע טעונים סמיכה ונסכים. תוד"ה וסמיכה. והקשו התוס' (ד"ה ותנופת) אמאי לא תני תנופה מחיים כדון אשם מצורע), ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה שמוא אשם הוא, (ובתודה אינו יכול להתנות מושים שהיא צריכה לחם, ובלחם אין תקנה. תוד"ה ונאכל), ואף שאין לעשות תנאי זה אלא לתקוני גברא כגון באופן זה שבלא התנאי לא יוכל לאכול קדשים שמוא הוא מצורע, אבל בעלמא רק בדיעבד מותר כגון אשם שנתערב בשלמים שכולם נאכלים ליום ולילה וטעונים סמיכה ונסכים, אבל לכתחילה לא כיון שממעט זמן אכילת שלמים דשמוא שלמים הם וזמן אכילתם שני ימים ולילה אחד, וכיון שאשם אינו נאכל אלא ליום ולילה וצריך לשרוף את הנותר ונמצא מביא קדשים לבית הפסול, אבל במנחות זמןן אכילתם שוה יכול להתנות אפי' לכתחילה.

ואף שנמצא שמביא עשרון אחד ולוג אחד משני מנחות מעורבות, והוא לא נדר אלא מנחה אחת מעשרון אחד ולוג אחד ולהלקו למחצה חלות ומחצה ריקקים, מ"מ לר"ש דמוקמא מתני' אליביה, שמעינן שיצא.

ובקמיצה יתנה ויאמר שאם נדר רק חלות או רק ריקקים, הקמיצה תהיה מכל מין על אותו מין, ואם התנדב מחצה חלות ומחצה ריקקים, הקמיצה מהחלות תהיה על מחצה חלות ומחצה ריקקים, והקמיצה מהריקקים תהיה על מחצה ריקקים ומחצה חלות, ואף שלא קמץ מחלות וריקקים יחד, מ"מ לר"ש יצא.

ק"ו. ולפי זה מתני' כר"ש בן יהודה שאמרו בשם ר"ש שמנחה הבאה מחצה חלות מחצה ריקקים מושחן כמין כי, ומותר השמן נאכל לכהנים כדון ריקקים הבאים בפני עצמם, דאי מותר השמן מחזירו למחצה חלות כדאיתא לעיל (ע"ה), מה יעשה עם מותר השמן, שהרי אם נדר רק ריקקים המותר נאכל לכהנים.

השוכח איזה מין מנחה נדר אין צריך להביא מנחת נסכים, דיודע הוא שנדר מנחה שבאה רק ביחיד והיא באה בפני עצמה וטעונה לבונה ובאה בלוג אחד וטעונה קמיצה, משא"כ מנחת נסכים שהיא באה בציבור ולא בפני עצמה ואינה טעונה לבונה ובאה בג' לוגין ואינה טעונה קמיצה.

מחלוקת רבי ורבנן

כשאינו זוכר כמה עשרונים נדר

הנודר להביא מנחה בשיעור מסוים של עשרונים, ואינו זוכר כמה, כיון שניתן להתנדב עד שישים עשרון יחד, הרי כל כמות עד שישים היא בכלל הספק, ונחלקו רבי ורבנן אם די שיביא שישים בכלי אחד, או שצריך להביא שישים כלים שכל אחד עם מספר אחר של עשרונים, ולהלן יבוארו שיטות רבי ורבנן, ויבואר ד' ביאורים במה נחלקו.

המתנדב מנחה של עשרונים וקבע להביאה בכלי אחד ואינו זוכר של כמה עשרונים היתה, לחכמים יביא מנחה של שישים עשרון, דבייתר מזה אין להסתפק, ואף אם נדר פחות, הרי הוא מתנה ואומר 'כמה שפירשתי' יהא לנדרי והשאר יהא לנדבה, ולרבי כיון שאמר 'מנחה' משמע מנחה אחת, אלאמא בכלי אחד קבעה, ואם יביא שישים בכלי אחד שמוא נדר פחות מכך וזו מנחה יתירא, ורבי סובר קביעותא דמנא מילתא, הלכך יביא שישים מנחות של עשרונות בשישים כלים, מאחד עד שישים (שודאי אחת מהם היא לנדרו, והשאר יהיו לנדבה), שהם אלף שמונה מאות ושלושים, ובכל כלי יאמר אם כזו נדרתי זו לנדרי ואם לאו תהא נדבה.

ואם אינו זוכר גם איזה מין מנחה התנדב, לחכמים יביא חמש מנחות של שישים כל אחת, ולרבי מכל סוג מנחה יביא מאחד ועד שישים, שהם ט' אלפים ומאה וחמישים.

במה נחלקו-

לרב נחמן לכו"ע אסור לערב חובה בנדבה, ורבנן סוברים שמותר **להכניס חולין לעזרה**, ולכן יביא שישים עשרון בכלי אחד, ויתנה אם כולם נדרתי כולם לחובתי, ואם לאו מה שנדרתי יהא לחובתי והשאר חולין, אבל אינו יכול לומר והשאר לנדבה, דאסור לערב חובה בנדבה. ואי קשיא איך מקריבים את הקומץ, והרי מקצתו חולין, ועוד שהרי הקומץ חסר וא"כ המנחה נשארת באיסורה, י"ל כדאמרינן לעיל (כ"ד:) דקומץ בדעתא דכהן תליא מילתא וכהן דעתו אקודש ולא אחולין. (וכתבו התוס' (ד"ה כמותר) דס"ל כרבנן שלמנחה של ס' עשרון מביא ס' לוגין, דלראב"י שמביא רק לוג אחד הוה לה חיסר שמנה). ורבי סובר שאסור להכניס חולין לעזרה, ולכן אינו יכול להביא בכלי אחד ולהתנות, אלא יביא שישים מנחות מאחד ועד שישים בשישים כלים ויאמר אותם שנדרתי יהו לחובתי והשאר נדבה. ואינו יכול להביא שישים עשרונות בשישים כלים ולומר לפי חשבון שנדרתי יהא לנדרי והשאר נדבה, דקביעות המנחה מילתא היא, ואינו יכול להביא בכלי אחד פחות ממה שקבע בו.

ולרבה לכו"ע אסור להכניס חולין לעזרה, ונחלקו אם מותר **לערב מנחת חובה בנדבה**, ולדבריו צריך לקמוץ פעמיים, ויתנה שהמקום שממנו יקמוץ הכהן בתחילה יהיה חובה, והשאר יהיה נדבה, דאל"כ יש לחוש שיקמוץ משל חובה על נדבה או איפכא. ויקטיר של חובה ברישא, וצריך להתנות בהקטרה השניה שאם זה שיירי מנחת חובה (שאסור להקטירם) הרי הוא מעלם לשם עצים, וכרבי אליעזר שמתיר להעלותם לשם עצים, (ואינו יכול להקטיר את הנדבה בתחילה, שמא הכל חובה ונמצא שחסרו השיריים בין קמיצה להקטרה, שאז אינו יכול להקטיר את הקומץ).

ואין לומר שלכו"ע מותר לערב חובה בנדבה, ונחלקו אם שיירי מנחת חובה מותר להעלותם לשם עצים, דא"כ לרבי היה יכול להביא שישים בכלי אחד ואחד בכלי שני ולהצמידם ולקמוץ מהגדול תחילה ויאמר שאם הכל חובה זה על החובה, ואם יש בכלי זה נדבה לא קמץ אלא על חובה, וקמוץ מהכלי הצמוד על כל הנדבה. וכתבו התוס' (ד"ה אפשר) שאין הכונה להביאם בשני כלים ממש, דבאופן זה לא מועילה הקמיצה מזה על זה, אלא הכונה לכלי גדול עם מחיצה נמוכה יותר בתוכו, שאע"פ שהמחיצה מפסיקה, הם מחוברים ע"י נגיעה.

עוד כתבו התוס' (שם) שמשמע מכל הסוגיא שדווקא מנחת חובה בנדבה אסור לערב, אבל חובה בחובה שרי, והקשו דא"כ לרבי יאמר אם שישים עשרונים נדרתי הרי עלי עוד עשרון אחד, ואם פחות משישים נדרתי הרי עלי עוד כל מה שחיסרתי משישים ועוד עשרון אחד יותר, וביא שישים בכלי אחד ואחד בכלי שני ומגע להו וקמוץ מהאי וקמוץ מהאי, דכיון שהכל חובה יכול לערב. ותירצו התוס' שאין לומר לו שידור להביא עוד מנחה כיון שהתורה אמרה 'טוב אשר אל תדור' כדאיתא לעיל (פ"א), ולכן אין לעשות תקנה ע"י הרי עלי, אבל בהרי זו שרי דהוי נדבה.

ק"ו: ולרבא לכו"ע מותר לערב של חובה בנדבה, ומותר להקטיר שיירי מנחה לשם עצים, רבנן סוברים שמנחה צריכה **לוג לכל עשרון** ונמצא שהחלק של הנדבה גם הלוג שכנגדו הוא לנדבה, ורבי סובר כרבי אליעזר בן יעקב שמביא לוג אחד להכל, וא"כ אם יש כאן נדבה צריך להביא ב' לוגין, ואין לומר שיביא שישים בכלי אחד ואחד בכלי אחר ומגע להו וקמוץ מהכלי של העשרון על הנדבה שבכלי של השישים, כיון שכשמערב חובה בנדבה חסר בשל חובה השמן שנבלע בחלק של הנדבה, ומנחה שחיסר שמנה פסולה.

ולרב אשי רבנן סוברים **שהמתנדב קטן והביא גדול יצא**, ולרבי לא יצא, וכן מצינו שנחלקו בנודר שור קטן והביא גדול אם יצא, וקמ"ל בשניהם משום שבמנחה שיעור הקומץ שוה בגדול ובקטן, ויש יותר סברא לומר שבזה יצא ידי חובה.

מהו השיעור שמביא המתנדב בסתמא

לעיל נתבאר מה הדין כשנדר ואינו יודע איזה סוג מנחה נדר או כמה שערונים נדר, ולהלן יבואר מה הדין בדברים נוספים שניתן להקדישם, מה הדין כשנדר בסתמא להביא דבר למזבח או לבדק הבית ולא אמר שיעור, איזה שיעור הוא חייב להביא.

קרבן עצים - מתנדבים עצים דכתיב "ונפש כי תקריב **קרבן** מנחה", וכן הוא אומר (שעצים נקראים קרבן) "ההגורלות הפלנו על קרבן העצים", ושיעור העצים הוא שני גזירין. **והאומר הרי עלי עצים** לא יפחות משני גזירין. (ואם אמר הרי עלי עץ, מביא גזיר אחד. תוד"ה לא, הראשון). ולרבי עצים הם כמנחה וטעוניה מלח והגשה בקרן דרומית מערבית כמנחה, וקמיצה שמוסקם לעצים דקים עד שנטול מהם מלוא קומצו, וצריך להביא עמם עוד עצים להסיק את העצים בעצי הקדש כשאר קרבנות.

האומר הרי עלי לבונה יפחות מקומץ, (ובשקלים פליגי אם משערים ביד הבעלים או ביד הכהן. תוד"ה לא, השני). וסתם הקטרה היא קומץ דכתיב "והירים ממנו בקומצו מסולת המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה" מקיש לבונה להרמה דמנחה, מה הרמה דמנחה קומץ אף לבונה קומץ.

חמשה קמצים הם- א' האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ. ב' המתנדב מנחה יביא עימה קומץ לבונה. ג' המעלה קומץ בחוץ חייב כרת. (וכלול בזה ג"כ שהשיעור בפנים הוא קומץ. התוס' (ד"ה המעלה) שואלים ומי סתם לן תנא כרבי אליעזר (זבחים ק"ט), דלרבנן חייב להקטיר בחוץ בכזית. ותירצה דלא נבקש קומץ לאפוקי כזית, אלא לאפוקי דין אחר של רבי אליעזר שמחייב בלבונה רק במקטיר שני קמצים בחוץ, ולפ"ז לא מיירי בקומץ של סולת). ד' ה' שני בזיכין טעוניה ב' קמצים.

האומר הרי עלי למזבח דמשמע דבר המוקטר ע"ג המזבח יביא לבונה, מפני שרק היא קריבה כולה למזבח, אבל עולה הרי עורה לכהנים, ועולת העוף הרי המוראה והנוצה אינם קרבים אלא נזוקים אצל המזבח ונבלעים במקומם, ונסכים אזלי לשיתיין, ומנחת נסכים כיון שיש מנחה שנואכלת לכהנים- מנחת נדבה, לא פסיקא לומר עליה שכולה למזבח. ואם פירש אחד מאתם אלו הקרבים כולם למזבח ואינו זוכר מה אמר, ולא מכל דבר הקרב למזבח, דכיון דנחית למניינא ודעתו גם על דבר שיש בו היתר שיריים לכהנים ואין כולו נקטר, ועולת העוף ומנחת נסכים. וכתבו התוס' (ד"ה והא) שאף ששמן יש מ"ד (זבחים צ"א): שהוא כליל, כיון שיש שמן שנואכל ע"י הכהנים

לא פסיקא ליה. והקשו התוס' דהא איכא עצים, דאפילו לרבי שעצים טעונים קמיצה, מ"מ הכל קרב.

ק"ז: האומר הרי עלי מטבע זהב לא יפחות מדינר זהב, ואין לומר שכונותו לפריטי, דאין דרך לעשות פריטי דדהבא, אבל אם לא אמר מטבע י"ל שכונותו לנסכא -תחיתת זהב. וכתבו התוס' (ד"ה ודילמא) שנסכא זה פחות מדינר, והיינו נסכא כדי לעשות צינורא.

האומר הרי עלי מטבע כסף לא יפחות מדינר כסף, ואיירי במקום שלא מצויים פרוטות כסף, ואם לא אמר מטבע י"ל שכונותו לנסכא. וכתבו התוס' (שם) שנראה שנסכא הוא פחות מדינר, דאם הוא יותר היינו אומרים שכונותו לדינר, כדאיתא לעיל (ק"ד): שהאומר הרי עלי עשרונות יביא שנים, וא"צ להביא יותר.

האומר הרי עלי נחושת לא יפחות ממועה כסף, ולרבי אליעזר בן יעקב לא יפחות מצינורא (-מזלג) קטנה של נחושת, שמוחטטין בה פתילות (-מפילים בה את החלק השרוף שבראש הפתילה. וכתבו התוס' (ד"ה שמוחטטין) שהכונה לשאר נרות שהיו במקדש, ולא למנורה, דלמנורה היו מלקחיים. והא דאיתא בסנהדרין (ד"ד): שאפילו צינורא קטנה של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה, אין הכונה כמו שפירש רש"י שם טטוויים זה זהב, אלא כי הכא שמוחטטין בה את הפתילות), ומקנחים בה נרות מהאפר.

האומר הרי עלי ברזל, לאחרים לא יפחות מכליא עורב, שזה ברזל בשיעור אמה על אמה. לרש"י כליא עורב הכונה למסמרים חדים שתחבו בראש גג הריכל כדי שלא ישבו שם עורבים. וכתבו התוס' (ד"ה כליא עורב) שבמקום אחר פירש רש"י שזה כמין טבלא חדה זקופה על צידה והיא חדודה לחתון כמו סכין. ובערוך פירש שזה צורה שעשו כדי להבריח את העופות מנג הייכל, ומסוּף הערוך שעשו זאת רק במקדש שני, אבל במקדש ראשון ששכינה שרוייה בו והיה קדוש יותר לא היו צריכים לזה, שלא היו עופות פורחים עליו. והתוס' כתבו שבמו"ק (ט) משמע שגם בבית ראשון עשו כך, ושמא בתחילה עשה שלמה כליא עורב, שלא היה יודע שלא יצטרכו לזה, וכשראה את קדושתו הורידו.

ואם אינו זוכר כמה פירש, יביא עד שידע שלא אמר יותר.

האומר הרי עלי יין לנסכים לא יפחות מג' לוגין, דמדכתיב בפרשת נסכים "כל האזרח יעשה ככה" וכו' (שזה קרא יתירא) לומדים שמתנדבים יין, והיינו ג' לוגין דבציר מהכי לא חזו, ויכול להוסיף דכתיב התם "ככס כגר כאזרח יהיה" משמע יהיה לכס עוד נסכים אחרים, אך לא יפחות דכתיב "ככה".

האומר הרי עלי שמן, לרבנן לא יפחות מלוג שהוא ראוי למנחת נדבה, דהא שמתנדבים שמן גמרינן ממנחה דכתיב במנחת נדבה "קרבן", וס"ל דאמרינן דון מינה ומינה, וא"כ דינה בלוג כמו במנחה. ולרבי לא יפחות מג' לוגין, דס"ל דאמרינן דון מינה ואוקי באתרה -בנסכים, דשמן הבא בפני עצמו הוי ננסכים דומיא דיין, מה נסכים ג' לוגין אף שמן ג' לוגין. (ורב פפא סבר שלרבי לומדים מ"האזרח" ולא מ"קרבן", וכשהביאו ראיה מברייתא שרבי לומד מ"קרבן" אמר 'אי תניא תניא').

ואם אינו זוכר כמה יין או שמן אמר, יביא כמו שמביאים ביום המרובה ביותר, והיינו יו"ט הראשון של חג שחל בשבת.

דין הנודר ומסתפק איזה קרבן יביא

האומר הרי עלי עולה יביא כבש שהוא הפחות שבעולות, ועולה באה רק מזכר, ולרבי אלעזר בן עזריה יביא תור או בן יונה, ולא פליגי אלא כל אחד דאמר את הפחות שבמקומו. ואם פירש שיביא מבקר ואינו זוכר מה, יביא פר ועגל, (והיינו כרבי שאם אמר קטן והביא גדול לא יצא, אבל לרבנן יכול להביא רק פר דיש בכלל מרובה מעוט), ואם פירש שיביא מבהמה ואינו זוכר מה, יביא מכל מיני בהמה זכרים גדולים דהיינו פר ועגל ואיל ושעיר וגדי וטלה, ואם אינו זוכר מה המין שפירש ואינו יודע אם מן הבהמה או מהעוף, צריך להביא כנ"ל וגם תור ובן יונה.

ק"ז: ואם אמר הרי עלי תודה ושלמים אם זה או זה, יביא כבש שהוא הפחות שבתודה ובשלמים. ואם פירש שיביא מבקר ואינו זוכר מה, יביא פר ופרה עגל ועגלה, דהם באים מזכרים ונקבות, ואם פירש שיביא בהמה, יביא גם איל ורחלה (כ-כש וכבשה בני שנתים). שעיר ושעירה, גדי וגדיה, טלה וטליה.

דין השווי של הקרבן שצריך להביא- האומר הרי עלי שור, יביא שור ונסכיו במנה, ובעגל יביא בחמש סלעים, ובאיל יביא בשתים, ובכבש יביא בסלע. ואם אמר שיביא שור במנה או עגל בחמש וכו', יביא בשווי זה חוץ מהנסכים שהרי כך קבעו. אמר שור במנה והביא שתים במנה לא יצא שהרי קבע שור אחד במנה, ואפילו אם כל אחד מהם שוה מנה חסר דינר לא יצא. רש"י כתב ששיעור הדמים נתפרש בתורה שבעל פה. והתוס' (ד"ה כבש) כתבו שודאי מן התורה יכול להביא אפילו בפרוטה, ושמוא עין יפה בסלע עין רעה בדנקא, ואם יזלו סטאים יכול להביא אפילו בפחות מדנקא אם הוא טוב ומובחר. עוד כתבו התוס' ששיעור סלע כבשב הוא בין יש עמו נסכים בין אין עמו נסכים. עוד כתבו התוס' דהא דמשמע ביומא (נ"ה) ששיעור דמי הקן הוא ד' זוזי שזה חצי דינר, ובכריתות (ח) משמע שזה רובע דינר, י"ל שהגמרא נקטה שיעור שהיה

בימיהם, ושמוא אח"כ תיקרו. אי נמי דרך הש"ס בכל מקום לכתוב ד' זוזי, ואין זה בדווקא. עוד כתבו התוס' דאיתא ברה"ל (ל"א): שגר שנגתייר מפריש רובע לקינו, ופירש רש"י רובע סלע, לא יתכן לומר כך, אלא הכונה לרובע דינר.

אמר שיביא עולה בסלע, יביא כבש, כיון שרק הוא בא בשווי סלע, ואם פירש גם איזה מין יביא, מנחת לפרושי איכא לספוקי גם באחרים, ולכן יביא מכל דבר שקרב בסלע וכל אחד מהם יהיה בשווי סלע, ובלבד שיוכל לקנות בסלע דבר שלם.

אמר שיביא שחור והביא לבן או איפכא (שיש הבדל ביניהם, שהשחור עורו משוכח, והלבן עומד להרישה. תוד"ה שחור), גדול והביא קטן, לא יצא. קטן והביא גדול, לרבנן יצא ולרבי לא יצא.

למה עשו במקדש ששה קופות לנדבה

שלשה עשר שופרות (-קופות בצורת שופר רחבים מלמטה וצרים מלמעלה) היו במקדש, והיו מניחים בהם את הכסף עבור קרבנות וכדומה, ומלבד שבעה שופרות שהיו לדרים מסוימים, כמו עבור מחצית השקל שצריכים לתת בכל שנה, היו ששה שופרות שממם היו לוקחים עולות כאשר לא היו קרבנות אחרות להקריב. ולהלן יבואר מדוע עשו ששה שופרות עבור כך.

לחזקיה עשו במקדש ששה קופות לנדבה (מלבד השופרות לתיקלין חדתין ותיקלין עתיקין קניים וגוזלי עולה ועצים ולבונה וזהב לכפורת, ובשל נדבה היו נותנים המותרות ההולכות לנדבת צבור והיינו לקיץ המזבח והבשר לעולה והעורות לכהנים), כנגד ששה בתי אבות הכהנים שכל משמר מחולק לששה בתי אבות, וכל בית אב עובד ביום אחר, כדי שיהיה שלום ביניהם, שכיון שהעורות של העולות הניקחות מן השופרות היו לכהנים, וכל זמן שאין המזבח בטל לא היו לוקחים מן השופרות, ואם היה רק שופר אחד שמא בחלק מהימים יביאו הרבה נדרים ונדבות ולא יהיה המזבח בטל, ובחלק מהימים יהיה בכופה של לוקריבו עולות מהשופר, ונמצא שרק חלק מבתי האב יטלו עורות ממה שהקריבו מהשופר ואתו לאינצויי, ואף שהם נטלו עורות העולות שהקריבו ביום שלהם, הם יטענו שמולם גרם. (והאמוראים דלהלן לא חוששים לזה, כיון שלכל בית אב יש יום אחר ואם היו ביום אחד הרבה קרבנות לא מגיע להם כלום מהעורות שנקנו מהמעות שבשופר).

לרבי יוחנן כיון שהנדבה מרובה תיקנו ששה כדי שלא יתעפשו המעות, (ושאר האמוראים לא חוששים לעיפוש).

לזעירי היו ששה כנגד פר ועגל ואיל וכבש וגדי ושעיר, שעולה באה מוששה בהממות אלו, וכל מי שמתנדב בהמה מסוימת מניח את המעות (בשיעורים שנתבארו לעיל) בקופה של אותו מין, והכהנים לוקחים מעות מכל קופה ומקריבים מאותו מין עד שיכלו כל המעות, וכרבי דס"ל שהמביא גדול במקום קטן לא יצא, (ושאר האמוראים לא רצו להעמיד כח'יד'אה, דלא חיישנין לדרבי, אלא המתנדב עגל נותן את המעות לשופר של פר והכהנים מקריבים מהם פרים עד שיכלו המעות).

ק"ח. לבר פדא היו ששה קופות כנגד פרים של חטאת ציבור (שאבזו והפירש אחרים תחתיהם ואח"כ נמצאו הראשונים וניתקו לרעה ודמיהם נופלים לשופר זה ובאים לנדבת ציבור), ואילים של אשם גזילות

ומעילות (שאבזו וכו'נ'), וכבשים של אשם נזיר ומצורע (וכיון שכבש הוא בן שנה לא עירבו זאת עם אשם גזילות ומעילות שהם בני שתי שנים, וכן אלו באים לכפר ואלו להכשיר), ושעירים של חטאת ציבור שבאים ברגלים (ומכפרים על טומאת מקדש וקדושו שאין בה ידיעה. ורק בהמות אלו ניתקות לרעה, אבל כבשה ושעירה הבאים לחטאת יחיד מותר), ומותרות (-כגון המפריש מעות לאחד מאלו והזולו הבהמות ונשאר לו מעות), ומעה, והיינו קלבון שצריך להוסיף על מחצית השקל. (ושאר האמוראים סוברים שא"צ מותרות כי כולם מותרות, וא"צ למעה כי לר"מ זה היה הולך לשקלים, ולרבי אליעזר לנדבה).

לשמואל היו ששה קופות כנגד מותרי (-מעות שהופרשו לאחד מהדברים דלהלן ונשארו) חטאת, אשם (גזילות ומעילות, שאין לערבו עם חטאת, ולא עם אשם נזיר, דזה איל בן שתי שנים ושל נזיר ומצורע הם כבש בן שנה), אשם נזיר, אשם מצורע (ואין לערבו עם של נזיר, דשל נזיר בא להכשירו לנזירות טהרה ואין נותנים מדמיו לבהונת ואין טעון נסכים, מנחת מצורע נותנים מדמיו לבהונת וטעון נסכים ובא להתירו להכנס למזבח), מנחת חוטא (דאזיל לנדבת ציבור כיון שהוא נקרא חטאת, ואמרינן בתמורה (כ"ג) זה מדרש דרש יהודע הכהן כל הבא ממותר חטאת וממותר אשם ילקח בהם עולות הבשר לדי' והעורות לכהנים, אבל מותר מעות שאר מנחות לא אזלי לנדבת צבור אלא הוא יוסיף משלו ומביא מנחה אחרת), ועשירית האיפה של כהן גדול אותה מקריב בכל יום, ואינו יכול להשתמש במותר לשל מחר, אלא זה הולך לנדבת ציבור, דגם עשירית האיפה נקראת חטאת דכתיב "קריב חטאתו"). **ולרב אושעיא** השניים האחרונים היו מותרי קנינים ומנחת חוטא, אבל מותר עשירית האיפה של כהן גדול ירקב, ושמואל (וה"ה שאר האמוראים. תוד"ה ושמואל) לא אמר כרבי אושעיא, מפני שכבר היה שופר אחר לקנינים, ולרב אושעיא אחד היה לקנינים (שהמחוסר כפרה מביא מעות לקינו ונותנם בשופר ואוכל בקדשים לערב, כדאיתא בעירובין (ל"ב). שאין ב"ד של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל המעות), ואחד למותר קנינים.

איתא בברייתא מותר מנחת נדבה מותר מנחה ירקב. לרב חסדא הכונה שמותר מנחת חוטא ילך לנדבה, ומותר עשירית האיפה של כהן גדול ירקב. ולרבה גם זה הולך לנדבה, אלא

הכונה שמוותר לחמי תודה ירקב דלאו חטאת איקרו, ולנדבת יחיד לא קרבי, דבפני עצמו א"א להקריבו, דלא מצינו לחם קרב בפני עצמו. ועם תודה אחרת א"א להקריבו, דאין תודה קריבה בלא לחמה. וכבר נחלקו בזה רבי יוחנן ורבי אלעזר. ואמר רב נחמן בר רב יצחק שמסתבר שירקב, דאיתא בברייתא שלומדים מהא דכתיב "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא" – היא קרויה חטאת ואין עשיריית האיפה של כהן גדול אע"פ שהיא חובה קרויה חטאת, ולכן היא טעונה לבונה, וממילא גם לגבי מותר אין לה דין חטאת, ומותרה ירקב. והא דתניא שמותר שקלים חולין אבל מותר עשירית האיפה (ומותרי קיני זבים וזבות ויולדות וחטאות ואשמות) לנדבה, י"ל שהכונה למותר מנחת חוטא.

ק"ח: דין הבאת קרבן אחר במקום קרבן שנפל בו מום- האומר שור זה עולה ונפל בו מום, יכול להביא בדמיו שתיים, (ולא דמי לאומר שיביא שור במנה שאם הביא שניים לא יצא, דשאני הכא שאמר שור זה), וכן הדין באומר שור זה עלי עולה, אבל האומר שור זה ודמיו עלי עולה, צריך להביא כמוהו. וכן האומר שני שוורים אלו עולה ונפל בהם מום, יכול להביא בדמיהם אחד, וכן האומר איל זה עולה ונפל בו מום, יכול להביא בדמיו כבש, ובמקום כבש יכול להביא איל. ורבי אוסר בכל אלו לכתחילה (אבל אם הביא יצא, דכיון דאמר זה אינו חייב באחריותו), דהא ס"ל שאין להביא גדול במקום קטן, ושנים יותר חשובים מאחד אפילו באותו שווי, ואף בנפל בו מום אין לעשות כך לכתחילה. ואם רוצה להביא שני אילים במקום השור שנפל בו מום יביא, ורבי אוסר לפי שא"ל לבלול את שני המנחות דצריך להביאם בשני כלים, (אבל בדם [אע"פ שמקבלו בשני כלים] אין חוששים אם נתערב, ולכל הפחות אם נתערבה הסולת יכול לערב לכתחילה. תוד"ה לפי), ולפי זה יכול להחליף כבש באיל, וי"א שגם בזה רבי אוסר. ואם רוצה להביא איל אחד במקום שור, וי"א שלרבנן יכול, דבנפל בו מום יכול להביא קטן במקום גדול, וי"א שלכתחילה לא יביא קטן.

האומר אחד מכבשי הקדש למזבח או שאמר אחד משוורי הקדש, אם יש לו שנים - הגדול הקדש, דמקדיש בעין יפה הוא מקדיש, ואם יש לו שלש - הגדול והבינוני הקדש, דלגבי קטן גם הבינוני נחשב עין יפה, וימתין עד שיפול מום בבינוני, ויחלל את קדושתו על הגדול, דבזה יוצא ממה נפשך. אך אם פירש ולא זוכר מה, או שאביו הקדיש ואינו יודע מה, הגדול הקדש, דמסתמא הקדיש דווקא את הטוב שבהם, דכתיב "מבחר נדריכם".

ואם אמר שור בשוורי הקדש לעולה, אף אם יש לו שלש - הגדול הקדש, דכוונתו לחשוב שבהם. הגמ' שואלת מהא דהאומר לחבירו בית בביתי אני מוכר לך, שמראהו עליה, וקס"ד שהכונה לעלית הבית שדירתה גרועה מדירת הבית, והגמ' מתרצת שהכונה שיראהו המעולה שבבתים. והא דהאומר לחבירו בית בביתי אני מוכר לך ונפל, מראהו נפול, וכן המוכר עבד מעבדיו ומת, מראהו מת, צ"ל דשאני לוקח דיד בעל השטר על התחתונה מפני שהמוכר הוא המוחזק, (אבל גבי הקדש גדול משמע), ולפי זה אף עליה דגריעא יכול להראותו.

שור של הקדש שנתערב באחרים, הגדול שבהם הקדש להקרב עולה, והשאר שיתכן שהם עולה ימכרו לצרכי עולות ודמיהם חולין.

פסול עובד ע"ז להקרבה, ודיני בית חונוי

ק"ט. הקרבה בבית חונוי- האומר הרי עלי עולה, חייב להקריבה בבית המקדש, ואם הקריבה בבית חונוי לא יצא. ואם אמר הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חונוי, יקריבנה במקדש, ואם הקריבה בבית חונוי, לת"ק יצא, ולר"ש אין זו עולה. (ולא שייך כאן תפוס לשון ראשון או אחרון, דהוי כאומר עד בית חונוי מצינא דאטרת. תוד"ה שאקריבנה). טעמא דת"ק שיצא אע"פ שחטטה בחוץ, לרב המנונא נעשה כאומר הרי עלי עולה ע"מ שאהרגנה ולא אתחייב באחריותה ועל כן יצא. וכן סובר רבי יוחנן שאמר שאם הקריבה בארץ ישראל חייב כרת משום שחוטי חוץ שהרי קרא עליה שם עולה, וכן איתא בברייתא שהאומר הרי עלי עולה שאקריבנה במדבר דסבר שהמדבר עדיין קדוש מפני שהמשכן היה שם, והקריבה בעבר הירדן (-בארץ ישראל שלא בירושלים) יצא דע"מ שלא אתחייב באחריות קאמר, ועונש כרת. ולרבא טעמא דת"ק מפני שכוונתו לדרוון ולא לעולה, באופן שלא יטרח יותר מבית חונוי.

תגלחת נזיר בבית חונוי- האומר הריני נזיר, צריך לגלח במקדש, ואם גילח בבית חונוי לא יצא. ואם אמר הריני נזיר שאגלח בבית חונוי, יגלח במקדש, ואם גילח בבית חונוי, לת"ק יצא, ובזה מודה רב המנונא לרבא שטעמו מפני שאינו רוצה לצער עצמו יותר מבית חונוי, דבזה ליכא למימר שמתנה שלא יתחייב באחריות קרבנותיו, שכיון שחלה עליו נזירות היא לא פוקעת בלי הבאת קרבנותיו. ולר"ש אינו נזיר כלל.

כהנים ששימשו בבית חונוי, לא ישמשו במקדש שבירושלים, **וכ"ש אם שמשו לע"ז** דכתיב "אך לא יעלו כהני הבמות אל מזבח ד' בירושלים, כי אם אכלו מצות בתוך אחיהם" והיינו שדינים כבעל מום שחולק ואוכל אבל לא מקריב, אמנם כהן ששחט בהמתו לפני ע"ז ושב בתשובה, יכול להקריב במקדש, דכתיב "יען אשר ישרתו אותם לפני גלוליהם וכו' ", ושחיטה אינה שירות.

כתוב בספר זוהיר שכהן שהמיר דתו, לא ישא את כפיו, ולא יקרא ראשון, דכתיב 'וקדשתו' והוא חילל את קדושתו. ודעת רש"י שכהן שהמיר דתו וחזר בתשובה כשר לדיוק, דלא מצינו כהן בעל מום שיהא פסול לדיוק אלא אם היה לו מום בידיו מפני שהעם מוסתכלין בו (מגילה כ"ד:). ועוד דהכא קתני לא ישמשו במקדש בירושלים, אבל בנוב וגבעון מותרים לשמש, וכ"ש שבזמן הזה שאין שירות ואין מקדש דוודאי כשר לדיוק ולקרות בתורה תחילה. תוד"ה לא.

מחלוקות רב נחמן ורב ששת בפסול המקריב לע"ז- כהן שזרק בשגגה לעבודה זרה, שהזריקה היא שירות אבל זה בשוגג, לרב ששת פסול, דכתיב "והיו לבית ישראל למכשול עוון" מכשול זה שוגג ועוון זה מזיד, לרב נחמן כשר לעבודה, (והכונה מכשול של עוון), דכתיב "וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשגגה" מלמד שכהן ששגג בע"ז מתכפר ע"י עצמו, ואיירי בזריקה, דס"ל שלשחיטה כשר אף במזיד, ולרב ששת איירי בשחיטה, דס"ל שמזיד פסול גם לשחיטה כיון שנעשה משרת לע"ז. עוד נחלקו בכהן שהשתחוה לע"ז, או שהודה לע"ז (- שאמר לה אלי אתה), שרלב נחמן כשר לעבודה, ולרב ששת פסול. וצריכא, דזריקה היא שירות ושחיטה לא, ושחיטה היא עבודה והשתחוואה לא, והשתחוואה היא מעשה והודאה היא דיבור.

ק"ט: אם בית חונוי היה ע"ז-

בשנה שמת שמעון הצדיק אמר להם שהוא עתיד למות, מפני שהיה רגיל כל יום כיפורים שנכנס ויוצא עימו לפני ולפנים זקן לבוש ומעוטף בלבנים, (ובירושלמי פריך והכתיב 'יכל אדם לא יהיה באהל מועד' ואפילו מלאכים דכתיב 'ודמות פניהם פני אדם', ומשני דשמא שכינה היתה. תוד"ה נזמקו). ובאותה שנה נכנס עם שחורים ולא יצא, ובאמת אחרי הרגל חלה ז' ימים ומת, ומזמן זה נמנעו הכהנים מלברך בשם, ובשעת פטירתו אמר שחונוי בנו ישמש תחתיו, אע"פ ששמעי היה גדול ממנו בשנתיים ומצחה. וכתבו התוס' (ד"ה חונוי) שאף דדרשינן בתורת כהנים "תחת אביו" - בזמן שהוא מנמלא מקום אביו, והוא לא ידע סדר עבודה וכדלהלן, י"ל שביראת חטא היה מנמלא מקום אבותיו. עוד כתבו התוס' שכיון שאינו נעשה כהן גדול עד שיעשה סגן, צ"ל שהיה סבור שכך עושים כשבאים להכנס לכהונה גדולה.

ר"מ סובר ששמעי נתקנא בחונוי ואמר לו שצריך ללבוש אונקלי (-מלבוש של עור) ולחגור צלצול (-אזוז), וכשבא כך למזבח אמר לכהנים שחונוי עשה כך בבגדי אשתו לכבודה, ורצו להורגו וברח חונוי לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח והקריב עליו לע"ז.

אמרו חכמים שאם מי שלא קיבל שררה (-שמעי) יכול לקלקל כך, כ"ש מי שכבר קיבל שררה שאין מורידין אותו שלא יקלקל עצמו. וכן אמר רבי יהושע בן פרחיה שבתחילה כל האומר לו שיעלה לגדולה היה כופתו ונותנו לפני הארי שהיה שונא את הרבנות, ועכשיו שנעשה נשיא כל האומר לו לרדת ממנה יטיל עליו קומקום חמין, כדמצינו בשאול שבתחילה ברח מהשררה וכשעלה ביקש להרוג את דוד. בפירוש הראשון גרס רש"י שכל האומר הרי עלי עולה או מנחה, בתחילה קודם שיפריש קרבנו ראוי לעונשו, שמא לא יקיים וכתבי "וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא".

אבל לרבי יהודה ויתר חונוי לשמעי, ומ"מ נתקנא בו ואמר לו חונוי (שהיה חכם משמעי) ללבוש אונקלי ולחגור צלצול וכו', אבל שמעי אמר לכהנים שחונוי אמר לו לעשות כך, ורדפו אחרי חונוי, וברח לאלכסנדריא והעלה עליו לשם שמים, (והיינו לבני נח הנודדים נדרים ונדבות, אבל לישראל אסור משום שחוטי חוץ. תוד"ה והעלה). דכתיב "יהיה מזבח לד' בתוך ארץ מצרים", (ולר"מ אחר מפלת סנחריב חזקיה הדיר בני מלכים שלא לעבוד ע"ז, והם בנו מזבח באלכסנדריא והעלו עליו לשם שמים). ואמרו חכמים שאם מי שברח משררה שמתחילה לא רצה לקבלה יכול לקלקל כך, כ"ש מי שרצה שררה.

ק"י. עיר ההרס יאמר לאחת- הרס היינו שמש, דכתיב "האומר לחרס ולא יזרח", והכונה שבית שמש עתידה להחרב.

הביאי בני מרחוק אלו גלויות של בבל שאין עליהם עול מלכות בשאר גלויות שבכל האצות, ודעתם מיושבת כבנים שדעתם מיושבת יותר משל נקיבות, ו**בנותי מקצה הארץ** אלו גלויות שאר ארצות שאין דעתם מיושבת כבנות.

מוצרו ועד קרטיגני מכירים את ישראל בכבודם הראשון ואין מכבידים עולם, ואת אביהם שבשמים, ומשם ואילך אין מכירים, והיינו שאף שמכירים בגדולת ד', הם קוראים לו אלוקי האלוקים.

ובכל מקום מוקטר לשמי אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, שמעלה עליהם הקב"ה כאילו הם מקטירים

ומגישים לשמו, ו**מנחה טהורה** זה הנושא אשה ואח"כ לומד תורה בטהרה, ובקידושין (כ"ט:) יש מ"ד שילמד תורה ואח"כ ישא אשה, ואמרינן הא לן והא להו. תוד"ה הלומד.

לעולם זאת על ישראל- לרב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן (י"מ ושמותיהם של צדיקים, וי"מ כבשים של אש, והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה 'ואשי ישראל ותפלתם מוהרה באהבה תקבל ברצון, ויש אומרים דקאי אדלעיל והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל. תוד"ה ומיכאל). ולריו"ח אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בלילה, שמעלה הכתוב עליהם כאילו עסוקים בעבודה.

העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה המקדש בימיהם. לריש לקיש כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם, ולרבא העוסק בתורה אינו צריך עולה וכו' שהתלמוד מכפר על עוונותיו. כל העוסק בתורת חטאת כגון סדר קדשים דמירי בהלכות עבודה כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם.

אחד המרבה להביא קרבנות ואחד הממעיט ובלבד שיכוין ליבו לשמים. ואין הקב"ה צריך לאכילת רבוי הקרבנות, אלא לרצונכם לצורך עצמכם אתם זובחים ואין הקב"ה רוצה להטריח לעשות בלי רצון.

בקרבנות כתיב ד' ולא קל או אלוקים, כדי שלא לתת פתחון פה לבעל דין לחלוק ולומר שיש הרבה רשיות.

המתעסק בדבר אחר ושחט בהמת קדשים פסול.

מסכת חולין

מסכת חולין (שיש שקוראים לה 'שחיטת חולין' ולמסכת זבחים קוראים 'שחיטת קדשים') היא מסכת יסודית המלמדת הלכות רבות בדיני אכילת בשר חולין, ולמרות שהיא סודרה בסדר קדשים, רוב דיניה נוהגים גם בזמן הזה, כיון שהיא עוסקת בדיני חולין ולא בדיני קדשים, וההלכות הנלמדות מדברי המסכת מבוארות בשו"ע יורה דעה עד סימן קי"א.

המסכת עוסקת (פרקים א' ב') בדיני השחיטה של בהמות העומדות לאכילה, ובעוד רבים מדיני התר אכילת בשר בהמה, כגון מתי בהמה טריפה ואסורה באכילה (פרק ג'), מהם סימני הטהרה של בעלי החיים המותרים באכילה (סוף פרק ג'), דיני עובר שנמצא במעי אמו לאחר שחיטתה (פרק ד'), איסור 'אותו ונתו בו לא תשחטו ביום אחד' (פרק ה'), מצות כיסוי דם בהמה לאחר שחיטתה (פרק ו'), איסור גיד הנשה (פרק ז'), איסור בשר בחלב דיני הכשרת הבשר מדם ותערובת איסור והתר (פרק ח'), דיני טומאת אוכלין בבשר שחוטה (פרק ט'), מתנות כהונה – זרוע לחיים וקיבה בבהמת חולין (פרק י'), ראישת הגז (פרק י"א), ושילוח הקן (פרק י"ב).

הכל שוחטים

מי כשר לשחיטת חולין, וביאור לשון 'הכל שוחטים ושחיטתם כשרה' דמתני'

אסור לאכול בהמה חיה ועוף א"כ נשחטו כדין, והיינו שחתכו בסכין את שני הסימנים של הבעל חי, שהם הקנה (דרכו נושמים, ונקרא גם גרגרת) והושט (שדרכו עובר המאכל מבית הבליעה אל הקיבה), או את רובם. איסור אכילת בעל חי שלא נשחט ללמד מדכתיב "לא תאכלו כל נבילה", והשחיטה מתירתם באכילה דכתיב "וזבחת מבקר ומצאנך".

הגמרא דנה האם לשון **הכל** שוחטים' דמתני' משמע לכתחילה או לדיעבד, ומביאה כמה משניות שכתוב בהם לשון 'הכל' שלפעמים הכונה לכתחילה ולפעמים הכונה לדיעבד, אמנם במשנתויו הכונה לכתחילה, דהא תני 'ושחיטתם כשרה' דמשמע דיעבד, והיינו שיש אופן שהכל שוחטים לכתחילה, ויש אופן ששוחטים רק בדיעבד, ויש בגמרא כמה שיטות את מי באה המשנה לרבות שהם שוחטים לכתחילה, ובאיזה אופן מדובר, ובאיזה אופן שחיטתם כשרה רק בדיעבד.

ויבואר בגמרא מה הדין לכתחילה ובדיעבד בשחיטת חרש שוטה וקטן; כותי; מומר (לתאבון, להכעיס, לעבודה זרה, ולערלות), ומי שלא הוחזק שהוא שוחט כראוי או שאינו יודע הלכות שחיטה, ומדוע.

ב. מתני'- הכל שוחטים ושחיטתם כשרה, חוץ מחרש שוטה וקטן שמא יקלקלו את שחיטתם, וכולם ששחטו ואחרים רואים אותם, שחיטתן כשרה. ואיתא בגמרא (י"ב:): שאין מוסרים לחרש שוטה וקטן חולין לכתחילה אפילו אחרים רואים אותם. רש"י שם. ולר"ת (תוד"ה שמא) קמ"ל שאין מוסרים להם לשחוט אפילו כדי להשליך לכלבים, שמא מתוך שיראו שמוסרים להם לשחוט יענו להכשיר שחיטתם ולאכול ממנה.

שחיטה ע"י נשים- בהלכות ארץ ישראל איתא שנשים לא ישחטו מפני שדעתם קלה. ודעת התוס' (ד"ה הכל) שנשים שוחטות לכתחילה אפילו קדשים.

מה הכונה 'הכל שוחטין'-

לשון 'הכל...' אינו במשמע דווקא לכתחילה, (ומאידך תני 'ושחיטתם כשרה' שמשמע שזה דיעבד), דהא תניא הכל

מערכים (–שאם אמר ערכי עלי, או ערך פלוני עלי, נדרו קיים. וה'כל' בא לרבות אפילו מופלא הטמון לאיש, אע"פ שהוא קטן עד שיהיה בן "ג שנה ויום אחד), ו**נערכים** (–יש להם ערך כפי הכתוב בפרשה, ואפילו מוכה שחין שאינו שוה כלום להמכר בשוק), ו**נודרים** (–לומר דמי עלי, או דמי פלוני עלי), ו**נידרים** (כל אדם השוה משהו ואמר דמי עלי או שאמר על אחר דמי פלוני עלי, נותן לפי מה שהוא נמכר בשוק, ואפילו אם אמר על תינוק פחות מבן חודש, שאם אמר ערכו עלי פטור, נותן דמיו לפי שוויו), והרי **לכתחילה אין לידור, דכתיב "וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא"**– הא אם תדור יהיה בך חטא, ו**כתיב "את אשר תדור שלם, טוב אשר לא תדור משתדור ולא תשלם",** ו**סובר ר"מ שמי שלא נודר עדיף ממי שנודר ומקיים נדרו** וכוונת הפסוק טוב שלא תדור **שמא** תדור ולא תשלם, שהרגיל בנדרים בא לידי "לא יחל דברו". ולרבי יהודה **אם משלם עדיף לידור,** דמהפסוק משמע שעדיף לא לידור מאשר לידור ולא לשלם, אבל לידור ולשלם טוב משיניהם, **אך גם לרבי יהודה רק באומר הרי זו שאם מתה או נגנבה אינו חייב באחרייתה עדיף לידור ולקיים, אבל באומר הרי עלי לא לשלם ויפגע ולא יקיים.** ומבואר שלרבי יהודה אין מערכים ונודרים לכתחילה, שהרי זה דומה להרי עלי. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) דהך סוגיא כלישנא בתרא דנדרים (י. דקאמר דפליגי בנובד, אבל ללישנא קמא פליגי בנודר אבל בנובד מודה רבי מאיר. וללישנא בתרא קסבר ר"מ דכיון דחייש קרא לתקלא בנדר, ה"ה בנדבה איכא למיחש לתקלא, דאפי' מביאה לעזרה ומקדישה יכול להנות ולמעול בה ולבוא לידי תקלה בכמה עניינים, וז"מ במדבר אכלו ישראל שלמים, שכיון שנאסרו באכילת בשר בצורה אחרת הוה כאילו ציווה המקום לאכול ע"י שלמים. וכן בשעת צרה שרי.) ולרבי יהודה נמי משמע ליה קרא מיירי דזוקא בנדבה, דבנדר לא מצוי למימר נודר ומשלם טוב, שהרי כתיב 'וכי תחדל לנדור לא יהיה בך חטא' הא אם תדור יהיה בך חטא. וללישנא קמא כוונת הכתוב שאם תדור אפשר שיהיה בך חטא אם לא תשלם.

אמנם מהא ד**תניא הכל ממירין** (–להביא בהמת קדשים אצל בהמת חולין ולומר שזו תמורת זו), **אחד אנשים ואחד נשים,** וה'כל' בא לרבות יורש שממיר קרבן אביו אחרי מיתת אביו, **אין ראהיה שהכונה לדיעבד, שהרי אין ממירים לכתחילה דכתיב "לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב (תם) ברע (בעל-מום) או רע בטוב",** דהתם הא קתני טעמא שאין רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר ושתיחן קדושות, ולוקה ארבעים משום בלא ד"א ימיר", (ואף דכתיב גם "לא יחליפנו" אינו לוקה משמונים, חדד בלא וחד בשל תביו. תוד"ה וספג.) והטעם עוקר את משמעות 'הכל', והכונה שדין תמורה נוהג בהכל. רש"י. ור"ת (תוד"ה תתם) מבאר דנקט הכל ממירים דמשמע לכתחילה לאשמעינן שאפילו המיר במזיד, דהיינו לכתחילה, מומר, דלא תימא ארבעים בתפניה וכשר.

ב: והא דתניא **הכל חייבים בסוכה** לאתויי קטן שאינו צריך לאמה, **הכל חייבים בציצית** לאתויי קטן היודע להתעטף, היינו לכתחילה, ד'**הכל חייבים'** ודאי משמע לכתחילה.

והא דתניא **הכל סומכים** –לאתויי יורש אחד האנשים ואחד הנשים, הכונה לכתחילה, דהא כתיב 'וסמן ידו ונרצה' והוא מחויב במצוה בעל כרחו, ומבואר ש'הכל' משמע לכתחילה ומשמע לדיעבד.

רב אשי שואל שמזה המשנה לא כתבה רק ששחיתתם כשרה דמשמע לדיעבד, מבואר שהכל שוחטין היינו לכתחילה, וצ"ב **מתי כשרים לכתחילה.**

לרבה בר עולא 'הכל שוחטין' בא לרבות ש**טמא יכול לשחוט חולין שנעשו על טהרת הקודש,** והיינו למי שקיבל עליו לאכול חולין בטהרה כמו קודש, כדי להרגיל עצמו בטהרת קדשים, שאם יאכל שלמים או תודה יהיה בקי בשמירתם, דס"ל לתנא שדינים כקודש ומדרבנן אין לטמאם, ולכן יקח סכין ארוכה וישחט באופן שלא יגע בבשר. וכתבו התוס' (ד"ה טמא) שאין איסור לטמא לשחוט חולין רגילים, והא שאסור להמיר טומאה לחולין שבארץ ישראל, היינו דזוקא בפירות ששייך בהם תרומה, אלא אסור לטמא גופא ובאכלים כדרשנן "והתקדשתם והייתם קדושים"– אחרת לבני ישראל שיאכלו חוליותן בטהרה, מ"מ יכול לטמאותם ולאוכלם בימי טומאתו.

ג: ו**מיירי בטמא שרץ** שהוא ראשון לטומאה, ואין סכין שהוא כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה, (דלא מצינו בתורה דמקבל טומאה מראשון ושני אלא אוכל ומשקה, כדכתיב "כל אשר בתוכו יטמא" וסמין ליה "מכל האוכל אשר יאכל" – אוכלים ומשקים מיטמאים מאויר כלי חרס שהוא ראשון ועושה למה שתוכו שני, ואין כלי מיטמא מאויר כלי חרס, שאם היה כלי נתון בתוכו ונטמא החיצון השני טהור), אבל בטמא מת הרי חרב דינה כחכל עצמו להיות אבי אבות הטומאה, (דכתיב "בחלל חרב"), ואם נגעה באב הטומאה דינה כאב הטומאה, והיא מטמאה את הבשר להיות ראשון, (אמנם אפילו ללא דין חרב הרי הוא כחלל, הסכין נעשית ראשון והבשר שני, ורבואת קאמר שהבשר הוי ראשון. וראשון ושני אין מטמאים כלים.) ו**דמיירי בטמא שחט שחט בקרומות של קנה בדוקה** שזה פשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טומאה, והיא כשרה לשחיתה, (וכן **בצור או בזכוכית.**) וכתבו התוס' (ד"ה כגון) דמיירי בקרומית שתיקנה ועשאה כעין כלי, דהא בעינן כלי לשחיתת קדשים, כדילפינן (לעיל פ"ב:) מדכתיב "ויקח את המאכלת לשחוט את בנו", ואף שהלכה כרבי (סוכה נ.) שאין עושים כלי שרת של עץ, שחיתת קדשים אינה צריכה כלי שרת.

ובמוקדשין לכתחילה לא ישחוט אפילו בסכין ארוכה, **שמא יגע בבשר,** והוא מזהרה מן התורה לא לטמא, דכתיב "ואני הנה נתתי לך את

משמרת תרומות"–אלמא בעינן שמירה, ולכן גזרו בזה חכמים, (התוס' (ד"ה ובמוקדשין) דנים אם כבר בעודה מפורסת היא מקבלת טומאה, או שהחשש הוא שיעג בה אחרי הפירוקם. עוד כתבו התוס' (ד"ה שמא) שאף שדם קדשים אינו מכשיר לקבלת טומאה, חיבת הקדש מכשרת, או דמיירי שהעבירה בנהר ועדיין משקה טופח עליה.

עוד כתבו התוס' שאין לגזור בטמא דילמא אתי לימשך בפנים, כדמצינו שאפילו טהור גמור לבן זומא דס"ל (וימא ל) שהנכנס למקדש טעון טבילה אסור לשחוט בסכין ארוכה דלמא אתי לאמשוכי, בטמא חוששים לזה, דטמא מזהר והיר וימירכו. אי נמי נקט הכא שמא יגע בבשר משום דבעי למימר ואם שחט ואמר ברי לי שלא נגעתי שחיתו כשרה. והקשו התוס' איך יתכן שתהא סכין ארוכה כ"כ, דהא קוקמי הכא אף בטמא מת, וטמא מת אסור להכנס אפילו לחיל, ואף אי מיירי בטמא שרץ הרי טבול יום אסור להכנס לעזרת נשים שהיא ארוכה קלה אמה. וכתבו שחט אלת ר"ת שלא גזרו היכא דנטמא בפנים ניהא, וכן לר"י שפירש דלא התמירו אלא בעזרת נשים שהוא מקום כניסה ויציאה, אבל בשאר מקומות יכול להכנס עד סמוך למחנה שכינה ממוש, אתי נמי שפיר. וי"מ דהכא מיירי בבמה). ו'**שחיתתם כשרה'** היינו שאם שחט ואמר ברי שלא נגעתי שחיתו כשרה. ו'חוץ מחרש שוטה וקטן' היינו שאפי' בסתם חולין אין להכשיר, שמא יעשו שהיה או דריסה או חלדה שיתבאר דינם בפרק ב'. (ולהגרמה ועיקור לא חיישינן, דמינכה, אמנם עיקור דסכין פגומה לא מינכר. תוד"ה שמא). ו'וכלם ששחטו ואחרים רואים אותם שחיתתם כשרה' היינו שטמא ששחט מוקדשין, ואפילו קדשי קדשים, אם אומר ברי שלא נגעתי כשר, אך אם אינו לפנינו לשואלו בדיעבד שחיתו כשרה, אבל בלאו הכי אף שהעזרה היא רה"ר אין להקל מצד ספק טומאה ברה"ר, דשאני הכא שברוב הפעמים אינו יכול להזהר מליגע, ואי מיירי בבמה אתי שפיר. תוד"ה דליתיה.

והא דתניא **כל הפסולים כגון זר ואונן וטמא ובעל מום וכדומה ששחטו שחיתתם כשרה,** שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים, (דכתיב "ושחט את בן הבקר לפני ד' והקריבו בני אהרן" – מקבלה ואיך מצות כהונה, לימד על שחיתת קדשים שכשרה בזרים והו"ה בשאר פסולים), ובלבד שלא יהיו הטמאים נוגעים בבשר. הכא עיקר, והתנא תני טמא אגב שאר פסולים. או שהתם עיקר, והכא איידי דהתם טמא בחולין תני נמי טמא במוקדשין.

לאביי 'הכל שוחטין' בא לרבות **שחיתת כותי,** שאם ישראל עומד על גביו יכול לשחוט לכתחילה כיון שהכותים החזיקו במצות שחיטה, אמנם אם הישראל רק יוצא ונכנס, לא ישחוט לכתחילה דאע"פ שהחזיקו בה לעצמם, אינם מקפידים אם ישראל יאכלו גבילות, דלית להו "לפני עיור לא תתן מכשול" אלא כמשמעו שלא יתן אבן בדרך עיור להפילו, ואם שחט יחתוך כזית בשר ויתן לכותי לאכול, ורק אם הוא אוכל מותר לאכול משחיתו כיון שלעצמו הוא זהיר בשחיטה. אבל בחרש שוטה וקטן אפי' בדיעבד שחיתתם פסולה, שמא ישוה או ידרסו או יחלידו.

רבא חולק על אביי ומוכיח שאף בישראל יוצא ונכנס יכול הכותי לשחוט לכתחילה, כמו שלגבי יין א"צ לשבת לשמור מהעכו"ם שנמצא בחנות ומספיק להיות יוצא ונכנס, (ואביי מחלק שביין הוא לא נגע ובשחיטה הוא נגע וכהרף עין יכול לשהות או לדרוס, ולכן לא מספיק יוצא ונכנס).

רבא מבאר ש'הכל שוחטין' היינו אף כותי כשהישראל יוצא ונכנס, ואם לא היה יוצא ונכנס מותר רק בדיעבד היכא שאכל הכותי כזית בשר, ובחרש שוטה וקטן אסור אף בדיעבד.

הגמ' שואלת על אביי ורבא על מה מדובר בסיפא שאם אחרים רואים אותם השחיטה כשרה, והרי כותי שוחט לכתחילה, וחרש שוטה וקטן מוזכרים כבר ברישא.

ג: רב אשי מבאר שהכל שוחטין בא לרבות **שחיטת מומר לתאבון** (–שכשאינו מוצא היתר אוכל גבילות), וכמו שאמר רבא שאפשר לבדוק את הסכין ולתת לו לשחוט, דאם אין לו סכין בדוק לא יטרח לחפש, אבל כשיש לו לא שביק היתרא ואכל איסורא. (וכתבו התוס' (ד"ה בודק) דלא חיישינן שמא ישוה יודרוס, דלא שביק היתירא ואכל איסורא, ואפילו לא יאכל ממנה מותר, דחייש ל"לפני עור" אפילו אם אין אחר עומד על גביו ולא יוצא ונכנס, ויוצא ונכנס לא מועיל במומר, דאינו חושש שיבדקו אחריו את הסכין, מפני שהוא מחזיק את עצמו כישראל לכל דבריו, אבל בכותי הדין שונה, דאם ישראל יוצא ונכנס לא בעי בדיקת סכין, דמרתת, ואם אין ישראל יוצא ונכנס אפילו בדיקת סכין לא מועילה, דחיישינן שמא שהה ושמוט דרס, דלא חייש ל"לפני עור". וצריך לבדוק הסכין במומר ולהיות יוצא ונכנס גבי כותי, ואין להניחם לשחוט ואח"כ לבדוק את הסכין במומר או לתת כזית בשר לכותי, דחיישינן דלמא משתלי ואכיל). (ואביי סובר שלא מועילה בדיקה. ורבא עצמו באמת מעמיד כרב אשי, והנ"ל בשם רבא הוא לדבריו דאביי.) ואם לא בדק לא ישחוט לכתחילה, ואם שחט יבדוק אחריו, ואם הסכין יפה מותר לאכול משחיתו. אבל חרש שוטה וקטן אפילו בדיעבד אם בדקו את הסכין ונמצאת כשרה אין שחיתתם כשרה, שמא ישוה או ידרסו או יחלידו כיון שאינם יודעים להזהר בזה. ומומר להכעיס אסור לאכול משחיתו אפילו כשנמצאת סכיני יפה, דהוא מועד לנבל בכונה בידים. וס"ל לרב אשי שכותים גירי אריות הם. וכתבו התוס' (ד"ה קסבר) שאף שגירי אריות וחלומות הם גרים גמורים (בגמזי כ"י:), היינו כשמתגיריים לגמרי מפחד אריות, אבל הכותים לא נתיגרו ולבמות, דכתיב "את ד' היו יראים ואת אלוהיהם היו עובדים", ומימלא שחיתתם פסולה ששחיתת עכו"ם. ומ"ד גירי אמות הם קסבר שאח"כ נתיגרו לגמרי.

הגמ' שואלת על רב אשי על מה מדובר בסיפא שאם אחרים רואים אותם השחיטה כשרה, והרי אם הסכין אינו בדוק יש לחוש ששחט בסכין פגומה, וחרש שוטה וקטן כבר מוזכרים ברישא.

רבינא מבאר שהכל שוחטין היינו **שמומחים** (–שיודעים הלכות שחיטה) **יכולים לשחוט אע"פ שאינם מוחזקים** (–שלא שחטו לפנינו ו'פעמים לראות שיש להם כח ואינם מתעלפים בשחיטה שיבואו לידי שחיה, או שאינם יודעים לאמן את ידיהם לכך. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה אע"פ) דמיירי שאין אנו יודעים אי גמיר או לא, אבל אם אנו יודעים דלא גמיר אפילו בדיעבד שחיתו פסולה), ומומחה היינו שיודע הלכות שחיטה, ואם אין יודעים אם הוא מומחה לכתחילה לא ישחוט, ואם שחט בודקים אם הוא יודע הלכות שחיטה, ורק אם הוא יודע מותר לאכול משחיתו, (ואף דאיאתא בברייתא (י"ב.) שרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם, יש בזה מחלוקת תנאים. תוד"ה ואם. והקשו התוס' (ד"ה דליתיה) משמעם שאם אינו יודע הלכות שחיטה אין אוכלים משחיתו אפילו כשאחרים רואים ששחט היטב, ולקמן (י"ב.) מבואר שמותר), אבל חרש שוטה וקטן אפי' בדיעבד יודעים הלכות שחיטה אין שחיתתם כשרה, דתמיד הם מוחזקים לקלקל כיון שאין בהם דעת, שמא ישוה או ידרסו או יחלידו. (והאמוראים הנ"ל חולקים וסוברים שרוב המצויים אצל שחיטה הם מומחים א"צ לבדוקם. רש"י. ושוחטים אף לכתחילה. תוד"ה רוב.)

ללישנא בתרא רבינא מבאר שהכל שוחטין היינו שמי **שמוחזק בשחיטה** ששחט יפה כמה פעמים ולא קלקל שוחט לכתחילה אפי' אינו מומחה, ואם לא שחט ב' וג' פעמים לא ישחוט שמא יתעלף לשון עייפות וחלישות הלב, שאינו יכול לראות מכת חרב וסכין אפי' בבהמה, ואם שחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי שחיתו כשרה, וחרש שוטה וקטן אפי' בדיעבד לא ישחטו שמא ישוה או ידרסו או יחלידו. (והאמוראים הנ"ל סוברים שאין חוששים שנתעלף.)

הגמ' שואלת על רבינא על מה מדובר בסיפא שאם אחרים רואים אותם השחיטה כשרה, והרי אם אין ידוע אם הוא מומחה מספיק לבדוקו, וללישנא בתרא הרי מספיק לומר ברי לי שלא נתעלפתי, וחרש שוטה וקטן מוזכרים כבר ברישא. והגמ' מתרצת דאיירי שאינו לפנינו לבדוקו או לשואלו.

דין כותים בשחיטה ובשאר מצוות

הכותים הם גויים שהביא מלך אשור מכותה ומארצות אחרות, והושיבם בערי שומרון אחרי הגלותו את עשרת השבטים. ד' שלח בהם אריות שהיו הורגים בהם, ובגלל כך הם התגיירו (אבל המשיכו לעבוד עבודה זרה, וי"א שאח"כ נתגיירו לגמרי, אמנם בהמשך קלקלו מעשיהם), ונחלקו תנאים ואמוראים האם גירותם חלה או לא, וכן נחלקו לגבי מה אפשר לסמוך עליהם מפני שהם זהירים בזה, ובמה אינם זהירים וא"א לסמוך עליהם. וע"ע לקמן (ה.ו:1.) מתי ומדוע אסרו שחיטת כותי וכדומה.

ד: איתא בברייתא **ששחיתת כותי** כשישראל עומד על גביו מותרת לכתחילה, ואם שחט בלי ישראל על גביו, יחתוך כזית בשר ויתן לכותי לאכול, ורק אם הוא אוכל מותר לאכול משחיתו. וכן אם יש לכותי מחרוזת של צפורים שחוטות, נותן לו לאכול ראשו של אחד מהם, ורק אם אכל מותר לאכול משחיתו. וצריך שהכותי לא יראה מאיזה צפור מביא לו, דאל"כ יש לחוש שרק אותה שחט כראוי, וכן צריך למסמס את החתיכה, שמא יש לכותי סימן בה.

ואם הישראל יוצא ונכנס, לאביי אין שחיתו כשרה, ולרבא שחיתו כשרה.

ואין לחוש שהכותים סוברים שאין שחיטה לעוף מן התורה דכתיב "וזבחת מבקר ומצאנך", ושחיתת עוף נלמדת בהיקש, דכיון שהחזיקו בשחיטה החזיקו להכשירים, דמהאי טעמא אין חוששים לשהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקור.

מצת כותי- לתנא קמא מצת כותי מותרת באכילה ואין חוששים שזה תמוץ, (וכתבו התוס' (ד"ה מצת) שכיון שגזרו על פיתם מפני שביטלו את בנין בית המקדש, ודין זה נאמר גם אחרי שהפסיקו לעבוד ע"ז, מיירי הכא בעיסה של ישראל שהכותי עשה ממנה מצה), ו**אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח** בלילה הראשון שחובה לאכול מצה דכתיב "בערב תאכלו מצות", כיון **דבקיאי בשימור** לשם מצה, ובלילה ראשון של פסח צריך לאכול כזית מצה שהשימור נעשה בה לשם מצה. (ומיירי שלא אכל הכותי מצה אחרת כל הלילה, דאל"כ חוששים שמא לא שמר לשם מצה, שהרי הם חשודים על 'לפני עור'. תוס' שם.) ולרבי אליעזר מצת כותי אסורה אפי' באכילה, כיון דאינם בקיאים בדקדוקי מצוות, וממילא אינם בקיאים בשימור להבחין בין שיאור לסיסוך ובין הכסיפו פניו ללא הכסיפו פניו. ולרשב"ג כל מצוה שהחזיקו בה הכותים אע"פ שאינה כתובה בפירוש בתורה, הרבה מדקדקים בה יותר מישראל וכשעושים לצורך עצמם יכולים אנו לסמוך עליהם.

ביאור המחלוקת- לת"ק אין לסמוך עליהם במצוה שלא כתובה אף אם החזיקו בה, אבל במצוה שכתובה אפשר לסמוך עליהם אף אם לא החזיקו בה, ולר"א אין לסמוך עליהם אפי' במצוה הכתובה וגם החזיקו בה, ולרשב"ג, אפשר לסמוך עליהם אם החזיקו בה אף שאינה כתובה. וכתבו התוס' (ד"ה איכא) שבשני (י.) מבואר שנתלקו גם במצוה כתובה שלא החזיקו בה, שלת"ק מהני ולרשב"ג לא מהני.

שחיטת מומר

מומר האוכל נבילות לתאבון, לרוב מותר לתת לו סכין בדוקה לשחוט, ולאכול משחיטתו, דלא שביק התירא ואכיל איסורא. אבל בסכין שאינה בדוקה לא, כיון שהמומר לא יטרח לנצוא סכין אחרת אם לא תהיה הסכין כשרה.

ד: הגמ' מוכיחה את דינו של רבא מהא דמבואר בברייתא שחמץ של עוברי עבירה שאין מבערים חמץ בפסח מפני ההפסד, מותר (לרש"י באכילה, ולתוס' ד"ה מותר) מותר רק בהנאה, אבל באכילה אסור משום שגזרו על פת עכו"ם, ולר"ת מיירי בבצק עכו"ם שלא גזרו לאסרו באכילה) מיד לאחר הפסח אע"פ שלא שהה בכדי לאפות חדש, (לתוס' ד"ה מותר) מיירי בזמן שיכלו ללוש אחר הפסח, שהרי לרבי יהודה חמץ של עכו"ם שעבר עליו הפסח אסור בהנאה) כופני שהם מחליפים בשל עובדי כוכבים, כיון שהם יכולים לאכול של היתר, ואע"פ שע"י ההחלפה נמצא שהם נהנים מחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה, מ"מ כל מה שהם יכולים להמעיט באיסור הם עושים, ולישראל אחר שלוקח מזה אין שום איסור, דאיסור הנאה לא תופס חליפיו חוץ מעבודת כוכבים הקדש ושביעית, (וכתבו התוס' (שם) שהליפי איסורי הנאה אסורים מדרבנן, ומה שמצינו (ע"ז נ"ה): שהמקדש בדמי ערלה האשה מקודשת, דווקא באשה שרי משום פריה ורביה, אי נמי לא אסרו אלא בדבר הניכר ונראה, והמקדש אשה בשעות דרבנן וחמץ דרבנן, חוששין לקדושו, ואם בא אחר וקידשה חוששים לקידושי שניהם), ובין אם נאמר שזה לשיטת רבי יהודה שחמץ שעבר עליו הפסח אסור מדאורייתא, דמבואר שלא שביק התירא ואכיל איסורא, ובין אם נאמר שזה לשיטת ר"ש שחמץ אחר הפסח דרבנן, מ"מ משמע שודאי הם מחליפים, ואם בדרבנן לא שביק התירא ואכיל איסורא, כ"ש בדאורייתא.

מומר לערלות כשר לשחיטה, למ"ד מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה. וערל מחמת שמתו אחיו מחמת מילה פשיטא דכשר דאנוס הוא. וכתבו התוס' (ד"ה שמתו) דמיירי שנימולו אחרי היום השמיני, דאי לאו הכי שמוא מתו מחמת שלא נבלע בהם הדם [וימולו אותו כשיבלע בו הדם], אי נמי מיירי שאחיו נימולו ביום השמיני וראו שנבלע בהם הדם.

מומר לעבודת כוכבים - לרב ענן מותר לאכול משחיטת מומר לעבודת כוכבים (והא דאיתא לקמן (י"ג.) ששחיטת מין לעבודת כוכבים, מיירי דווקא במי שעובד עבודת כוכבים תמיד [-כומר לעבודה זרה]. תוד"ה מומר), שכן מצינו ביהושפט מלך יהודה שהיה צדיק גמור שנהנה מסעודת אחאב ואחאב וסייעתו מצינו שעבדו עבודת כוכבים, אבל לא מצינו שפקרו לענין נבילה, ו"ל שיצרא דעבודה זרה תקיף עלייהו, דכתיב 'ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרוב ולעם אשר איתו ויסיתהו לעלות אל רמות גלעד' ואין הסתה אלא באכילה ושתיה (מלבד הסתה דאיירי בקב"ה שאין אכילה לפניו, כהא דכתיב "ותסיתנו בו לבלעו בחינם").

ואין לומר שרק שתה, ובאותו זמן עדיין לא נאסר סתם יינם שלא ראינו שניסכורו לעבודת כוכבים שיאסר משום "ישתנו יין נסיכם", וסתם יינם של עכו"ם הוא מ"ח דבר שנחלקו תלמידי שמוא והלל, אבל לא אכל משחיטתו, דאין דרך המלך לשתות בלי לאכול, אי נמי כתיב "ויזבח... ויסיתהו". ואין לומר שהשוחט היה עובדיה, דכתיב "לרוב", ועובדיה לא היה מספיק לשחוט כ"כ הרבה לכולם. ואין לומר שה'שבעת אלפים... אשר לא כרעו לבעל" שחטו, שהרי הם התחבאו מאיזבל. ואין לומר שאנשי אחאב היו כשרים והם שחטו וכיון שהיו בבית אחאב הם לא פחדו מאיזבל, שהרי עובדיה היה ממונה על בית אחאב והיה צדיק גמור, דכתיב "מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים", ומפסוק זה לומדים גם שמשרתי

סיכומי 'תמציתי'

- גיתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף היומי בהלכה) / ועמוד היומי**
- בנקודות ההפצה**
- במייל 7692282@gmail.com**

בנוסף גיתן לקבל במייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

יהושפט היו צדיקים (ולכן א"א לומר שיהושפט עצמו אכל משל עובדיה, ומשרתיו אכלו משל משרתי אחאב).

ה. ואין לומר שיהושפט ואנשיו אכלו משחיטת עצמם, דלא היה יהושפט מרחיק עצמו מאחאב כלל משום חשד, ומבואר שאע"פ שהוא מומר לעבודת כוכבים אינו מומר לכל התורה, דכתיב "ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה יושבים איש על כסאו מלובשים בגדים בגוון פתח שער שומרון" והיינו שישבו בחיבה וריעות כישבית סנהדרין שאינם חושדים זה את זה שהיא כחצי גוון עגולה כדי שיראו זה את זה לשמוע איש את תבירו ולהתווכח זה עם זה עד שתצא ההוראה כהלכה, דאם ישבו בשורה אין בני ראש השורה רואים את אלו שיושבים בסוף, (ולא ישבו בעיגול שלם כדי שיהיה מקום לבוא ולצאת), שהרי שער שומרון לא היה גורן.

אבל מהא דכתיב "כמוני כמוך כעמי כעמך" אין ראיה, שהרי הא דכתיב "כסוסי כסוסיך" ודאי אין הכונה אלא שמה שיקרה לסוסי יקרה לסוסיך, וא"כ ה"ה שהכונה שמה שיקרה לי ולעמי יקרה לך ולעמך.

ומהא דכתיב "העורבים מביאים לו לחם ובשר בבוקר ולחם ובשר בערב", ואמר רב שהביאו לו מבית המטבחים של אחאב, אין ראיה ששחיטת מומר לעבודת כוכבים שחיטתו כשרה, דעל פי הדיבור שאני שהקב"ה התירו לו לפי שעה, דכתיב "ואת העורבים צייטת שם לכלכלך", (וכתבו התוס' ד"ה על) שהדיבור התיר לו גם את האיסור של בשר שנתעלם מן העין, וגם את האיסור לאכול משחיטת טבחי אחאב). ועורבים היינו עורבים ממש, דלא מסתבר שקרה ששני האנשים שהביאו היה שמם עורבים. ואין לומר שנקראו עורבים על שם מקומם -צור ערב, כדמצינו ש"נערה" היינו מן נעורן, דא"כ עורביים מייבעי ליה כדי שלא יטעו בעורבים ממש. (אבל היכא דליכא למיטעי שייך לכתוב עם י" אחת. תוד"ה עורביים).

איתא בברייתא שמומר שחיטתו כשרה. הגמ' אומרת שאין להביא מזה ראיה לרובא שמומר אוכל נבילות לתאבון שחיטתו כשרה, ד"ל דאיירי במומר לעבודת כוכבים, אבל מומר לשחיטה עצמה פסול, דכיון דדש ביה, דמי ליה כהתירא. ומאידין אין ראיה לרב ענן שמומר לעבודת כוכבים כשר, ד"יל שפסול, דכל הכופר בעבודת כוכבים כמודה בכל התורה, והכונה מומר לאותו דבר, וכרבא.

והנה לגבי קרבנות מצינו שמקבלים קרבנות מפושעי ישראל (-מזידיים) כדי שיחזרו בתשובה, דכתיב "מן הבהמה" להביא בני אדם שדומים לבהמה, והיינו ממומר לדבר אחד. (אמנם הא דכתיב "אדם ובהמה תושיע ד' " היינו בני אדם שהם ערומים בדעת ומשמיימן עצמם כבהמה, דכתיב אדם ובהמה יחד, אבל הא דכתיב "זרע אדם זרע בהמה" היינו לגריעותא, כיון שחילקם לזרע נפרד). אבל אין מקבלים קרבנות ממומר לנסך יין ולחלל שבת בפרהסיא, דכתיב "מוכס" ולא כולכם, (ומזה מבואר שמומר לעבודת כוכבים דינו כמומר לכל התורה, ודלא כרב ענן), אבל באומות מקבלים מכולם דכתיב "מוכס" בכס חילקתי ולא באומות.

ה: וכן מצינו לגבי חטאת, שלת"ק מומר אין מקבלים ממנו חטאת, דכתיב "מעם הארץ" פרט למומר. ור"ש לומד מדכתיב "אשר לא תעשינה בשגגה ואשם" שדווקא השב מידיעתו שאם היה יודע שזה אסור לא היה חוטא מביא חטאת, ונ"מ במומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם ששגג בו, ואילו היה יודע שזה דם לא היה

אוכלו, שלת"ק הוא מומר ואין מקבלים ממנו, ולר"ש כיון שהוא שב מידיעתו לגבי דם מקבלים ממנו, אבל בסתם מומר לפי שניהם אין מקבלים ממנו, ואפילו שוגג, שהרי אם היה יודע מתחילה ג"כ היה אוכלו, ואינו שב מידיעתו. וכתבו התוס' (ד"ה מעם) שגם לת"ק מומר לדבר אחד מקבלים ממנו קרבן וכדלעיל, והכא 'מומר לאכול חלב' הכונה שהוא מומר לכל התורה חוץ מדם, ובוזה נחלקו ת"ק ור"ש אם מביא קרבן על הדם. עוי"ל דדווקא בחלב ודם פליגי, מפני שהם שוים, שבשניהם יש כרת והם עולים לגבוה ונאמרו בלאו אחד "כל חלב וכל דם לא תאכלו", והמהלוקת היא שלת"ק מומר לחלב נחשב גם מומר לדם, דמה שאינו אוכלו זה מפני שנפשו קצה לאכול דם, אבל מומר לאחד משאר איסורים פשיטא שמביא קרבן על הדם, ולר"ש אפילו מומר לאכול חלב מביא קרבן על הדם. עוד כתבו התוס' (ד"ה אינו) שאם בשעת הבאת הקרבן אינו חוזר בתשובה אין מקבלים ממנו קרבן לכ"ע, דהוי זבח רשעים, ו'אינו שב מידיעתו' דר"ש הכונה על זמן האכילה.

ומה שצריכים פסוק גם בחטאת וגם בעולה, משום דהו"א שחטאת לא מקבלים כיון הוא לכפרה וכיון שדעתו לחזור על עבירתו במזיד ורק בזה איתרמי ששגג ולא היזד אינו בר כפרה, אבל עולה שזה דורון מקבלים, ומאידיך י"ל שעולה לא מקבלים כיון שאינו חייב בו ואינו דרך ארץ לקבל ממנו דורון, דכתיב "זבח רשעים תועבה", אבל חטאת שהוא חייב בה מקבלים, קמ"ל.

מי אסר את הכותים

כפי שהובא לעיל מיד אחרי גירותם של הכותים, עוד בימי בית ראשון, היתה מחלוקת אם גירותם חלה, ונ"מ גם אם מותר לאכול משחיטתם, אמנם גם לסוברים שגירותם חלה, בהמשך הדורות אסרו הכמים לאכול משחיטתם, וכדלהלן.

רבן גמליאל ובית דינו נמנו על שחיטת כותי ואסרוה, והיינו אף כשישראל עומד על גביו (דאי לאו הכי מה החידוש), **דס"ל כר"מ דחייש למיעוטא** ואסר את יין הכותים משום שמצא דמות יונה בראש הר גריזים שהיו **עובדים אותה** ונעשו מומרים לעבודת כוכבים אף שרוב הכותים לא היו מהר גריזים. ר"מ חייש למיעוטא גבי קטן וקטנה לא וחלצים ולא מייבמים, אמרו לו לר"מ יפה אמרת לא חולצין - איש כתיב בפרשה, מפני מה לא מיבמין, אמר להן קטן שמוא ימצא סריס קטנה שמוא תמצא איילנות ונמצאו פוגעים בערוה, ולא אמר רוב קטנים אינם סריסים. וכתבו התוס' (ד"ה בראש) דאיתא במדרש שהיונה היתה מהע"ז שהטמין יעקב תחת האלה בהר בשכם.

מיהו רבן גמליאל שאסר שחיטת כותי - לרש"י הכונה לרבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא, וזה היה לאחר חתימת המשנה. ולתוס' (ד"ה ר"ג) הכונה לרבן גמליאל דיבנה, שאף שהיה לפני ר"מ, כיון שר"מ אמר כך להדיא תלו בו את הדבר, ולפ"ז ר"ג דיבנה סובר שכותים גירי אמת הם, דלפני התקנה שחיטתם היתה מותרת, ודלא כרש"י (עירובין ס"א): שכתב שר"ג דיבנה סובר שכותים גירי אריות הם.

רבי יוחנן ורב אסי אכלו משחיטת כותי כשישראל עמד על גביו או ע"י שחתן כזית ונתן לו לאכול, ומסתבר ששמעו על תקנת רבן גמליאל ולא קיבלוה, דאם נאמר שלא שמעו אבל אם היו שומעים היו מקבלים, הרי אפילו לבהמתם של צדיקים אין הקב"ה מביא תקלה שתאכל הבהמה דבר האסור לה, כמבואר לקמן לגבי חמורו של רבי פנחס בן יאיר, וכ"ש לצדיקים עצמם שלא גירום השטן לצדיקים שום דבר עוון בשוגג. רש"י. והתוס' (ד"ה צדיקים) כתבו שדווקא במייל דאכילה אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, דגנאי הוא לצדיק שאוכל דבר איסור, (שהרי לגבי שאר איסורים מצינו שר' יהודה בן טבאי הרג עד זומם (מכות ה:), ורבי ישמעאל קרא בשבת ווהטה (שבת ב:). ולענין לגרום לאחרים לאכול איסור, יש גירסא בכתובות (כ"ה): שגם בזה אין הקב"ה מביא תקלה על דם (לענין שהעלו עבד לכהונה על פיו של רבי אליעזר ברבי יוסי, ובהכרח שרק רצו לעשות זאת), אמנם ברוב ספרים לא גורסים שם את השאלה שאין הקב"ה מביא תקלה על ע"י צדיקים.

פרוייקט שליחת סיכומים

מערכת סיכומי תמצית יוצאת בתוכנית כתיבת סיכומים ע"י כלל הלומדים ושליחתם למערכת.

הנרשמים (בגדרים פלוס קופת תמצית) לשליחת הסיכומים זכאים לשמיעה טלפונית של הקורס הגמיוחד 'אומנות הסיכום - כדרך להתענג בידיעת התורה' במחיר אפסי (עד י"ד סיון), 80 ₪ בלבד במקום 500, (לכחורים 40 במקום 300).

הגרלות לשולחי הסיכומים, 1000 ₪ יוגרלו מבין כלל המסכמים, 1000 ₪ מבין הסיכומים הטובים ביותר, 10001 ₪ מבין השולחים הכי הרבה סיכומים (עד 2 סיכומים לשבוע). זוכה שידע את הסיכום בעל פה יקבל עוד 500 ₪. פרטים בקו 02-3131465 שלווחה 7.

שיעורים הגיימים בסיסיים בחשיבות וצורת הסיכום, והסבר מפורט על תוכנית סיכום סוגיא ב10 נקודות המאפשרת תפיסה צילומית וחזרה מהירה וקלה של כל סוגיא, בקו הגנ"ל.

קורס אומנות הסיכום כדרך להתענג בידיעת התורה

מבית סיכומי 'תמצית'

מערכת סיכומי תמצית משתפת לראשונה את כלל הציבור בידע ותסיון עשיר, כיצד לסכם סוגיות בצורה המועילה באופן מיוחד לקבלת בהירות ומתיקות בלימוד, ולזכירת הסוגיות לטווח ארוך. בשיעורים תקבלו הדרכה מפורטת, עצות כלים וטיפים, שיעזרו לכם לסכם סוגיות בצורה נכונה, ועל ידי זה תזכו להתענג בידיעת התורה.

הקורס יעסוק בנושאים דלהלן

חשיבות הקיצור והסדר, חלוקה לכללים ופרטים, כותרות, הקדמות, שילוב כמה סוגיות בסיכום אחד, מתי חוזרים מתוך הסיכום ומתי מתוך הגמרא, איך מגיעים למצב בו ניתן לחזור על הסוגיא בעל פה בזמן קצר, איך משמרים כל סוגיא עד מאה ועשרים, איך זוכרים סוגיות ומצליחים במבחנים, ועוד.

הדרכה מפורטת על שיטת הסיכום המיוחדת של סיכום סוגיא בעשור נקודות, באופן שניתן לראות את כל עיקרי הסוגיא במבט אחד כולל, כתמונה יפה ובהירה, בלא צורך לעבור על כל פרט בפני עצמו.

הקורס הינו טלפוני, בקו תמצית שמספרו 02-3131-465 שלוחה 7, ומחירו הוא 500 ₪ בלבד לאברכים, 3000 ₪ לבחורים. התשלום מתבצע ב'דורים פלוס' קופת 'סיכומי תמצית'. לאחר התשלום תקבלו הרשאת גישה לשמיעת סדרת השיעורים.

הנרשמים עד מוצאי שבת קודש פרשת בהעלותך ובכוונתם לשלוח סיכומים למערכת, ההרשמה היא בסכום של 80 ₪ בלבד לאברכים, 40-1 ₪ בלבד לבחורים! (פרטים בקו)

מבצע מיוחד
למצטרפים למבצע
שליחת סיכומים
למערכת תמצית!

ניתן לשמוע
שיעור בסיסי
חינם בקו

קו תמצית 02-3131-465

מאחורי הקלעים

סיכומי תמצית ומבחני לדעת

קורס ללמוד להנות ולזכור | להתענג בידיעת התורה

א' מערכת הזכרון עובדת בצורה טובה ופלאית, ומותאמת לזכור בצורה ברורה מאות ואפלי סוגיות, אם רק נשתמש בה בצורה הנכונה.

ב' יסוד היסודות ללימוד איכותי מהנה שנשמר לאורך ימים ושנים הוא חיבור פנימי וחזק ללימוד, ומטרת הכלים הנלמדים היא ליצור ולחזק את החיבור הזה.

ג' מצות ידיעת התורה והרגשת מתיקות התורה הם דברים השווים לכל נפש, ולא רק לבעלי דרגה מיוחדת ביראת שמים ושקיעות בתורה, והם תלויים בעיקר בשימוש נכון וטבעי בכלים שהקב"ה נתן לנו, ולימוד בדרך זו מביא ליראת שמים ולשקיעות בתורה ולעוד מעלות רבות.

ד' בזמן הלימוד עצמו עלינו להתרכז בהבנת תוכן הדברים וללמוד בצורה טובה, וכל מחשבה נוספת, כמו הרצון להספיק או לזכור, במידה והיא מפריעה לריכוז בגוף הלימוד, לא רק שאינה מסייעת לזכרון, היא מגרעת ממנו, מפני שהיא מורידה מהחיבור הפנימי לתוכן החומר הנלמד ומקטינה את ההנאה מהלימוד.

כמה שיעורים מדובר ומי מוסר אותם?

הסדרה כוללת 11 שיעורים של 45 דקות, והשיעורים נמסרים ע"י עורך סיכומי תמצית.

מה הקשר בין סיכומי תמצית לקורס?

סיכומי תמצית נועדו לא רק לחזרה והצלחה במבחנים, אלא גם לקבלת סדר ובהירות בסוגיות ובהלכות הנלמדות וליצירת חיבור פנימי חזק בין הלומד לחומר הנלמד, והרבה מהתובנות הנלמדות בקורס הוטמעו בתוך הסיכומים.

האם השיעורים הם בתשלום?

השיעורים הם אכן בתשלום, וזאת מהסיבה שרק מי שמוכן ומשקיע מכספו על הדברים, מגיע לקורס בצורה רצינית, שומע ומפנים את הדברים, ומשתדל ליישם אותם בפועל, ועי"ז הוא מקבל את התועלת מהדברים, עם זאת מדובר בסכום סמלי ונמוך מאד בהשוואה לעלות רגילה של קורסים אחרים, וגם סכום זה מוחזר במלואו! לאלו השומעים ברצינות את השיעורים ומבצעים בפועל את התרגילים שניתנים בשיעורים.

עם זאת השיעור הראשון, בו נלמדים מספר כלים חשובים, הינו חינמי, וניתן לקבל ממנו תועלת מרובה גם למי שלא נרשם לסדרת השיעורים.

האם הקורס הוא פרונטלי או שניתן לשומעו דרך הטלפון?

מומלץ מאד, למי שיכול לבוא פיזית לשמוע את השיעורים, כיון שע"י התועלת היא גדולה יותר, אולם ישנה גם אפשרות לשמיעת השיעורים דרך הטלפון בקו תמצית, ולגבי התשלום, כיון שהתשלום נועד בכדי לקבל את התועלת מהשיעורים, אין הבדל במחיר, וגם לגבי ההחזרים גם אלו השומעים את השיעורים בטלפון יקבלו בס"ד את ההחזרים לפי הכללים.

בהכנת השיעורים הושקע עמל של מאות שעות של לימוד יסודי של סוגיות העוסקות בנושא זה במישרין או בעקיפין, וכן נלמדו בצורה יסודית מאות מקורות מדברי רבותינו גדולי הדורות לאורך ההיסטוריה, ונקראו עשרות ספרים ישנים וחדשים העוסקים בתחום זה.

בחינה נוספת נעשתה ע"י התחקות אחר דרכי צמיחתם של תלמידי חכמים, ושימושם בכלים אלו, מטרת בדיקה זו היתה בכדי לבחון את השפעת כל כלי במישור המעשי ועמידתו במבחן המציאות: האם כך גדלים תלמידי חכמים אמיתיים.

האם המשתתפים אכן רואים תועלת מהשיעורים?

בסייעתא דשמיא נמסרו כבר ששה סדרות של הקורס, בהם השתתפו מאות לומדים, רבים מהם מציינים את התועלת הגדולה שהיתה להם מהשיעורים, להנאה מהלימוד, לחיזוק איכות הלימוד וההבנה, להצלחה במבחנים, לזכירת הנלמד, ולתחומים נוספים. בעמוד הבא יובאו כמה מכתבים מהמשתתפים בשיעורים.

למי מתאימים השיעורים?

השיעורים מתאימים בראש ובראשונה לכל מי שמעוניין להעצים את איכות הלימוד והזכרון, ובמיוחד למי שמרגיש שהוא לא ממצה מספיק את הכוחות שלו ורוצה להגיע ליותר, כמו כן השיעורים מתאימים לאלו שנמצאים במסגרות מבחנים ומעוניינים להצליח בהם ולשמר את הידע לאורך ימים ושנים, וכן למגידי שיעורים המעוניינים ללמד את תלמידיהם בצורה מושכת ומעניינת במטרה שהתלמידים יחיו את הסוגיא ויזכרו אותה לאורך ימים ושנים.

לאיזה סגנון לימוד השיעורים מתאימים?

השיעורים מתאימים לכל סגנון לימוד, עיון ובקיאיות, גמרא והלכה, וכו'.

האם השיעורים מתאימים גם למי שאין לו זכרון טוב?

בהחלט! מכמה סיבות: א' כל אחד יכול לזכור הרבה יותר ממה שהוא זוכר כרגע, אם ילמד להשתמש בצורה נכונה במערכת הזכרון. ב' יתכן בהחלט שמי שחושב שאין לו זכרון טוב יגלה שהסיבה שהוא לא זוכר טוב אינה הזכרון אלא דברים אחרים לגמרי, ובאמת יש לו זכרון הרבה יותר טוב ממה שהוא חשב. ג' כל אחד יכול לפתח את הזכרון שלו, ובשיעורים אנו לומדים בין השאר כיצד מפתחים את הזכרון ועוד כוחות נוספים כמו כח הריכוז כח העיון כח ההספק וכו'.

האם ניתן לקבל מספר תובנות מהנלמד בשיעורים?

נזכיר מספר יסודות מרכזיים עליהם בנויים השיעורים.

קורס ללמוד להנות ולזכור

לפני כשנה נפתח ע"י מערכת 'תמצית' קורס מיוחד בשם 'ללמוד להנות ולזכור', ובו סדרת שיעורים המלמדים כיצד לחזק את איכות הלימוד, להעצים את החוויה מהלימוד, ולהגיע למצב בו זוכרים את מה שלומדים. לקראת הסדרה השלישית של השיעורים יוצא גליון זה ובו מידע בסיסי על סדרת השיעורים.

באלו תחומים עוסקים השיעורים?

השיעורים עוסקים ב4 נושאים עיקריים:

א' דרכי פעילות מערכת הזכרון והדרך להשתמש בה בצורה נכונה במטרה לזכור את הלימוד.

ב' הדרך לפתח את מערכת הזכרון ויכולות נוספות (כשרון, מהירות תפיסה, ריכוז, מעלות רוחניות שונות, ועוד).

ג' הדרך להתחבר בצורה חזקה הרבה יותר ללימוד, דבר המביא לא רק לזכרון הלימוד אלא גם ללימוד איכותי יותר ולהנאה גדולה יותר מהלימוד.

ד' כיצד לסכם ולחזור על הלימוד בצורה נכונה מהנה ויעילה.

בקורס נלמד על 15 כלים שכולם כאחד וכל אחד בפני עצמו מביאים את הלומד ללמוד (טוב יותר) להנות ולזכור.

כלים אלו מחולקים ל3 חלקים: א' כלים הנוגעים לגישה ללימוד ולהכנה לפני הלימוד. ב' כלים להעצמת הלימוד עצמו. ג' כלים לסיכום וחזרה לאחר הלימוד.

האם הכלים שנלמדים בשיעורים מצריכים שינוי בסדרי הלימוד?

לא. המטרה בשיעורים היא להעצים את איכות הלימוד, כל אחד בסגנון לימודו, ולא לשנות אותה.

האם ניתנים בשיעורים דרכים ליישום בפועל של הכלים הנלמדים?

בסיום כל שיעור ניתנים תרגילים מעשיים פרקטיים, שההרגל בהם נותן תועלת עצומה וקנין חזק ואמיתי בכלים הנלמדים.

האם התרגילים הניתנים בשיעורים קלים ליישום?

אנו משתדלים למצוא תרגילים מעשיים, שיהיו מצד אחד קלים לביצוע, ושיום לכל נפש, ומצד שני יתנו את התועלת המירבית. רוב הכלים לוקחים רק מספר דקות בכל יום.

מהם המקורות של הדברים הנלמדים בשיעורים?

כל הדברים הנלמדים בקורס יסודם במאות מראי מקומות מדברי חז"ל ודברי רבותינו גדולי הדורות ראשונים ואחרונים עד דורנו אנו, בהם אנו רואים שכך צורת הלימוד הנכונה, ואת התועלת המרובה שיש בכלים אלו לחיבור הנאה וזכרון הלימוד. עם זאת הדברים הנמסרים בשיעורים מעוגנים גם במחקרים עדכניים רבים על מערכת הזכרון.

נקודות שמתבארות בשיעורים

א' מה ההסבר לעובדה שידיעותיהם של התלמידים החכמים גבוהים משל הלומדים הרגילים בהפרש עצום, למרות שההפרש בשעות הלימוד אינו גדול כ"כ, האם הדבר תלוי בכשרון, או בכלים שמשתמשים בהם אותם תלמידי חכמים?

ב' האם החזרה היא הכלי העיקרי לידיעת התורה, והדבר מחייב כל לומד להשקיע זמן רב בחזרה, או שהחזרה היא כלי חשוב מתוך מגוון כלים נוספים, והא לא הא לא סגי?

ג' האם עלינו לקבל כעובדה מוגמרת את המציאות שאיננו זוכרים חלק גדול מתלמודינו, או שהדבר ניתן לשינוי?

ד' מה ההסבר לתופעה שלמרות שהבריאה כולה בנויה בצורה מופלאה עם חכמה אינסופית, כח הזכרון שלנו בתלמודינו הוא כושל במיוחד?

ה' מה ההסבר לכך שרבים וטובים אינם מקדישים זמן לחזרה על תלמודם?

ו' האם יתכן ששני אנשים באותה רמת זכרון ואותם שעות לימוד, אחד יזכור פי מאה יותר מחבירו?

ז' מהי הדרך באופן כללי למי שרוצה להתקדם בחיים בצורה משמעותית, ומהי הדרך המיוחדת לכך בנושא ידיעת התורה?

ח' מהו מקור הצורך לצאת להתאוורר מידי פעם באמצע הלימוד, והאם ניתן להקטין את הצורך בזה?

ט' האם אפשרי להגיע לרמה של ידיעת מאות ואלפי סוגיות בצורה ברורה, ברמה שניתן לחזור על עיקרי הסוגיא בצורה רוטה וברורה.

י' כיצד מגיעים למצב שבו הידיעות מכפילות את עצמם שוב ושוב (כמו 1-2-4-8-16 וכו'), ולא מתווספות בצורה קבועה (כמו 1-2-3-4-5), וכמובן שלא במצב שזוכרים רק את הדברים שנלמדו לאחרונה?

יא' האם ניתן להעלות ולחזק את כשרון הזכירה, או שכל אחד ישאר פחות או יותר עם רמת כח הזכרון עימה הוא נולד?

יב' מה ההבדל בין 'תפיסה מצומצמת' בה נלמדת כל סוגיא כנושא בפני עצמו, לבין 'תפיסה מרחבית' בה כל סוגיא מתקשר לחברתה, ומהי השפעת התפיסה המרחבית על ההבנה וההנאה והזכרון?

יג' האם ניתן לחזק את ההנאה מהלימוד בכלים פשוטים, או שההנאה מהלימוד היא נחלת 'בני עליה' בלבד?

יד' מהי הדרך לעורר את כח הסקרנות ללימוד התורה, אצל מי שאין לו סקרנות כזו בצורה טבעית?

טו' באלו כלים האדם יכול להשתמש ללימוד התורה, מלבד כח הראיה והשמיעה והשכל?

טז' מהי הסיבה שרבי יוחנן הצטער כ"כ בפטירתו של ריש לקיש עד שמת בגלל זה, רק בגלל שהיה חסר לו את הקושיות של ריש לקיש על דבריו?

יז' כיצד ומתי צריך להשתמש בשיטת ה'סימנים'?

יח' האם לידיעת התורה נצרכים כלים נוספים שאינם נצרכים לידיעת חכמות אחרות, ואלו כלים משותפים גם לידיעת התורה וגם לשאר ענייני הזכרון?

יט' האם ניתן לקצר את הזמן הנצרך לחזרות מחד, ומאידך להגביר את המוטיבציה וההנאה מהחזרות?

כ' מהי הסיבה שהרבה פעמים מצליחים במבחנים בצורה טובה, אולם זמן לא רב אח"כ הידיעות הברורות נשכחות?

הגעתי לשיעורים בגלל העובדה שאני לא כ"כ זוכר את מה שאני לומד, והשיעורים שנמסרו בצורה ברורה וטובה נתנו לי תועלת עצומה, במיוחד החלק של התרגילים שהמסגרת של השיעורים עוזרת ליישם אותם, וכן החלק של הכלים לחיבור ללימוד בזמן הלימוד עצמו, במטרה להגיע לחזרה אחרי לימוד איכותי. יצחק זאב ב.

מאד נהיתי מהשיעורים הנפלאים והבהירים שנתנו לי גם תמריץ ומודעות ליישם את הדברים, ואני מרגיש שהדברים מקרבים אותי להיות תלמיד חכם. יעקב ה.

השיעורים נתנו לי תועלת עצומה, חיבור עוצמתי ללימוד, חשק לחזור ולסכם, ומהלך איך ללמוד ולזכור.

אני מגיע לשיעורים בשני אוטובוסים מחוץ לעיר, והיום ניגש אלי האחראי ורצה לתת לי את החזורים הניתנים למי שמיישם את התרגילים הנפלאים, ואמרתי לו שהחזר שלי הוא כשמראים לי איך בפורים כשקיימתי 'עד דלא ידע' אמרתי בעל פה 4 סוגיות בצורה ברורה ורהוטה, וכל זה בזכות השיעורים, וזה שווה בשבילי כל הון שבעולם.

אני מרגיש שהשיעורים הוציאו ממני מן הכח אל הפועל הרבה כוחות שכבר היו בי, והדברים נתנו לי תועלת עצומה, לאיכות הלימוד, להנאה מהלימוד, ולהצלחה במבחנים. חשוב לציין שאחרי השיעורים אני מספיק פחות חומר, אולם איכות הלימוד וההנאה שוים את זה.

ברוך ד' אני נמצא על סף סיום הסדרה ששינתה אותי מקצה לקצה, לכן אשמח לדעת על פתיחות נוספות כדי שאוכל להמליץ על כך לחברי. חיים ב.

אני נבחן תקופה ארוכה במסלול מבחנים מסוים, במבחן האחרון השתמשתי בתובנה חשובה מתוך השיעורים, והתוצאה היתה שעם הרבה פחות חזרות קיבלתי ציון הרבה יותר טוב.

ישר כח עצום על השיעורים שנמסרו בצורה ברורה וטובה מאד, אין מחיר בעולם לכוז דבר עצום ונפלא, הלא התורה היא חיינו ואורך ימינו, ובלא שייכות ושקיעות בגישמעק וחיבור אין זה חיים אמיתיים, ואשרי שזכיתי להתקדם בצורה אדירה ביסוד היסודות של העולם. דוד ש.

מכתבים נבחרים ממשנתפי השיעורים

לכבוד הרב... שליט"א

תחילה ברצוני להודות על הקורס הנפלא ביותר בנושא לימוד מתוך מתיקות וזכירת הלימוד.

הייתי בכמה קורסים של זיכרון, אבל בקורס זה ישנו מעלה מיוחדת שפחות מודגש בשאר הקורסים והוא ההכרה ביכולות של האדם לזכור, וההוכחה לכך ממנגינות הזכורות לאדם מלפני שנים, זה הדבר ששכנע אותי באופן אישי, וגם ההדרכה לזיכרון בדרך זו שהיא דרך נעימה ומשמחת, בפרט לאחר שהלומד משוכנע שבאמת הוא מסוגל לזכור, רק תפקידו להשתמש במערכת הזכרון בצורה נכונה, וזה דבר מפליא ומיוחד.

ובאמת בהודאה להשי"ת כבר תקופה ארוכה שאני מעוניין לבצע מבחן של משמרת סת"ם וחזרתי שוב ושוב ועדיין הרגשתי שאני לא מעיז לגשת למבחן, אבל כעת תוך כדי הקורס זכיתי בחודש טבת לבצע את המבחן ולקבל תעודה, ועל כן אני חוזר ומודה על הקורס הנפלא ומגלגלן זכות ע"י זכאי, ובאמת אני מרגיש שינוי בכל תפיסת הלימוד לאחר הקורס.

שיעורי הפתיחה

שיעורי הפתיחה (חינם) למהחזור השלישי של סדרת השיעורים יתקיימו בעזרת ד' במקומות דלהלן:

ירושלים באזור ישיבת מיר - יום רביעי כ"ו אייר בצהריים. פרטים בטל' 02-3131-465

ירושלים גזע יעקב - מוצאי שבת פרשת בהר בחוקותי בבית הכנסת זכור לאברהם (ליד חניכי הישיבות מרכז) בשעה 22:00.

אחיסמך - בית הכנסת חניכי הישיבות, מוצאי שבת פרשת במדבר בשעה 22:00.

רכסים - בית הכנסת חניכי הישיבות שבטי ישראל רחוב הרצית 1 ביום שני ב' סיון בשעה 21:00.

בשיעורי הפתיחה יתגו כלים חשובים להגיע למתיקות וידיעת התורה, ויוסבר הקו הכללי של השיעורים.

דרכי ההרשמה

מחיר הקורס הינו 720 ₪ (לבחורים 500 ₪).

לגרשמים עד אחרי שיעורי הפתיחה המחיר 600 ₪ (לבחורים 400 ₪).

ניתן להרשם לסדרת השיעורים בכמה דרכים:

א' גדרים פלוס קופת 'סיכומי תמצית'.
ב' בשיעורי הפתיחה.

ג' בטלפון (כשר) 055-400-7977.

ניתן לשמוע פרטים נוספים ועדכונים בקו תמצית שמספרו 02-3131-465.

החזר כספי עד המחיר המלא של הקורס, למשתתפים בשיעורים ומיישמים את התרגילים. פרטים בשיעור הפתיחה.

פרוייקט שליחת סיכומים

מערכת סיכומי תמצית יוצאת בתוכנית חדשה של כתיבת סיכומים ע"י כלל הלומדים ושליחתם למערכת.

מתווה מיוחד של סיכום כל סוגיא ב10 נקודות מרכזיות, המאפשר תפיסה צילומית של כל סוגיא, וחזרה מהירה וקלה.

הגרשמים (בגדרים פלוס קופת תמצית) לשליחת הסיכומים זכאים לשמיעה טלפוזית של הקורס המיוחד 'אומנות הסיכום - כדרך להתענג בידיעת התורה' במחיר אפסי (עד י"ד סיון), 80 ₪ בלבד במקום 500, (לבחורים 40 במקום 300).

הגרלות לשולחי הסיכומים, 1000 ₪ יוגרלו מבין כלל המסכמים, 1000 ₪ מבין הסיכומים הטובים ביותר, 10000 ₪ מבין השולחים הכי הרבה סיכומים (עד 2 סיכומים לשבוע). זוכה שידע את הסיכום בעל פה יקבל עוד 500 ₪. פרטים בקו 02-3131465 שלווחה 7.

שיעורים חגיגיים בסיסיים בחשיבות וצורת הסיכום, והסבר מפורט על תוכנית סיכום סוגיא ב10 נקודות, בקו תמצית 02-3131-465 שלווחה 7.

תוכנית כתיבת סיכומים

מבית סיכומי תמצית

שיטה חדשנית של סיכום כל נושא ב-10 נקודות מרכזיות,
בחלוקה ל-3 קטגוריות, המאפשר תפיסה צילומית
של כל סוגיא, וחזרה מהירה וקלה.

כללי התוכנית

א' התוכנית מיועדת לכלל הלומדים- אברכים ובחורים וקובעי עיתים לתורה, ולכל נושא תורני- עיון בקיאות הלכה וכו'. ב' בזמן כתיבת הסיכום אפשר לעיין בגמרא, אך אין להעזר בסיכומים שכתבו אחרים אלא כדי לקבל כיוון איך מסכמים, ולא במהלך הכתיבה. ג' כל צורת סיכום שתקבל בברכה, ולא דווקא בשיטת הסיכום של 10 נקודות בסוגיא. ד' יש לכתוב את הסיכומים בכתב קריא וברור. ה' הסיכומים צריכים להיות על סוגיא שלימודה הסתיים, והסיכום צריך להיות חדש ולא ממה שנכתב בעבר. ו' פרטים על נקודות המסירה בקו תמצית 02-3131-465 שלוחה 7

שיעורי הסברה מיוחדים חינם בנושא סיכומי סוגיות

בקו תמצית 02-3131-465 שלוחה 7, כולל שיעור מיוחד על השיטה החדשנית מבית 'תמצית' של סיכום סוגיא בעשר נקודות מרכזיות.

מבצע מיוחד למצטרפים לפריקט שליחת הסיכומים

הרשמה מוזלת (בנדרים פלוס קופת תמצית)
לקורס המלא 'אומנות הסיכום' - כדרך להתענג בידיעת התורה,
80 ₪ בלבד במקום 500 ₪
לבחורים 40 ₪ בלבד במקום 300 ₪.

ניתן לשלוח את הסיכומים למייל 7692282@gmail.com או ל'תמצית' רחוב רבי עקיבא 30 דירה 6 מודיעין עילית

הגרלות למסכמים

פרס שלישי

1000 ₪

מתוך אלו שסיכמו הכי הרבה
סוגיות (מוגבל ל-2 סוגיות בשבוע).

פרס שני

1000 ₪

מתוך הסיכומים
האיכותיים ביותר

פרס ראשון

1000 ₪

יוגל מתוך כלל המסכמים

מי שיזכה באחת המלגות וידע להגיד את הסיכום בעל פה, יזכה ב-500 ₪ נוספים.
כל סיכום נוסף מכניס את הכותב פעם נוספת להגרלה.

בס"ד

"אין שום עצה להנצל מידי צרות המתחדשות יום ויום,
מאוד יש להתחזק במידת החסד כדי שעי"ז זה

יתעורר מידת החסד העליונה"

(אהבת חסד ח"ב הגהה לפרק ה')

מצטרפים לרבבות שליך עליכם

דף היומי מתחילים מסכת חולין	עמוד היומי מתחילים מסכת יומא	משנ"ב דף היומי בהלכה	חפץ חיים' או 'אהבת חסד'
--------------------------------	---------------------------------	-------------------------	----------------------------

וזוכים בהגרלה מיוחדת:

פרס ראשון
3 זוכים!
1,000 ש"ח
מזומן

פרס שלישי
10 זוכים!
בסג 'חפץ חיים'
'שמירת הלשון'
בכריכת עור מיוחדת!!

פרס שני
10 זוכים!
זכות קניה
בסך 250 ₪ ברשת החנויות 'יפה נוף'

בחודש זה (י"ד אייר-י"ח סיון) **כל מבחן** - מזכה בכניסה נוספת להגרלה המיוחדת!!!
בנוסף להגרלות הרשומות השבועיות הקבועות:
פרס ראשון - 500 ש"ח מזומן | פרס שני - 8 זוכים בזכות קניה ע"ס 100 ש"ח ברשת החנויות 'יפה נוף'

המבכנים אמריקאיים-שבועיים וניתן לעשותם:

בטל: 073-7289-669 | בעמדות נדרים פלוס (לדעת) | במייל: 7692282@gmail.com

מבחני 'לדעת' מופיעים יחד עם סיכומי 'תמצית', ניתן לקבלם:

במייל: 7692282@gmail.com

בנקודת ההפצה ניתן לשמוע בטל' 0737-289-669 בשלוחה 4

ניתן לשמוע שיעורים בח"ב ואהב"ח ובנושאי בין אדם לחברו, פ. השבוע ומועדים **03-617-11-32**

נא לתלות במקום בולט עד י"ח סיון

אינו טעון גניזה